PLANETA MAIMUȚELOR

Pierre Boulle

PLANETA MAIMUŢELOR

Pierre Boulle

Traducere de:

Nicolae Constantinescu

Cuprins

Partea întâi

Capitolul 1

Jinn şi Phyllis petreceau o vacanţă de vis în spaţiu, cât mai departe de planetele locuite.

În vremurile acelea, călătoriile interplanetare erau foarte frecvente, zborurile intersiderale nefiind o excepţie. Rachetele duceau turişti în locuri uluitoare de pe Sirius sau financiari spre faimoasele burse de pe Arcturus şi Aldebaran. Dar Jinn şi Phyllis, un cuplu de tineri de bani gata, se făceau remarcaţi în cosmos prin originalitatea lor şi printr-un strop de poezie. Străbăteau universul din plăcere folosind o navă cu pânze!

Nava lor era un fel de sferă, al cărei înveliş – pânza –, uimitor de fin şi de uşor, se deplasa în spaţiu împins de presiunea radiaţiilor luminoase. Un astfel de vehicul, lăsat în voia lui în apropierea unei stele (îndeajuns de departe totuşi ca să nu fie foarte intens câmpul de gravitaţie), se va îndrepta întotdeauna în linie dreaptă în direcţia opusă acesteia; dar, pentru că sistemul lor stelar avea trei sori, relativ puţin îndepărtaţi unul de celălalt, ambarcaţiunea primea lumină pe trei axe diferite. Jinn imaginase atunci un procedeu extrem de ingenios ca să poată pluti. Pânza era dublată pe interior de o serie de storuri negre, pe care putea să le înfăşoare şi să le desfăşoare după dorinţă, ceea ce schimba rezultatul presiunilor luminoase, modificând puterea reflectoare a anumitor secţiuni. În plus, acest înveliş elastic putea să se dilate sau să se contracte după dorinţa navigatorului. Astfel, când Jinn dorea să mărească viteza, mărea diametrul sferei cât mai mult cu putinţă. Sfera capta suflul radiaţiilor pe o suprafaţă enormă şi nava se năpustea în spaţiu cu o viteză ameţitoare, care îi stârnea un fel de beţie prietenei sale, Phyllis; o beţie care îl cuprindea şi pe el şi îi făcea să se arunce pătimaşi unul în

brațele celuilalt, cu privirea pierdută în depărtare, spre hăurile misterioase unde îi purta goana nebună. Însă, când dorea să reducă viteza, Jinn apăsa pe un buton. Pânza se restrângea până devenea o sferă mare cât să încapă amândoi, lipiți unul de altul. Acțiunea luminii devenea neglijabilă, și această bulă mică, pusă în mișcare doar de propria inerție, părea nemișcată, suspendată parcă în vid de un fir invizibil. Cei doi tineri leneveau astfel, petrecând ore îmbătătoare în acel univers redus, făcut doar pe măsura lor, pe care Jinn îl compara cu un velier rămas în pană, iar Phyllis, cu bula de aer a păianjenului de apă.

Jinn cunoștea multe alte trucuri, considerate culmea artei de astronauții care navigau cu pânze; de exemplu, acela de a utiliza, ca să vireze cu 180 de grade, umbra planetelor și pe cea a unor sateliți. O învăța tot ce știa și pe Phyllis, care devenea aproape la fel de pricepută ca el și, uneori, mai îndrăzneață. Când ea era la cârmă, i se întâmpla să facă manevre care îi duceau la marginile sistemului lor stelar, sfidând furtuna magnetică ce începea să tulbure undele luminoase și să le scuture nava ca pe o coajă de nucă. În două, trei rânduri, Jinn, trezit brusc de furtună, se supărase și, ca să ajungă în port cât mai repede, îi smulsese cârma și acționase de urgență racheta auxiliară, pe care o foloseau doar în situații periculoase; pentru el era o chestiune de onoare.

În ziua aceea, Jinn și Phyllis stăteau întinși unul lângă altul, în centrul balonului, fără altă grijă decât să se bucure de vacanță, lăsându-se bronzați de razele celor trei sori.

Jinn, cu ochii închiși, se gândea doar la iubirea lui pentru Phyllis. Culcată pe-o parte, Phyllis privea imensitatea lumii și se lăsa hipnotizată, cum i se întâmpla deseori, de senzația cosmică a neantului.

Deodată, se trezi din visare, se încruntă și se ridică într-un cot. Un fulger neobișnuit traversase acel neant. Așteptă câteva secunde și percepu altă strălucire, ca o rază reflectată de un obiect lucitor. Simțul cosmosului, dobândit în cursul croazierelor, nu putea s-o înșele. De altfel, Jinn, alertat, îi dădu dreptate, și era de neconceput ca Jinn să greșească în această privință: un corp strălucind în lumină plutea în spațiu, la o distanță pe care încă nu o puteau preciza. Jinn apucă binoclul

şi îl îndreptă spre obiectul misterios, în timp ce Phyllis se sprijinea de umărul lui.

— E un obiect de mărime mică, zise el. Parcă ar fi din sticlă... Lasă-mă să mă uit mai bine. Se apropie. Se deplasează mai repede decât noi. S-ar zice...

Faţa îi deveni brusc serioasă. Dădu drumul binoclului, pe care ea îl luă imediat.

— E o sticlă, draga mea.

— O sticlă!

Se uită şi ea.

— Da, o sticlă. O văd clar. E astupată; îi văd dopul sigilat cu ceară. Înăuntru e un obiect alb... hârtie, cu siguranţă un manuscris. Jinn, trebuie s-o prindem!

La asta se gândea şi Jinn, care începuse deja să facă manevre complicate ca să se plaseze pe traiectoria acelui corp ciudat. Reuşi destul de repede şi reduse viteza sferei, ca sticla să-i prindă din urmă. În acest timp, Phyllis îşi îmbrăcă costumul spaţial şi ieşi din pânză prin trapa dublă. Apoi, ţinându-se cu mâna de o frânghie, având în cealaltă un minciog cu mâner lung, se pregăti să prindă sticla.

Întâlniseră şi altădată corpuri bizare, şi minciogul îşi dovedise deja utilitatea. Navigând cu viteză redusă, uneori complet imobili, avuseseră parte de surprize şi făcuseră descoperiri imposibile pentru cei care călătoreau cu rachetele. Phyllis prinsese deja în plasa ei rămăşiţe de planete pulverizate, fragmente de meteoriţi provenite din adâncul universului şi bucăţi de sateliţi lansaţi la începutul cuceririi spaţiului. Era foarte mândră de colecţia ei. Dar era pentru prima dată când întâlnea o sticlă, una care conţinea un manuscris, lucru de care nu se mai îndoia. Corpul îi tremura uşor de nerăbdare, pe când se agita ca un păianjen la capătul unui fir, strigându-i în microfon iubitului ei:

— Mai încet, Jinn... Nu, puţin mai repede! Va trece pe lângă noi... La babord... La tribord... Las-o aşa... Am prins-o!

Scoase un strigăt de triumf şi se întoarse la bord cu inedita captură.

Era o sticlă mare, cu gâtul bine astupat. În interior se putea vedea un sul de hârtie.

— Jinn, sparge-o! Grăbeşte-te!, strigă Phyllis, nemaiputând de nerăbdare.

Mai calm, Jinn desprinse metodic bucăţile de ceară. Dar, după ce deschise sticla, observă că hârtia, blocată, nu putea să iasă. Cedă implorărilor prietenei sale şi sparse sticla cu o lovitură de ciocan. Hârtia se desfăcu singură. Erau multe foi subţiri, acoperite cu un scris mărunt. Textul era scris în limbajul Pământului, pe care Jinn îl cunoștea la perfecţie, deoarece îl învăţase în timpul studiilor sale pe această planetă.

Ceva îl oprea totuşi să citească acel document ajuns în mâna lor într-un mod atât de ciudat, dar cedă stăruinţelor prietenei sale. Phyllis nu știa limba pământenilor şi avea nevoie de ajutorul lui.

— Jinn, te implor!

Tânărul reduse volumul sferei astfel încât să plutească lin în spaţiu, se asigură că niciun obstacol nu se ivea în calea lor, apoi se întinse lângă iubita lui şi începu să citească manuscrisul.

Capitolul 2

„Încredinţez acest manuscris spaţiului nu ca să primesc ajutor, ci ca să ajut, poate, la alungarea înfricoşătorului flagel care ameninţă rasa umană. Dumnezeu să aibă milă de noi!...”

— Rasa *umană?,* întrebă Phyllis, uimită.

— Așa scrie, confirmă Jinn. Nu mă întrerupe de la început.

Și continuă să citească:

„Eu, Ulysse Mérou, sunt din nou cu familia în nava cosmică. Vom putea să supravieţuim câţiva ani. Cultivăm la bord legume, fructe şi creştem păsări. Nu ducem lipsă de nimic. Poate vom găsi într-o zi o planetă ospitalieră. E o dorinţă pe care abia am curajul s-o exprim. Dar iată, relatată cu exactitate, povestea aventurii mele.”

În anul 2500 m-am îmbarcat în nava cosmică, împreună cu doi camarazi, cu intenţia de a ajunge în acea regiune din spaţiu unde domneşte suverană steaua supergigantică Bételgeuse. Era un plan ambiţios, cel mai amplu conceput vreodată pe Pământ. Bételgeuse, Alpha Orionis, cum o numeau astronomii noştri, e situată la aproximativ 300 de ani-lumină de planeta noastră. Ea este remarcabilă în mai multe privinţe. Întâi, prin mărime: diametrul ei este mai mare de 3-400 de ori decât cel al soarelui nostru, ceea ce înseamnă că, dacă centrul ei ar putea să coincidă cu cel al astrului nostru, acest monstru s-ar întinde până la orbita lui Marte. Apoi, prin strălucire: este o stea de primă mărime, cea mai strălucitoare din constelaţia Orion, vizibilă de pe Pământ cu ochiul liber, deşi se află atât de departe. Prin natura radiaţiei: emite lumini roşii şi portocalii cu un efect de o mare splendoare. În sfârşit, e un astru cu o strălucire variabilă:

luminozitatea lui variază în timp, acest lucru fiind cauzat de modificările diametrului. Bételgeuse e o stea pâlpâitoare.

De ce, după explorarea sistemului solar, ale cărui planete sunt toate nelocuite, acest astru atât de îndepărtat a fost ales ţinta primului zbor intersideral? Hotărârea a fost impusă de un savant, profesorul Antelle. Principal organizator al acestei călătorii, căreia i-a consacrat averea enormă, şef al expediţiei noastre, profesorul concepuse el însuşi nava cosmică şi îi supravegheasee construcţia. Mi-a explicat motivul acestei alegeri în timpul călătoriei.

— Dragul meu Ulysse, ca să ajungi la Bételgeuse nu e mai greu şi durează doar cu puţin mai mult decât drumul spre o stea mult mai apropiată, de exemplu, Proxima Centauri, mi-a spus el.

Atunci, am crezut de cuviinţă că trebuie să protestez şi să-mi etalez cunoştinţele astronomice proaspăt dobândite.

— Doar cu puţin mai lung! Totuşi, steaua Proxima Centauri e situată doar la patru ani-lumină, în timp ce Bételgeuse...

— Este la trei sute, ştiu. Totuşi, nu vom avea nevoie de mai mult de doi ani ca să ajungem la ea, în schimb, ca să ajungem în regiunea stelei Proxima din constelaţia Centaurului, timpul necesar ar fi fost doar cu puţin mai scurt. Crezi altfel pentru că eşti obişnuit cu aceste călătorii interplanetare, adevărate sărituri de purice, pentru care o acceleraţie puternică este admisibilă la plecare, deoarece durează numai câteva minute, viteza de croazieră ce trebuie atinsă fiind ridicol de mică şi infimă faţă de a noastră... Cred că e momentul să-ţi dau câteva explicaţii despre funcţionarea navei noastre. Graţie rachetelor perfecţionate, pe care am avut onoarea să le pun la punct, această navă se poate deplasa în univers cu cea mai mare viteză imaginabilă pentru un corp respectiv, adică cu viteza luminii minus *epsilon.*

— Minus *epsilon*?

— Vreau să spun că nava noastră poate să se apropie de viteza luminii până la o diferenţă infinitezimală, de ordinul unei miliardimi, dacă vrei.

— Bun, am spus. Înţeleg asta.

— Dar ar trebui să mai ştii că, atunci când ne deplasăm cu această viteză, timpul nostru diferă sensibil de timpul de pe Pământ, diferenţa fiind cu atât mai mare cu cât mergem mai

repede. Chiar în acest moment, de la începutul discuţiei noastre, s-au scurs câteva minute, dar ele corespund unei durate de câteva luni pe planeta noastră Am putea spune că timpul aproape că nu mai trece pentru noi, fără să observăm vreo schimbare oarecare. Câteva secunde pentru mine şi pentru tine, câteva bătăi ale inimii noastre vor coincide cu o durată terestră de câţiva ani.

— Înţeleg și asta. De aceea și putem spera să ajungem la destinaţie înainte de a muri. Atunci, de ce o călătorie de doi ani? De ce nu câteva zile sau câteva ore?

— Aici vreau să ajung. Pur şi simplu deoarece, dacă vrem să atingem această viteză, la care timpul aproape că nu se mai scurge, cu o acceleraţie acceptabilă pentru organismul nostru, avem nevoie de aproape un an. Alt an ne va fi necesar ca să ne încetinim deplasarea. Înţelegi acum planul de zbor? Douăsprezece luni de acceleraţie; douăsprezece luni de deceleraţie; între ele, doar câteva ore, în care vom face cea mai mare parte a traseului. Şi înţelegi totodată de ce nu durează deloc mai mult să călătoreşti spre Bételgeuse decât spre Proxima Centauri. În ultimul caz, am fi avut nevoie tot de un an de acceleraţie; încă un an pentru deceleraţie și poate câteva minute, în loc de câteva ore între ele. Diferenţa e neînsemnată. Pentru că îmbătrânesc şi nu voi avea probabil niciodată forţa să fac o altă călătorie, am preferat să aleg de la început un punct îndepărtat, cu speranţa că voi găsi acolo o lume foarte diferită de a noastră.

Cu acest gen de discuţii ne petreceam timpul liber la bord, putând totodată să apreciez mai mult cunoştinţele uimitoare ale profesorului Antelle. Nu exista domeniu neexplorat de el şi eram foarte fericit că aveam un astfel de şef într-o expediţie atât de riscantă. După cum prevăzuse, călătoria a durat aproximativ doi ani din timpul nostru, în care pe Pământ trebuie să se fi scurs trei secole şi jumătate. Acesta era singurul inconvenient al alegerii unei ţinte atât de îndepărtate: dacă ne-am fi întors vreodată, am fi găsit planeta îmbătrânită cu şapte-opt sute de ani. Dar nu ne păsa de asta. Bănuiam chiar că perspectiva de a scăpa de oamenii din generaţia lui era o atracţie în plus pentru profesor. Mărturisea deseori că aceştia îl plictiseau...

— Oamenii, mereu oamenii, remarcă Phyllis.

— Oamenii, confirmă Jinn. Aşa e scris.

Nu am avut niciun incident grav în timpul zborului. Plecasem de pe Lună. Pământul şi planetele dispăruseră foarte repede. Am văzut soarele micşorându-se până când a devenit ca o portocală pe cer, o prună, apoi un punct strălucitor fără dimensiuni, o simplă stea pe care doar ştiinţa profesorului o putea descoperi printre miliardele de stele din galaxie.

Aşadar, am trăit fără soare, dar n-am suferit din pricina asta, nava fiind echipată cu surse luminoase echivalente. Nici nu ne-am plictisit. Discuţiile cu profesorul erau pasionante şi, în aceşti doi ani, am învăţat mai multe decât în toţi anii pe care-i trăisem până atunci. De asemenea, am învăţat tot ce era util să ştiu pentru conducerea navei. Era destul de uşor: nu trebuia decât să dai instrucţiuni aparatelor electronice, care efectuau toate calculele şi comandau direct manevrele.

Grădina ne oferea clipe de destindere. Ea ocupa un loc important la bord. Profesorul Antelle, care era interesat, printre altele, de botanică şi de agricultură, dorise să profite de călătorie ca să verifice unele dintre teoriile sale în privinţa creşterii plantelor în spaţiu. Un compartiment cubic cu o latură de aproape zece metri servea drept teren. Graţie unor etajere putea fi folosit tot volumul. Pământul era regenerat cu îngrăşăminte chimice şi, la numai două luni de la plecare, am avut bucuria să vedem crescând tot felul de legume, care ne furnizau din abundenţă o hrană sănătoasă. Nici frumosul nu fusese uitat: o secţiune fusese rezervată florilor, pe care profesorul le îngrijea cu multă dragoste. Acest om original luase cu el şi câteva păsări, nişte fluturi şi chiar o maimuţă, un mic cimpanzeu pe nume Hector, care ne distra cu giumbuşlucurile lui.

E sigur că savantul Antelle, fără să fie mizantrop, nu era deloc interesat de oameni. Declara deseori că nu aştepta mare lucru de la ei şi probabil aşa se explică...

— *Mizantrop?,* făcu Phyllis, uimită. *Oameni*?

— Dacă mă întrerupi tot timpul, nu mai terminăm, îi atrase atenţia Jinn. Fă ca mine: încearcă să înţelegi.

... Aşa se explică de ce a adunat în navă – destul de mare ca să poată adăposti câteva familii – numeroase specii vegetale, câteva animale, limitând la trei numărul pasagerilor: el, Arthur Levain, discipolul lui, un tânăr fizician de mare viitor,

şi eu însumi, Ulysse Mérou, jurnalist puţin cunoscut, care îl întâlnise pe profesor întâmplător, cu ocazia unui interviu. Îmi propusese să mă ia cu el după ce constatase că nu aveam familie şi jucam acceptabil șah. Era o ocazie excepţională pentru un jurnalist tânăr. Chiar dacă reportajul avea să fie publicat abia după opt sute de ani, sau poate tocmai din acest motiv, ar avea o valoare unică. Acceptasem cu entuziasm.

Aşadar, călătoria s-a derulat fără nicio piedică. Singurul neajuns a fost forţa mare de gravitaţie în anul de acceleraţie şi în cel de frânare. Am fost nevoiţi să ne obişnuim să ne simţim corpul cântărind aproximativ încă o dată şi jumătate faţă de cât avea pe Pământ, fenomen oarecum obositor la început, dar pe care nu l-am mai băgat în seamă în scurt timp. Între cele două perioade am trecut printr-o absenţă totală de gravitaţie, cu toate ciudăţeniile cunoscute ale acestui fenomen; dar asta a durat doar câteva ore și n-am suferit deloc.

Şi, într-o zi, după lunga noastră călătorie, am zărit cu emoţie steaua Bételgeuse apărând pe cer cu o nouă înfăţişare.

Capitolul 3

Exaltarea oferită de un astfel de spectacol nu poate fi descrisă: o stea care ieri era un punct strălucitor printre puzderia de puncte anonime de pe firmament s-a desprins treptat de pe fundalul negru, ivindu-se în spaţiu cu o dimensiune, arătându-se întâi ca o nucă sclipitoare, apoi dilatându-se şi definindu-şi tot mai mult culoarea, ca să devină asemenea unei portocale, în sfârşit, integrându-se în cosmos cu diametrul aparent al astrului zilei, familiar nouă. Un nou soare se născuse pentru noi, un soare roșiatic precum al nostru când apunea, căruia îi simţeam deja atracţia şi căldura.

Viteza noastră era atunci foarte mică. Ne-am apropiat și mai mult de Bételgeuse, până când diametrul ei a apărut depăşindu-l de departe pe cel al tuturor corpurilor cereşti contemplate până atunci, ceea ce a produs asupra noastră o impresie fabuloasă. Antelle le-a dat câteva indicaţii roboţilor şi am început să gravităm în jurul acelei stele supergigantice. Atunci, savantul şi-a scos instrumentele astronomice şi şi-a început observaţiile.

Nu i-a trebuit mult timp să descopere existenţa a patru planete, cărora le-a determinat rapid dimensiunile şi distanţele faţă de astrul central. Una dintre ele, a doua de la Bételgeuse, se mişca pe o traiectorie vecină cu a noastră. Volumul ei era aproape cât cel al Pământului, avea o atmosferă care conţinea oxigen şi azot şi se rotea în jurul stelei Bételgeuse la o distanţă de treizeci de ori mai mare decât distanţa de la Pământ la Soare, primind o energie radiantă comparabilă cu aceea captată de planeta noastră, graţie mărimii stelei supergigantice şi ţinând cont de temperatura ei relativ joasă.

Am luat hotărârea să fie primul nostru obiectiv al cercetărilor. După ce mecanismele automate au primit noi instrucţiuni,

nava noastră a fost rapid plasată pe orbită în jurul ei. Apoi, cu motoarele oprite, am observat în voie acea lume nouă. Telescopul ne-a permis să vedem mări şi continente.

Nava se preta destul de puţin unei aterizări, deşi acest lucru fusese prevăzut. Dispuneam de trei module cu rachete, mult mai mici, pe care le numeam şalupe. Am urcat într-una dintre ele, luând cu noi câteva aparate de măsură şi pe Hector, cimpanzeul, care avea şi el un costum spaţial cu care era obişnuit. Am lăsat nava să graviteze pur şi simplu în jurul planetei. Era mai în siguranţă acolo decât un pachebot ancorat într-un port şi ştiam că nu se va abate câtuşi de puţin de pe orbită.

Abordarea unei astfel de planete era o manevră uşoară cu şalupa noastră. Îndată ce a intrat în straturile dense ale atmosferei, profesorul Antelle a prelevat eşantioane din aerul exterior şi le-a analizat. A descoperit că aerul avea aceeaşi compoziţie ca pe Pământ, la o altitudine comparabilă. Nu am avut deloc timp să mă gândesc la coincidenţa miraculoasă, deoarece solul se apropia cu repeziciune; ajunsesem la vreo cincizeci de kilometri. Computerele efectuând toate operaţiile, nu aveam altceva de făcut decât să-mi lipesc faţa de hublou şi să privesc, cu inima înflăcărată de exaltarea descoperirii, venind spre mine acea lume necunoscută.

Planeta semăna în mod ciudat cu Pământul. Această impresie devenea tot mai fermă cu fiecare secundă.

Acum distingeam cu ochiul liber conturul continentelor. Atmosfera era limpede, uşor colorată de o nuanţă de verdepal, bătând uneori în portocaliu, semănând oarecum cu cerul nostru din Provence, la scăpătatul soarelui. Oceanul era albastru-deschis, tot cu nuanţe verzi. Conturul coastelor era foarte diferit de tot ce văzusem la noi, deşi privirea mea febrilă, sugestionată de atâtea analogii, se încăpăţâna nebuneşte să descopere şi acolo similitudini. Dar asemănarea se oprea aici. Nimic, în privinţa geografiei, nu amintea de vechiul sau de noul nostru continent.

Nimic? Haida-de! Esenţialul, totuşi! Planeta era locuită. Am survolat un oraş; un oraş destul de mare, de unde porneau drumuri mărginite de copaci şi pe care circulau autovehicule. Am avut timp să disting arhitectura generală: străzi largi, case albe, cu laturi lungi, drepte.

Dar am aterizat foarte departe de acolo. Am ajuns mai întâi deasupra unor câmpuri cultivate, apoi a unei păduri dese, cu nuanţe roşcate, care amintea de jungla noastră ecuatorială. Ne aflam acum la o altitudine foarte mică. Am zărit o poiană de dimensiuni destul de mari, pe vârful unui platou, în timp ce relieful din jur era destul de neregulat. Şeful nostru a hotărât să ne aventurăm în afara şalupei şi a dat ultimele instrucţiuni aparatelor. Un sistem de retro-rachete a intrat atunci în acţiune. Am rămas imobilizaţi câteva clipe deasupra luminişului, ca un pescăruş enorm pândind un peşte.

Apoi, la doi ani după ce părăsisem Pământul, am coborât foarte lin şi ne-am aşezat în centrul platoului, pe o iarbă verde care amintea de cea a pajiştilor noastre normande.

Capitolul 4

După ce am luat contact cu solul, am rămas un moment destul de lung nemişcaţi şi tăcuţi. Poate că această atitudine va părea surprinzătoare, dar simţeam nevoia să ne reculegem şi să ne concentrăm energia. Luam parte la o aventură de o mie de ori mai uimitoare decât cea a primilor navigatori tereştri şi ne pregăteam mintea să înfrunte ciudăţeniile care au hrănit imaginaţia câtorva generaţii de poeţi în privinţa expediţiilor transsiderale.

Minunea, în cazul nostru, era că aterizasem lin pe iarba unei planete care avea, ca şi a noastră, oceane, munţi, păduri, câmpuri cultivate, oraşe şi, cu siguranţă, locuitori. Totuşi, probabil că ne aflam destul de departe de ţinuturile civilizate, dat fiind porţiunea de junglă survolată înainte de a atinge solul.

În sfârşit, ne-am trezit din vis. Am îmbrăcat costumele de protecţie şi am deschis cu grijă un hublou al şalupei. Aerul era nemişcat. Presiunea internă şi cea externă se echilibrau. Pădurea înconjura luminişul ca zidurile unei fortăreţe. Niciun zgomot, nicio mişcare nu o tulburau. Temperatura era ridicată, dar suportabilă: în jur de 25 de grade Celsius.

Am ieşit din şalupă, însoţiţi de Hector. Profesorul Antelle a vrut întâi să facă o analiză exactă a atmosferei.

Rezultatul a fost încurajator: aerul avea aceeaşi compoziţie ca acela de pe Pământ, cu excepţia câtorva diferenţe în privinţa proporţiei gazelor rare. Probabil că era perfect respirabil. Totuşi, din prudenţă, l-am încercat întâi pe cimpanzeul nostru. Debarasată de costum, maimuţa păru foarte fericită şi deloc incomodată. Părea exaltată că era liberă, pe sol. După câteva ţopăieli, a luat-o la fugă spre pădure, a sărit într-un copac şi şi-a continuat salturile printre crengi. Curând,

s-a îndepărtat şi a dispărut, în ciuda gesturilor şi chemărilor noastre.

Atunci ne-am scos şi noi costumele şi am putut să vorbim. Am fost impresionaţi de sunetul vocii şi ne-am aventurat cu timiditate să facem câţiva paşi, fără să ne îndepărtăm de şalupă.

Nu încăpea nicio îndoială că ne aflam pe o soră geamănă a planetei noastre Pământ. Exista viaţă. Regnul vegetal se dovedea a fi deosebit de viguros. Unii copaci probabil că depăşeau înălţimea de patruzeci de metri. Regnul animal ni s-a înfăţişat şi el curând sub forma unor păsări mari şi negre, planând în aer ca nişte vulturi, şi a altora mai mici, destul de asemănătoare cu papagalii, care se urmăreau piuind. Fiinţe înzestrate cu raţiune – încă nu îndrăzneam să spunem oameni – modelaseră faţa planetei. Totuşi, pădurea din jurul nostru părea nelocuită. Asta nu era deloc surprinzător: dacă am fi nimerit din întâmplare în vreun colţ al junglei asiatice, am fi avut aceeaşi impresie de singurătate.

Înaintea oricărei iniţiative, ni s-a părut necesar să dăm un nume planetei. Am numit-o *Soror,* din pricina asemănării sale cu Pământul.

Hotărând să facem neîntârziat o primă recunoaştere, am intrat în pădure, mergând pe un fel de cărare naturală. Eu şi Arthur Levain eram echipaţi cu carabine. Profesorul dispreţuia armele. Ne simţeam uşori şi mergeam sprinteni nu fiindcă aici gravitaţia ar fi fost mai scăzută decât pe Pământ – şi în această privinţă analogia era totală –, ci contrastul cu gravitaţia puternică a navei ne îmbia să sărim ca nişte iezi.

Înaintam în şir indian, strigându-l uneori pe Hector, dar zadarnic, când, deodată, tânărul Levain, care mergea în faţă, s-a oprit şi ne-a făcut semn să ascultăm. La o oarecare distanţă se auzea un susur de apă. Am pornit în acea direcţie şi zgomotul a devenit mai clar. Era o cascadă. Descoperind-o, am fost toţi trei impresionaţi de frumuseţea locului pe care ne-o oferea Soror. Un curs de apă limpede ca torentele noastre de munte şerpuia, se lăţea pe o platformă şi cădea la picioarele noastre de la o înălţime de câţiva metri într-un fel de lac, o piscină naturală mărginită de pietre amestecate cu nisip, a cărei suprafaţă reflecta incandescenţa revărsată de Bételgeuse la zenit.

Apa era atât de tentantă, încât eu şi Levain am avut aceeaşi dorinţă. Se făcuse foarte cald. Ne-am scos hainele, gata să ne aruncăm în lac. Dar profesorul Antelle ne-a explicat că trebuie să te comporţi cu mai multă prudenţă când eşti pentru prima oară într-un loc. Poate că acel lichid nu era apă şi putea foarte bine să fie periculos. S-a apropiat de mal, s-a lăsat pe vine, a examinat-o, apoi a atins-o cu degetul. În cele din urmă, a luat puţină în căuşul palmei, a mirosit-o şi şi-a umezit vârful limbii.

— Nu poate fi decât apă, mormăi el.

S-a aplecat din nou, a vârât mâna în lac şi l-am văzut încremenind brusc. A scos o exclamaţie şi a întins un deget spre urma pe care o descoperise pe nisip. Acolo, sub razele fierbinţi ale astrului Bételgeuse, care invada cerul deasupra capetelor noastre ca un balon roşu enorm, foarte vizibil, perfect conturată pe o bandă îngustă de nisip umed, apărea urma unui picior de om.

Capitolul 5

— E urma unui picior de femeie, a spus Arthur Levain. Această remarcă atât de categorică, făcută cu o voce gâtuită de emoţie, nu m-a surprins în niciun fel. Ea exprima propriile mele impresii. Fineţea, eleganţa, frumuseţea deosebită a urmei mă tulburaseră profund. Era neîndoielnic o urmă umană. Ar fi putut fi lăsată de piciorul unui adolescent sau al unui bărbat de talie mică, dar părea mult mai probabil să fie urma unui picior de femeie, ceea ce îmi doream din tot sufletul.

— Prin urmare, Soror e locuită de fiinţe umane, a spus profesorul Antelle.

În vocea lui se simţea o oarecare dezamăgire, lucru care mi l-a făcut în acel moment mai puţin simpatic. A dat din umeri cu un gest familiar lui şi a început să inspecteze, împreună cu noi, nisipul din jurul lacului. Am descoperit şi alte urme, lăsate în mod vădit de aceeaşi creatură. Levain, care se depărtase de apă, ne-a semnalat una pe nisipul uscat. Însă urma era umedă încă.

— A fost aici acum cinci minute!, a izbucnit tânărul.

— Se scălda, ne-a auzit venind şi a fugit.

Era de la sine înţeles că nu putea fi vorba decât despre o femeie. Am rămas tăcuţi, cu ochii ţintă la pădure, dar nu am auzit nici măcar zgomotul unei crengi rupte.

— Avem destul timp, a spus profesorul Antelle, dând din umeri. Dar, dacă o fiinţă omenească se scălda aici, putem s-o facem şi noi fără niciun pericol.

Şi, fără alte mofturi, sobrul savant şi-a scos şi el hainele şi şi-a cufundat trupul costeliv în lac. După lunga noastră călătorie, plăcerea acestei băi, într-o apă răcoroasă, aproape că ne făcea să uităm de descoperirea noastră recentă. Numai Arthur Levain părea gânditor şi distrat. Când tocmai voiam

să-l ironizez pentru aerul melancolic, am zărit femeia exact deasupra noastră, cocoţată pe platforma stâncoasă de unde cădea cascada.

Nu voi uita niciodată impresia pe care mi-a făcut-o apariţia ei. Mi s-a tăiat răsuflarea în faţa frumuseţii de vis a acelei creaturi de pe Soror, care ni se înfăţişa stropită de spuma apei şi luminată de razele sângerii revărsate de Bételgeuse. Era o femeie, mai curând o tânără, dacă nu cumva o zeiţă. Îşi afirma cu îndrăzneală feminitatea în faţa soarelui monstruos, complet goală, fără altă podoabă decât părul destul de lung, care îi cădea pe umeri. Desigur, de doi ani, eram lipsiţi de termen de comparaţie, dar niciunul dintre noi nu era înclinat să se lase înşelat de miraje. Era evident că femeia care stătea nemişcată pe platformă, ca o statuie pe un piedestal, avea corpul cel mai desăvârşit care s-ar fi putut concepe pe Pământ. Eu şi Levain am uitat să mai respirăm, sfârşiţi de admiraţie, şi cred că şi profesorul Antelle era tulburat.

În picioare, aplecată în faţă, cu pieptul întins spre noi, cu braţele uşor ridicate spre spate, în atitudinea unui plonjor care îşi ia elan, ne observa şi probabil că era la fel de surprinsă ca şi noi. După ce am contemplat-o mult timp, eram atât de tulburat, încât n-am văzut amănunte; întreaga-i fiinţă mă hipnotiza. Abia după câteva minute mi-am dat seama că era de rasă albă, că avea pielea mai curând aurie decât bronzată, că era înaltă, dar nu excesiv, şi zveltă. Apoi am întrezărit ca într-un vis un chip de o puritate deosebită. În sfârşit, i-am privit ochii.

Atunci, simţul meu de observaţie s-a trezit, am devenit mult mai atent şi am tresărit, pentru că în privirea ei distingeam un element nou pentru mine. Am descoperit aspectul insolit, misterios, la care ne aşteptăm cu toţii într-o lume atât de îndepărtată de a noastră. Dar nu eram în stare să analizez şi nici chiar să definesc natura acestei ciudăţenii. Simţeam doar o diferenţă esenţială faţă de indivizii din specia noastră. Nu ţinea de culoarea ochilor, de un cenuşiu destul de puţin obişnuit la noi, dar nu excepţional. Anomalia consta în ceea ce emanau: un fel de gol, o absenţă a expresiei care îmi amintea de un biet nebun cunoscut de mine pe vremuri. Dar nu! Nu era asta, nu putea să fie nebunie!

Când şi-a dat seama că era ea însăşi observată cu mare curiozitate, mai exact, când privirea mea a întâlnit-o pe a ei, a părut să aibă un şoc şi a întors imediat capul, cu un gest mecanic, la fel de rapid precum un animal speriat. Nu din pudoarea de a fi fost astfel surprinsă. Eram convins că ar fi fost absurd s-o crezi în stare de un astfel de sentiment. Privirea ei pur şi simplu n-o plăcea sau nu putea s-o suporte pe a mea. Şi acum, ne pândea din profil, cu coada ochiului.

— V-am spus, e femeie, a murmurat tânărul Levain.

Vorbise cu o voce sugrumată de emoţie, aproape şoptită, dar tânăra l-a auzit şi sunetul vocii a produs asupra ei un efect ciudat. S-a dat brusc înapoi, atât de iute, încât am comparat din nou acea mişcare cu reflexul unui animal înspăimântat, şovăind înainte de a o lua la fugă. Totuşi, s-a oprit după ce a făcut doi paşi în spate, stâncile ascunzându-i atunci cea mai mare parte a corpului. Nu-i mai distingeam decât partea de sus a feţei şi un ochi care încă ne urmărea mişcările.

Nu îndrăzneam să facem niciun gest, chinuiţi de teama că o s-o ia la fugă. Atitudinea noastră a liniştit-o. După un moment, a înaintat din nou până la marginea platformei. Dar, hotărât lucru, tânărul Levain era mult prea surescitat ca să-şi ţină gura.

— N-am mai văzut vreodată..., a început el.

Apoi s-a oprit, dându-şi seama că a fost imprudent. Ea se dăduse din nou înapoi, în acelaşi fel, de parcă vocea omenească ar fi înspăimântat-o.

Profesorul Antelle ne-a făcut semn să nu mai vorbim şi a început să se bălăcească în apă, prefăcându-se că nu-i mai acordă atenţie. Am adoptat şi noi aceeaşi tactică, şi s-a dovedit foarte bună. Nu numai că s-a apropiat din nou, dar, în curând, a manifestat un interes vizibil faţă de mişcările noastre, un interes care se exprima într-un mod destul de insolit, stârnindu-ne şi mai mult curiozitatea. Aţi văzut vreodată pe plajă un câine tânăr temător, al cărui stăpân se scaldă? E tare dornic să i se alăture, dar nu îndrăzneşte. Face trei paşi într-o direcţie, alţi trei paşi în sens invers, se îndepărtează, revine, scutură capul, se foieşte. Exact la fel se comporta şi tânăra de pe Soror.

Şi, deodată, am auzit-o. Dar sunetele pe care le scotea sporeau şi mai mult impresia de animalitate pe care ne-o

transmitea atitudinea ei. Se afla în acel moment chiar la marginea dâmbului, de parcă ar fi fost gata să se arunce în lac. Îşi întrerupsese pentru moment acel dans şi deschisese gura. Stăteam puţin deoparte şi o puteam observa fără să fiu remarcat. Credeam că va vorbi, că va striga. Aşteptam o chemare. Eram pregătit pentru limbajul cel mai barbar, dar nu pentru acele sunete ciudate care au ieşit din gâtul ei; din gât, deoarece nici gura şi nici limba nu participau la acel fel de mieunat sau de scâncet strident, care părea să exprime, încă o dată, veselia frenetică a unui animal, în grădinile noastre zoologice, tinerii cimpanzei se joacă şi se îmbrâncesc scoţând ţipete asemănătoare.

Şi pentru că, stupefiaţi, ne străduiam să continuăm să înotăm fără să o băgăm în seamă, tânăra a părut să ia o hotărâre. S-a lăsat pe vine pe stâncă, s-a sprijinit în mâini şi a început să coboare spre noi. Avea o agilitate deosebită. Corpul ei auriu se deplasa cu rapiditate de-a lungul peretelui, înfăţişându-ni-se împroşcat de apă şi lumină, ca o viziune feerică, prin şuvoiul transparent al cascadei. În câteva clipe, agăţându-se de ieşinduri imperceptibile ale stâncii, a ajuns la nivelul lacului, în genunchi, pe o piatră netedă. Ne-a observat alte câteva secunde, apoi a intrat în apă şi a înotat spre noi.

Am priceput că voia să se joace şi, fără să ne fi înţeles, am continuat cu ardoare zbenguielile care îi câştigaseră încrederea, evitând mişcările care ar fi putut s-o sperie. După foarte puţin timp, se contura un joc căruia ea îi stabilise fără să vrea regulile, joc cu adevărat ciudat: fugeam unul de altul şi ne urmăream alternativ, schimbam brusc direcţia când simţeam că vom fi atinşi şi ne apropiam foarte mult, fără să intrăm vreodată în contact. Era ceva pueril. Dar ce n-am fi făcut ca s-o îmblânzim pe frumoasa necunoscută! Am remarcat că profesorul Antelle participa la această hârjoneală cu o plăcere sinceră.

Joaca noastră dura deja de mult timp şi începusem să obosim. Am fost frapat de o expresie paradoxală a fizionomiei acelei tinere: seriozitatea. Era cu noi, amuzamentul pe care îl inspira îi făcea în mod evident plăcere, dar zâmbetul nu-i luminase niciun moment faţa. Asta îmi pricinuia de câtva timp o stânjeneală confuză, a cărei cauză am descoperit-o cu uşurare: tânăra nu râdea, nu zâmbea, ci doar emitea, din când

în când, unul dintre acele ţipete guturale care probabil că îi exprimau satisfacţia. Am vrut să încerc o experienţă. Când se apropia de mine, despicând apa aşa cum înoată câinii, cu părul despletit plutind în spatele ei precum coada unei comete, m-am uitat în ochii ei şi, înainte de a fi avut timp să-şi ferească privirea, i-am adresat un zâmbet plin de toată amabilitatea şi tandreţea de care eram în stare.

Rezultatul a fost surprinzător. S-a oprit din înotat, s-a ridicat în picioare în apa care îi venea până la brâu şi şi-a întins mâinile în faţă, crispate într-un gest de apărare. Apoi mi-a întors spatele şi a fugit spre mal. După ce a ieşit din apă, a şovăit, s-a întors pe jumătate, trăgând cu ochiul la mine aşa cum făcuse pe platformă, cu aerul derutat al unui animal care tocmai a văzut un spectacol alarmant. Poate că şi-ar fi recăpătat încrederea, pentru că zâmbetul îmi încremenise pe buze şi reîncepusem să înot cu un aer nevinovat, dar un nou incident i-a stârnit iar neliniştea. Am auzit un zgomot în pădure şi deodată s-a ivit, coborând din cracă în cracă, prietenul nostru Hector, care, când a atins solul, a pornit spre noi ţopăind, foarte vesel că ne găsise. Am fost impresionat când am văzut expresia animalică, amestec de spaimă şi ameninţare, care a apărut pe chipul tinerei când a zărit maimuţa. S-a ghemuit, lipindu-se de stânci de parcă ar fi vrut să intre în ele, cu toţi muşchii încordaţi, spatele arcuit şi mâinile crispate ca nişte gheare. Totul pentru un cimpanzeu mic şi drăguţ care se pregătea să se bucure de regăsirea noastră!

Tânăra a sărit în momentul în care cimpanzeul a trecut pe lângă ea, fără s-o observe. Corpul ei s-a destins ca un arc. L-a apucat şi a început să-l strângă de gât, în timp ce îl imobiliza strâns cu coapsele. Agresiunea a fost atât de rapidă, încât nu am avut timp să intervenim. Maimuţa abia dacă s-a zbătut. A înţepenit după câteva secunde şi a căzut moartă când i-a dat drumul. Acea creatură radioasă – pe care în elanul romantic al inimii mele o botezasem „Nova", neputând să-i compar apariţia decât cu aceea a unui astru strălucitor – sugrumase pur şi simplu un animal prietenos şi inofensiv.

După ce ne-am revenit din stupoare, ne-am repezit spre ea, dar era mult prea târziu ca să-l salvăm pe Hector. Tânăra şi-a întors capul spre noi de parcă ar fi vrut să ne înfrunte, cu braţele întinse iarăşi înainte, cu buzele răsfrânte, într-o atitudine

ameninţătoare ce ne-a ţintuit locului. Apoi a scos un ultim ţipăt strident, care putea fi interpretat ca un cântec de triumf sau ca un răcnet de furie, şi a fugit în pădure. În câteva secunde, corpul ei auriu a dispărut în desiş, lăsându-ne năuciţi în mijlocul junglei peste care se aşternuse din nou liniştea.

Capitolul 6

— O femeie sălbatică!, am spus. Să aparţină oare unei rase înapoiate, aşa cum găsim în Noua Caledonie sau în pădurile noastre din Africa?

Vorbisem fără convingere. Arthur Levain m-a întrebat, aproape violent, dacă remarcasem vreodată o astfel de ţinută şi fineţe a formelor la popoarele primitive. Avea de o sută de ori dreptate şi n-am ştiut ce să răspund. Profesorul Antelle, care părea să mediteze profund, ascultase totuşi ce spusesem.

— Cele mai primitive popoare de la noi au un limbaj, a spus el în cele din urmă. Femeia asta nu vorbeşte.

Am cercetat împrejurimile lacului, fără să găsim vreo urmă a necunoscutei. Atunci am pornit înapoi spre şalupa lăsată în luminiş. Profesorul se gândea să plecăm din nou în spaţiu şi să încercăm o altă aterizare, într-o regiune mai civilizată. Dar Levain a propus să mai aşteptăm acolo cel puţin douăzeci şi patru de ore, încercând să stabilim alte contacte cu locuitorii din acea junglă. Am susţinut această sugestie, care până la urmă a fost adoptată. Nu îndrăzneam să recunoaştem că speranţa de a o revedea pe necunoscută ne ţinea legaţi de acele locuri.

Restul zilei a trecut fără niciun incident; dar, spre seară, după ce am admirat uimitorul apus al Bételgeusei, dilatată la orizont dincolo de orice închipuire umană, am avut impresia că ceva se schimba în jurul nostru. Jungla prindea viaţă, răsunând de trosnete şi foşnete furişe, şi ne simţeam pândiţi prin frunziş de ochi ascunşi. Totuşi, am petrecut o noapte liniştită, baricadaţi în şalupă, făcând de gardă cu rândul. În zori am avut aceeaşi senzaţie şi mi s-a părut că aud mici ţipete ascuţite, aşa cum scosese Nova cu o zi înainte. Dar nu s-a

arătat niciuna dintre creaturile care, în mintea noastră înfierbântată, populau pădurea.

Am hotărât atunci să ne întoarcem la cascadă şi am fost obsedaţi tot drumul de impresia enervantă că cineva se ţinea după noi şi că eram observaţi de fiinţe care nu îndrăzneau să se arate. Totuşi, cu o zi înainte, Nova venise la noi.

— Poate că sunt speriaţi de hainele noastre, a spus deodată Arthur Levain.

În mintea mea s-a făcut atunci lumină.

Mi-am amintit foarte clar că Nova, când fugea, după ce ne sugrumase maimuţa, ajunsese în faţa grămezii formate de hainele noastre. Şi sărise brusc într-o parte să le evite, ca un cal speriat.

— Vom vedea.

Şi, după ce ne-am dezbrăcat, am plonjat şi am reînceput să ne jucăm ca în ajun, indiferenţi în aparenţă la tot ceea ce se petrecea în jurul nostru.

Stratagema a avut acelaşi succes. După câteva minute am zărit-o pe tânără pe platforma stâncoasă, fără s-o fi auzit venind. Dar nu era singură. Lângă ea stătea un bărbat aidoma nouă, asemănător bărbaţilor de pe Pământ, şi el gol-puşcă, matur, având unele trăsături care le aminteau pe cele ale zeiţei noastre, astfel încât mi-am imaginat cu uşurinţă că era tatăl ei. Bărbatul ne privea, ca şi ea, uluit şi extrem de tulburat.

Dar erau şi alţii. I-am descoperit treptat, pe când ne străduiam să ne păstrăm aparenta indiferenţă. Au ieşit pe furiş din pădure şi au format, treptat, un cerc continuu în jurul lacului. Toţi erau specimene umane robuste şi frumoase, bărbaţi şi femei cu pielea aurie, agitându-se acum, părând cuprinşi de o mare surescitare şi scoţând uneori strigăte scurte.

Eram încercuiţi şi destul de îngrijoraţi, amintindu-ne incidentul cu cimpanzeul. Dar atitudinea lor nu era ameninţătoare; păreau doar interesaţi de mişcările noastre.

Şi s-a întâmplat din nou. Curând, Nova – pe care o consideram deja o veche cunoştinţă – s-a lăsat să alunece în apă, iar ceilalţi au imitat-o treptat, mai mult sau mai puţin şovăielnici. Toţi s-au apropiat şi am început să ne urmărim, cum făcusem cu o zi înainte, ca nişte foci, numai că acum se aflau în jurul nostru vreo douăzeci dintre acele creaturi ciudate,

bălăcindu-se, scuturându-se, toţi cu o expresie serioasă pe faţă, contrastând flagrant cu zbenguielile copilăreşti.

După un sfert de oră de joacă, am început să mă satur. Oare abordasem universul stelei Bételgeuse ca să ne comportăm ca nişte copii? Aproape că-mi era ruşine de mine şi constatam cu întristare că savantul Antelle dădea semne că jocul îl încânta. Dar ce altceva am fi putut să facem? E greu să-ţi imaginezi dificultatea de a intra în contact cu fiinţe care nu ştiu să vorbească şi să zâmbească. Totuşi, m-am străduit. Am schiţat gesturi care voiau să însemne ceva. Mi-am împreunat mâinile într-o atitudine cât se poate de prietenoasă, înclinându-mă în acelaşi timp, aşa cum fac chinezii. Le-am trimis bezele. Niciuna dintre aceste manifestări nu le-a stârnit vreo reacţie. Nicio luminiţă de înţelegere nu s-a ivit în ochii lor.

În timpul călătoriei, când discutasem despre eventualele întâlniri cu alte fiinţe, ne închipuisem creaturi diforme, monstruoase, cu un aspect fizic foarte diferit de al nostru, dar presupuneam implicit că aveau *minte.* Pe planeta Soror, realitatea părea complet opusă: descoperisem locuitori asemănători cu noi din punct de vedere fizic, dar care păreau total lipsiţi de raţiune. Aceasta era semnificaţia privirii care mă tulburase la Nova şi pe care o găseam la toţi ceilalţi: lipsa de gândire logică, de suflet.

Erau interesaţi doar de joc. Şi trebuia să fie şi un joc foarte prostesc! Având ideea să introducem o aparentă coerenţă, dar ceva uşor pentru ei, ne-am prins toţi trei de mână şi, în apă până la brâu, am schiţat o horă, ridicând şi lăsând braţele în cadenţă, cum ar fi făcut nişte copii destul de mici. Asta nu a părut să-i impresioneze în niciun fel. Cei mai mulţi s-au îndepărtat de noi; unii au început să ne privească fără să înţeleagă ce facem într-un mod atât de vădit, încât am rămas noi înşine uimiţi.

Şi iată că intensitatea tulburării noastre a provocat drama. Eram atât de descumpăniţi de postura în care ne aflam – trei oameni în toată firea, unul chiar o celebritate mondială, ţinându-ne de mâini şi dansând o horă copilărească sub privirea ironică a frumoasei Bételgeuse –, încât nu ne-am putut abţine. Constrângerea pe care ne-o impusesem de un sfert de oră fusese atât de mare, încât aveam nevoie de o destindere.

Am izbucnit într-un hohot de râs nebun, care a ţinut câteva secunde, fără să ne putem stăpâni. Explozia de ilaritate a trezit, în sfârşit, un ecou în rândul acelor oameni, dar nu cel pe care îl doream. Un fel de furtună a agitat apa. Au luat-o la fugă în toate direcţiile, într-o stare de panică ce ni s-ar fi părut ridicolă în alte împrejurări. După câteva momente am rămas singuri în apă. În cele din urmă s-au adunat pe mal, la celălalt capăt al lacului, într-un grup agitat, scoţând micile lor strigăte furioase şi întinzând braţele spre noi cu mânie. Mimica era atât de ameninţătoare, încât ne-am speriat. Eu şi Levain ne-am apropiat de arme; dar înţeleptul Antelle ne-a cerut, pe şoptite, să nu ne folosim de ele și nici măcar să nu le luăm în mână, atât timp cât nu se apropiau.

Ne-am îmbrăcat în grabă, fără să-i scăpăm din ochi. Dar, imediat ce ne-am pus pantalonii şi cămăşile, agitaţia lor a crescut până la frenezie. Ai fi zis că nu puteau suporta să vadă oameni îmbrăcaţi. Unii au luat-o la fugă; alţii au venit spre noi, cu braţele întinse în faţă şi mâinile crispate. Am ridicat carabina. Atunci, în mod paradoxal pentru niște fiinţe atât de înguste la minte, parcă înţelegând semnificaţia acestui gest, ne-au întors spatele şi s-au pierdut printre copaci.

Ne-am grăbit să ne întoarcem la şalupă. Pe drum aveam impresia că erau în permanenţă prezenţi, deşi nu-i vedeam, şi că ne însoţeau în tăcere retragerea.

Capitolul 7

Atacul a început brusc, atunci când ajunsesem în apropierea luminişului, încât nu ne-am putut apăra. Ţâşnind din desiş ca nişte căprioare, bărbaţii de pe Soror au sărit asupra noastră mai înainte să fi putut ridica armele.

Ciudăţenia acestei agresiuni consta în faptul că nu era îndreptată exact contra persoanelor noastre. Am avut imediat această intuiţie, care s-a confirmat curând. Nu m-am simţit niciun moment în primejdie de moarte, cum fusese Hector. Nu aveau nimic cu viaţa noastră, ci cu hainele şi cu toate accesoriile pe care le purtam. Am fost imobilizaţi într-o clipă. O învălmăşeală de mâini ne smulgea armele, muniţiile şi sacii ca să-i arunce departe, în timp ce altele se îndârjeau să ne scoată hainele şi să le sfâşie. Când am înţeles ce le stârnea furia, i-am lăsat să facă ce voiau şi, chiar dacă am fost puţin zgâriat, nu m-am ales cu nicio rană serioasă. Antelle şi Levain au făcut la fel şi ne-am pomenit curând în pielea goală în mijlocul unui grup de bărbaţi şi de femei care, vizibil liniştiţi că ne vedeau astfel, au reînceput să se joace în jurul nostru, dar totuşi destul de aproape de noi ca să nu ne lase să fugim.

Acum erau vreo sută în vecinătatea luminişului. Cei care nu se aflau foarte aproape de noi s-au năpustit asupra şalupei cu o furie comparabilă cu aceea care îi făcuse să ne facă bucăţi hainele. În pofida disperării resimţite când i-am văzut distrugând preţiosul nostru vehicul, m-am gândit la comportarea lor şi mi s-a părut că pot să desprind un principiu esenţial: acele fiinţe erau înfuriate de *obiecte.* Tot ce era *fabricat* le stârneau mânia şi spaima. Când apucau un instrument oarecare, îl ţineau în mână doar atât cât să-l spargă, să-l rupă sau să-l îndoaie. Apoi îl aruncau imediat departe de ei, ca şi cum ar fi fost un fier înroşit în foc, chiar dacă îl luau iar ca să-l

distrugă definitiv. Mă duceau cu gândul la o pisică bătându-se cu un şobolan mare pe jumătate mort, dar încă periculos, la o mangustă care a prins un şarpe. Observasem deja, ca un fapt ciudat, că ne atacaseră fără nicio armă, fără să folosească nici măcar o bâtă.

Am asistat, neputincioşi, la devastarea şalupei. Uşa cedase repede sub izbiturile lor. S-au năpustit apoi înăuntru şi au distrus tot ce se putea distruge, îndeosebi cele mai preţioase instrumente de bord, cărora le-au împrăştiat rămăşiţele. Această devastare a durat o vreme. Apoi, după ce a rămas intact doar învelişul metalic, s-au întors spre grupul nostru. Am fost îmbrânciţi, smuciţi într-o parte şi în alta şi, în cele din urmă, duşi în adâncul junglei.

Situaţia noastră devenea din ce în ce mai alarmantă. Dezarmaţi, fără haine, obligaţi să mergem desculţi într-un ritm prea alert pentru noi, nu puteam nici să schimbăm impresii, nici măcar să ne plângem. Orice încercare de conversaţie provoca reacţii atât de ameninţătoare, încât ne-am resemnat să păstrăm tăcerea. Şi totuşi, acele creaturi erau oameni ca noi. Îmbrăcaţi şi pieptănaţi, n-ar fi atras deloc atenţia în lumea noastră. Femeile lor erau toate frumoase, fără ca vreuna să poată rivaliza cu splendida Nova.

Tânăra ne urmărea îndeaproape. De câteva ori, fiind hărţuit de cei care mă păzeau, am întors capul spre ea, implorând un semn de compasiune, pe care am avut impresia că îl zăresc pe faţa ei. Dar cred că era doar o iluzie pricinuită de dorinţa mea. Îndată ce îi întâlneam privirea, încerca s-o evite, fără ca ochii ei să exprime altceva decât derută.

Acest calvar a durat câteva ore. Eram doborât de oboseală, cu picioarele pline de sânge şi corpul zgâriat de mărăcini, printre care bărbaţii de pe Soror se strecurau fără să păţească nimic, precum şerpii. Tovarăşii mei nu arătau nici ei mai bine, iar Antelle se poticnea la fiecare pas. În sfârşit, am ajuns în locul ce părea ţinta acestei curse. Copacii erau aici mai rari, iar tufişurile făcuseră loc unei ierbi pitice. Ne-au dat drumul şi, fără să se mai ocupe de noi, toţi au reînceput să se joace, urmărindu-se printre copaci, ceea ce părea principala ocupaţie a existenţei lor. Ne-am prăbuşit în iarbă, năuciţi de oboseală, profitând de acest răgaz ca să ne sfătuim în şoaptă.

A fost nevoie de toată înţelepciunea şefului nostru ca să nu ne lăsăm cuprinşi de o mare disperare. Se însera. Am fi putut să evadăm, profitând de neatenţia generală... Dar unde ne-am fi dus? Chiar dacă am fi reuşit să facem cale întoarsă, nu mai aveam nicio şansă să folosim şalupa. Ni s-a părut mai înţelept să rămânem pe loc şi să încercăm să le îmbunăm pe acele fiinţe surprinzătoare. Pe de altă parte, eram chinuiţi de foame.

Ne-am ridicat şi am făcut câţiva paşi timizi. Şi-au continuat jocurile absurde fără să le pese de noi. Numai Nova părea să nu ne fi uitat. A început să ne urmărească de la distanţă, întorcând mereu capul în altă parte când ne uitam la ea. După ce am rătăcit la întâmplare, am descoperit că ne aflam într-un fel de tabără, unde adăposturile nu erau nici măcar colibe, ci un fel de cuiburi, cum construiesc maimuţele mari din pădurile noastre africane: câteva ramuri împletite, fără nicio legătură, aşezate pe pământ sau încastrate în crăcanele crengilor mari de jos. Unele dintre aceste cuiburi erau ocupate. Bărbaţi şi femei – nu văd cum le-aş putea spune altfel – erau cuibăriţi acolo, uneori în cupluri, aţipiţi, ghemuiţi unii într-alţii ca nişte câini înfriguraţi. Alte adăposturi, mai mari, serveau unor familii întregi şi am zărit mai mulţi copii adormiţi, care mi s-au părut cu toţii frumoşi şi sănătoşi.

Asta nu aducea însă nicio soluţie problemei alimentare. În sfârşit, am zărit la poalele unui copac o familie care se pregătea să mănânce; dar „bucatele” lor nu aveau deloc darul să ne tenteze. Rupeau în bucăţi, fără vreun instrument, un animal destul de mare care semăna cu un cerb. Cu unghiile şi cu dinţii smulgeau bucăţi de carne crudă, pe care o mâncau, după ce desprindeau de pe ea doar fâşiile de piele. În împrejurimi nu era nici urmă de vatră. Acest festin ne provoca greaţa şi, de altfel, după ce ne-am apropiat la câţiva paşi, am înţeles că nu eram în niciun fel invitaţi şi noi să luăm parte la el. Mai mult, mârâielile lor ne-au făcut să ne îndepărtăm în grabă.

Nova ne-a venit în ajutor. A făcut-o pentru că înţelesese în cele din urmă că ne era foame? Chiar putea *să înţeleagă* ceva? Sau era şi ea înfometată? În orice caz, s-a apropiat de un copac înalt, a prins trunchiul între coapse, s-a ridicat astfel până la crengi şi a dispărut în frunziş. După câteva clipe am văzut căzând din copac o mulţime de fructe care semănau cu bananele.

Apoi a coborât, a luat de jos două-trei şi a început să le mănânce, uitându-se la noi. După câteva ezitări, am prins curaj şi am făcut şi noi la fel. Fructele erau destul de bune şi am reuşit să ne potolim foamea, în timp ce ea ne privea fără să protesteze. După ce am băut apă dintr-un pârâu, am hotărât să petrecem noaptea acolo.

Ne-am ales fiecare un colţ de iarbă unde să ne construim un cuib asemănător celorlalte din tabără. Nova s-a arătat interesată de ceea ce făceam, şi chiar s-a apropiat de mine să mă ajute să rup o creangă îndărătnică.

Am fost impresionat de acest gest, care i-a pricinuit tânărului Levain o ciudă atât de mare, încât s-a culcat imediat, afundându-se între frunze şi întorcându-ne spatele. Profesorul Antelle dormea deja, frânt de oboseală.

Am lucrat la culcuşul meu fără să mă grăbesc, supravegheat de Nova, care se depărtase puţin. Când m-am culcat şi eu, tânăra a rămas un lung moment nemişcată, parcă nehotărâtă; apoi s-a apropiat cu paşi mici şi şovăitori. N-am făcut niciun gest, de teamă să n-o înspăimânt. S-a culcat lângă mine. N-am mişcat nici atunci. Până la urmă, s-a ghemuit în mine şi nimic nu ne-a mai deosebit de celelalte cupluri care ocupau cuiburile acelui trib ciudat. Dar, deşi această tânără era de o mare frumuseţe, nu o consideram atunci o femeie. Nova se comporta ca un animal domesticit care căuta afecţiunea stăpânului. Am apreciat căldura trupului ei, fără să-mi treacă prin minte vreo dorinţă erotică. Am reuşit să adorm în această poziţie ciudată, pe jumătate mort de oboseală, lipit de o creatură extraordinar de frumoasă şi incredibil de inconştientă, după ce abia dacă am aruncat o privire spre un satelit al planetei Soror, mai mic decât Luna noastră, care răspândea asupra junglei o lumină gălbuie.

Capitolul 8

Cerul se lumina printre copaci când m-am trezit. Nova dormea încă. Am privit-o în tăcere şi am oftat, amintindu-mi de cruzimea ei faţă de bietul Hector. Probabil că ea fusese vinovată de ce ni s-a întâmplat, semnalându-le prezenţa noastră celor din tribul ei. Dar cum ai fi putut să-i porţi pică văzându-i corpul atât de armonios?

Tânăra s-a mişcat brusc şi a ridicat capul. O lucire de spaimă a apărut o clipă în ochii ei şi i-am simţit muşchii încordându-se. Totuşi, văzând că nu fac nicio mişcare, expresia feţei i s-a îmblânzit treptat. Îşi amintea; a reuşit pentru prima dată să-mi susţină un moment privirea. Am considerat asta o victorie personală şi, uitând de felul în care se comportase în ajun în faţa acestei manifestări terestre, i-am zâmbit din nou.

De data asta, reacţia ei a fost mult mai puţin violentă. A tresărit, din nou încordată, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia elan, dar a rămas nemişcată. Încurajat, mi-am accentuat zâmbetul. S-a încordat iar, dar a sfârşit prin a se calma, chipul ei exprimând curând doar o mare uimire. Reuşisem s-o îmblânzesc? Mi-am făcut curaj şi am pus o mână pe umărul ei. S-a înfiorat, dar tot nu s-a mişcat. Eram încântat la culme de acest succes; am fost şi mai mult când am avut impresia că încerca să mă imite.

Era adevărat. *Încerca* să zâmbească. Am ghicit că se căznea din greu să-şi contracteze muşchii feţei delicate. A făcut astfel câteva tentative, reuşind doar să schiţeze un fel de grimasă dureroasă. Era ceva emoţionant în această strădanie exagerată a unei fiinţe omeneşti pentru a exprima un sentiment obişnuit, rezultatul fiind unul atât de jalnic. M-am simţit brusc foarte tulburat, cuprins de milă ca faţă de un copil infirm. Am apăsat-o cu mâna pe umăr. Mi-am apropiat faţa de a

ei. I-am atins uşor buzele. Mi-a răspuns la acest gest frecându-şi nasul de al meu, apoi trecându-şi limba peste obrazul meu.

Eram dezorientat şi nehotărât. Totuşi, am imitat-o cu stângăcie. La urma urmelor, eram un vizitator străin şi eu trebuia să adopt obiceiurile din marele sistem al astrului Bételgeuse. Mi s-a părut mulţumită. În acel moment al tentativelor noastre de apropiere – eu neştiind foarte bine cum să continui, temându-mă să nu fac vreo greşeală cu apucăturile mele de pe Pământ – am tresărit din pricina unui vacarm înspăimântător.

Împreună cu tovarăşii mei, de care uitasem în mod egoist, am sărit în picioare, în timp ce zorii mijeau. Nova făcuse un salt şi mai rapid şi era pradă celei mai profunde panici. De altfel, am înţeles imediat că acel vacarm nu era o surpriză neplăcută numai pentru noi, ci şi pentru locuitorii din pădure, pentru că toţi, părăsindu-şi bârlogul, au rupt-o la fugă care încotro, bezmetici. Nu mai era vorba de un joc, ca în ajun; ţipetele lor exprimau o adevărată teroare.

Zarva asta mare, rupând brusc tăcerea pădurii, putea să-ţi îngheţe sângele în vene, dar, în plus, intuiam că oamenii junglei ştiau ce se întâmpla şi că spaima lor se datora apropierii unui anumit pericol.

Era o hărmălaie ciudată, un amestec de bufnituri precipitate, înăbuşite, ca răpăitul de tobă, alte sunete mai discordante semănând cu un zăngănit de tingiri, dar şi strigăte. Aceste strigăte ne-au impresionat cel mai mult, deoarece, deşi nu aparţineau niciunei limbi cunoscute nouă, erau incontestabil *omeneşti.*

Zorii luminau în pădure o scenă bizară: bărbaţi, femei, copii alergau în toate direcţiile, trecând unii pe lângă alţii, îmbrâncindu-se, unii chiar urcând în copaci să se refugieze. Totuşi, curând, câţiva dintre cei mai în vârstă se opriră să tragă cu urechea. Zgomotul se apropia destul de lent. Venea dinspre regiunea unde pădurea era mai deasă şi părea să provină de la o linie continuă destul de lungă. Am înţeles, gândindu-mă la gălăgia pe care o fac hăitaşii la unele dintre marile noastre partide de vânătoare.

Mi s-a părut că bătrânii tribului au luat o hotărâre. Au scos o serie de chelălăieli, care erau probabil semnale sau ordine, şi au rupt-o la fugă în direcţia opusă zgomotului. Toţi ceilalţi i-au urmat şi i-am văzut alergând pe lângă noi ca o turmă de cerbi scoşi din ascunzătoare. Nova şi-a luat elan, dar a ezitat brusc şi s-a întors spre noi, îndeosebi spre mine, după cum mi s-a părut. A scos un geamăt tânguitor, un fel de invitaţie s-o urmăm, apoi a făcut un salt şi a dispărut.

Zgomotul devenea tot mai puternic şi mi se părea că aud trosnind mărăcinii sub nişte paşi grei. Recunosc că mi-am pierdut calmul. Înţelepciunea mă sfătuia totuşi să rămân locului şi să-i înfrunt pe noii sosiţi, care scoteau strigăte omeneşti tot mai clare. Dar, după tot ce păţisem cu o zi înainte, vacarmul acela îmi zdruncina nervii. Teroarea care îi cuprinsese pe Nova şi pe ceilalţi mi se transmisese în mod firesc. N-am mai gândit; nici măcar nu m-am mai consultat cu tovarăşii mei; am sărit în tufişuri şi am luat-o şi eu la sănătoasa pe urmele tinerei.

Am străbătut câteva sute de metri, fără să reuşesc s-o prind din urmă, şi am observat atunci că numai Levain mă urmase, vârsta împiedicându-l probabil pe profesorul Antelle să alerge la fel ca noi. Tânărul gâfâia lângă mine. Ne-am uitat unul la altul, ruşinaţi de comportarea noastră, dar, când să-i propun să ne întoarcem sau, cel puţin, să ne aşteptăm şeful, alte zgomote ne-au făcut să tresărim.

Am recunoscut imediat focurile de armă; jungla răsuna de împuşcături: una, două, trei, apoi multe altele, la intervale regulate, uneori izolate, alteori două detunături consecutive amintind în mod ciudat de focul dublu al vânătorilor. Cineva trăgea în faţa noastră, pe drumul pe unde apucaseră fugarii. În timp ce ezitam, linia dinspre care venea primul vacarm, linia de hăitaşi, s-a apropiat, s-a apropiat mult de noi, stârnind iar derută în mintea noastră. Nu ştiu de ce, dar împuşcăturile mi s-au părut mai puţin de temut, mai familiare decât larma infernală. Din instinct, am luat-o la fugă înainte, având totuşi grijă să mă ascund în tufişuri şi să fac cât mai puţin zgomot. Levain a venit după mine.

Am ajuns astfel în zona de unde porneau detunăturile. Am încetinit alergarea şi m-am apropiat şi mai mult, aproape târându-mă. Urmat de tovarăşul meu, am urcat un fel de dâmb

şi m-am oprit în vârf, gâfâind. În faţa mea erau doar câţiva copaci şi o perdea de mărăcini. Am întins gâtul înainte, cu mare grijă, la nivelul solului. Şi am rămas câteva clipe năuc ca şi cum aş fi fost lovit în moalele capului, doborât de un spectacol care depăşea biata raţiune omenească.

Capitolul 9

În tabloul din faţa ochilor mei am observat câteva elemente stranii, unele oribile, dar atenţia mi-a fost mai întâi reţinută doar de un singur personaj care stătea nemişcat la treizeci de paşi de locul unde mă aflam şi privea în direcţia mea.

Am fost gata să scot un strigăt de surprindere. Da, în pofida terorii, în pofida poziţiei mele tragice – eram prins între hăitaşi şi trăgători –, stupefacţia a înăbuşit orice alt sentiment când am văzut acea creatură la pândă, aşteptând trecerea vânatului. Fiinţa aceea era o maimuţă, o gorilă mare! Degeaba mi-am tot repetat că îmi pierdeam minţile, nu încăpea nici cea mai mică îndoială în privinţa speciei. Dar întâlnirea unei gorile pe planeta Soror nu constituia ciudăţenia esenţială a evenimentului. Pentru mine, aceasta consta în faptul că maimuţa era corect îmbrăcată, ca un bărbat de la noi, şi, mai ales, că purta hainele într-un mod foarte degajat. Această *naturaleţe* m-a impresionat în primul rând. Imediat ce am zărit animalul, mi s-a părut evident că nu era deloc *deghizat.* Starea în care îl vedeam era normală, la fel de normală pentru el ca nuditatea pentru Nova şi semenii ei.

Era îmbrăcat ca mine şi ca voi, adică aşa cum am fi fost îmbrăcaţi dacă am fi participat la vânătorile cu hăitaşi organizate pentru ambasadori sau pentru alte personaje importante, la marile noastre partide de vânătoare oficiale. Haina de culoare maro părea făcută de cel mai bun croitor parizian şi lăsa să se vadă o cămaşă în carouri mari, aşa cum poartă sportivii noştri. Pantalonii scurţi, uşor bufanţi deasupra pulpei piciorului, se prelungeau cu o pereche de jambiere. Dar asemănarea se oprea aici; în loc de încălţări, purta mănuşi mari negre.

Vă spun că era o gorilă! Din gulerul cămăşii ieşea capul hidos terminat în formă de căpăţână de zahăr, acoperit de păr negru, cu nasul turtit şi maxilarele proeminente. Stătea în picioare puţin aplecat în faţă, în postura vânătorului la pândă, strângând o puşcă în mâinile-i lungi. Se afla în faţa mea, de cealaltă parte a acelui drum lat, amenajat în pădure perpendicular pe direcţia din care veneau hăitaşii.

Deodată, a tresărit. Percepuse, ca şi mine, un zgomot uşor în tufişuri, puţin în dreapta mea. A întors capul, ridicând puşca în acelaşi timp, gata să tragă. Din vârful dâmbului am zărit urmele prelungi din mărăciniş lăsate de unul dintre fugari, care alerga orbeşte drept înainte. Am fost gata să strig ca să-l avertizez, deoarece intenţia maimuţei era mai mult decât evidentă. Dar nu am avut nici timpul, nici forţa necesară; omul se ivise deja ca o căprioară în câmp deschis. Împuşcătura a răsunat pe când ajungea în mijlocul acestui poligon de tragere. A făcut un salt, s-a prăbuşit şi, după câteva convulsii, a rămas nemişcat. Dar am observat agonia victimei puţin mai târziu, atenţia fiindu-mi din nou atrasă de gorilă. Urmărisem felul în care i se schimbase fizionomia din clipa în care fusese alertată de zgomot şi remarcasem câteva nuanţe surprinzătoare: întâi, cruzimea vânătorului care îşi pândeşte prada şi plăcerea febrilă pe care i-o provoacă acest exerciţiu; dar, mai presus de toate, caracterul *uman* al expresiei. Acesta era motivul esenţial al uimirii mele: în ochii animalului strălucea scânteia spirituală pe care o căutasem zadarnic la oamenii de pe Soror.

Groaza pe care mi-o inspira situaţia mi-a înăbuşit stupoarea. Detunătura m-a făcut să-mi îndrept din nou privirea spre victimă şi am fost martorul înspăimântat al ultimelor sale zvâcniri. Am observat atunci cu groază că drumul care tăia pădurea era presărat cu corpuri omeneşti. Nu aveam cum să mă înşel în privinţa sensului acestei scene. Am zărit o altă gorilă, asemănătoare cu prima, la o sută de paşi de mine. Asistam la o vânătoare cu hăitaşi – ba chiar participam la ea! –, o vânătoare năucitoare, unde vânătorii, postaţi la intervale egale, erau maimuţe, iar vânatul hăituit era format din bărbaţi şi femei ca mine, bărbaţi şi femei ale căror cadavre goale, împuşcate, îndoite în poziţii ridicole, însângerau solul.

Mi-am luat ochii de la acea oroare insuportabilă. Preferam să văd grotescul şi m-am uitat din nou la gorila care bara drumul. Făcuse un pas într-o parte, lăsând să se vadă o altă maimuţă ce stătea în spatele ei, ca un servitor lângă stăpânul lui. Era un cimpanzeu, un cimpanzeu de talie mică, un cimpanzeu tânăr, aşa mi s-a părut, dar un cimpanzeu, jur, îmbrăcat mai puţin pretenţios decât gorila cu pantaloni şi cămaşă, care își juca rolul cu promptitudine în organizarea meticuloasă pe care începeam s-o descopăr. Vânătorul i-a întins puşca. Tânărul cimpanzeu i-a dat alta, pe care o ţinea în mână. Apoi, cu gesturi precise, folosind cartuşele de la o centură purtată la brâu, pe care razele aruncate de Bételgeuse o făceau să lucească, mica maimuţă a reîncărcat arma. Apoi, fiecare a trecut la postul ei.

Toate aceste impresii m-au tulburat profund câteva clipe. Aş fi vrut să reflectez, să analizez mulţimea descoperirilor, dar nu aveam timp. Lângă mine, îngheţat de groază, Arthur Levain nu era în stare să-mi fie de niciun ajutor. Pericolul creştea cu fiecare secundă. Hăitașii se apropiau în spatele nostru. Larma lor devenea asurzitoare. Eram goniţi ca nişte animale sălbatice, precum acele creaturi nefericite pe care le vedeam încă trecând pe lângă noi. Populaţia taberei era probabil mult mai mare decât bănuisem, deoarece mulţi oameni se iveau pe drum doar ca să-şi găsească o moarte cumplită. Totuşi, nu toţi. Străduindu-mă să-mi recapăt puţin sângele rece, am observat din vârful dâmbului comportamentul fugarilor. Unii, complet cuprinşi de panică, se repezeau strivind tufişurile cu zgomot mare, alertând astfel maimuţele, care îi doborau fără excepţie. Dar alţii dădeau dovadă de mai mult discernământ, ca nişte mistreţi bătrâni, hăituiţi de mai multe ori, care au învăţat multe vicleşuguri. Aceştia se apropiau tiptil, se opreau la lizieră, observau prin frunziş vânătorul cel mai apropiat şi aşteptau momentul în care atenţia îi era atrasă în altă parte. Atunci, cu un salt, traversau în mare viteză drumul ucigaş. Câţiva reuşiseră în acest fel să ajungă nevătămaţi în desişul din cealaltă parte, în care dispăruseră.

Poate că asta era o şansă de salvare. I-am făcut semn lui Levain să mă imite şi m-am strecurat fără zgomot până la ultimul desiş dinaintea drumului. Acolo am avut o ezitare curioasă. Eu, un om, chiar trebuia să recurg la astfel de vicleşuguri

ca să înşel o maimuţă? Oare singura conduită demnă de condiţia mea nu era să mă ridic, să mă apropii de animal şi să-i administrez câteva lovituri de băţ? Zgomotul hăitaşilor devenea tot mai puternic în spatele meu, pulverizându-mi această intenţie nebunească.

Vânătoarea se termina într-un vacarm infernal. Hăitaşii se aflau în spatele nostru. Am întrezărit unul apărând din frunziş. Era o gorilă enormă, care lovea la întâmplare cu o bâtă, urlând cât îl ţineau plămânii. El mi-a făcut o impresie şi mai cumplită decât vânătorul cu puşca. Levain a început să clănţăne din dinţi şi să tremure tot, în timp ce priveam din nou în faţă, aşteptând un moment propice. Nefericitul meu tovarăş mi-a salvat fără să vrea viaţa prin imprudenţa lui. Îşi pierduse complet judecata. S-a ridicat, a luat-o la fugă la întâmplare şi a nimerit pe drum direct în linia de tragere a vânătorului. Nu a ajuns mai departe. Împuşcătura a părut să-l frângă în două şi s-a prăbuşit, sporind numărul cadavrelor. N-am pierdut timp să-l plâng – ce mai puteam să fac pentru el? Pândeam cu înfrigurare momentul în care gorila avea să-i întindă puşca servitorului. Când a făcut acest gest, am ţâşnit şi am traversat drumul. L-am văzut, ca prin vis, grăbindu-se să apuce arma, dar eram deja la adăpost când a vrut să tragă. Am auzit o exclamaţie care semăna cu o înjurătură, dar nu am pierdut timp să meditez la această nouă bizarerie.

Îl înşelasem. Am simţit o bucurie ciudată, care a fost un adevărat balsam pentru umilinţa mea. Am continuat să alerg din toate puterile, îndepărtându-mă cât puteam de repede de masacru. Nu mai auzeam strigătele hăitaşilor. Eram salvat. Salvat! Subestimasem perfidia maimuţelor de pe planeta Soror. După nici o sută de metri am nimerit, ca un fraier, peste un obstacol ascuns sub frunziş. Era o plasă cu ochiuri mari, întinsă deasupra solului şi prevăzută cu buzunare largi, în care m-am înfundat adânc. Nu eram singurul prizonier. Plasa bara o secţiune mare a pădurii şi o mulţime de fugari, care scăpaseră de puşcă, se lăsaseră prinşi în ea la fel ca mine. La stânga şi la dreapta mea, zvâcniri însoţite de scâncete furioase dovedeau eforturile lor de a se elibera.

O furie nebună a pus stăpânire pe mine când m-am simţit captiv, o furie mai puternică decât teroarea, anulându-mi orice judecată. Am făcut exact invers decât mă sfătuia raţiunea,

adică m-am zbătut într-un mod complet dezordonat, ceea ce a avut drept rezultat strângerea ochiurilor în jurul corpului. În cele din urmă, m-am simţit atât de strâns imobilizat, încât am tăcut mâlc, la cheremul maimuţelor pe care le auzeam apropiindu-se.

Capitolul 10

O teroare de moarte a pus stăpânire pe mine când le-am văzut trupa apropiindu-se.

După ce fusesem martorul cruzimii lor, îmi ziceam că ne vor masacra pe toţi.

Vânătorii, toţi gorile, mergeau în frunte. Am remarcat că îşi abandonaseră armele, ceea ce mi-a mai dat puţină speranţă. În spatele lor veneau servitorii şi hăitaşii, printre care se afla un număr aproape egal de gorile şi de cimpanzei. Vânătorii păreau stăpânii, şi purtările lor erau cele ale unor aristocraţi. Nu păreau animaţi de intenţii rele şi vorbeau între ei foarte binedispuşi!

Adevărul e că sunt atât de obişnuit astăzi cu paradoxurile acestei planete, încât am scris frazele de mai sus fără să mă gândesc la absurditatea lor. Şi totuşi, acesta este adevărul! Gorilele aveau ţinută de aristocraţi. Vorbeau între ele cu veselie, într-un limbaj articulat, şi fizionomia lor exprima clipă de clipă sentimentele umane a căror urmă o căutasem zadarnic la Nova. Vai! Ce se întâmplase cu Nova? M-am înfiorat gândindu-mă la drumul plin de cadavre. Înţelegeam acum emoţia de care fusese cuprinsă când îl văzuse pe cimpanzeul nostru. Între cele două rase exista probabil o ură îndârjită. Dovadă, atitudinea oamenilor prizonieri la apropierea maimuţelor. Se agitau frenetic, loveau cu mâinile şi cu picioarele, scrâşneau din dinţi, cu spume la gură, şi muşcau cu furie sforile plasei.

Fără să ia în seamă această agitaţie, gorilele vânători – m-am surprins numindu-le seniori – le dădeau ordine valeţilor. Căruţe mari, destul de joase, a căror platformă era formată dintr-o cuşcă, au fost aduse pe un drum aflat de cealaltă parte a plasei. Am fost închişi în cuşti, câte zece în fiecare

căruță, operație care a durat destul de mult, pentru că prizonierii se zbăteau cu disperare. Două gorile, cu mâinile acoperite cu mănuși din piele pentru a evita mușcăturile, îi apucau unul câte unul, îi scoteau din capcană și îi aruncau în cușcă, a cărei ușă era repede zăvorâtă, în timp ce unul dintre seniori conducea operațiunea, sprijinindu-se într-un baston.

Când mi-a venit rândul, am vrut să atrag atenția vorbind. Dar nici n-am deschis bine gura că unul dintre executanți, socotind asta o amenințare, mi-a tras cu mănușa peste față. Am fost obligat să tac și m-au aruncat ca pe un balot într-o cușcă cu alți bărbați și femei, care erau prea agitați ca să-mi acorde vreo atenție.

După ce am fost toți vârâți în cuști, un servitor a verificat lacătele și s-a dus să-i raporteze stăpânului său. Acesta a făcut un gest cu mâna și în pădure s-a auzit duduitul motoarelor. Căruțele s-au pus în mișcare, fiecare trasă de un fel de vehicul condus de o maimuță. Îl vedeam foarte bine pe șoferul vehiculului din spatele nostru. Era un cimpanzeu. Purta o salopetă și părea binedispus. Ne adresa uneori exclamații ironice și, când vehiculul reducea viteza, puteam să-l aud fredonând o melodie cu un ritm destul de melancolic, doar deloc lipsită de armonie.

Această primă etapă a fost atât de scurtă, încât nu am avut timp să-mi limpezesc mintea. După ce am mers așa un sfert de oră, pe un drum prost, convoiul s-a oprit pe o platformă mare, în fața unei case din piatră. Ajunsesem la marginea pădurii; dincolo de ea, distingeam o câmpie, ogoare ce păreau cultivate cu cereale.

Casa, cu acoperișul din țiglă roșie, obloane verzi și inscripții scrise pe un panou la intrare, părea un han. Am înțeles repede că era un loc de întâlnire pentru vânători. Femelele veniseră să-și aștepte acolo seniorii, care soseau cu vehiculele personale, după ce străbătuseră un alt drum decât cel pe care venisem noi. Doamnele gorile stăteau în cerc în fotolii și flecăreau la umbra unor copaci mari ce semănau cu palmierii. Una dintre ele bea din când în când dintr-un pahar cu un pai.

După ce căruţele au fost rânduite una după alta, femelele s-au apropiat, curioase să vadă rezultatul partidei de vânătoare şi, întâi, exemplarele împuşcate, pe care câteva gorile, protejate de un şorţ lung, le scoteau din două camioane mari şi le expuneau la umbra copacilor.

Era gloriosul tablou de vânătoare. Maimuţele procedau metodic şi în această privinţă. Plasau cadavrele pline de sânge cu faţa în sus, unul lângă altul, aliniate parcă la aţă. Apoi în timp ce femelele scoteau mici strigăte admirative, se străduiau *să prezinte* vânatul într-un mod atrăgător, întindeau braţele pe lângă corp, desfăceau mâinile, cu palma în sus; întindeau picioarele, îndoiau articulaţiile, astfel încât acele trupuri să nu mai aibă aspect de cadavru, corectând poziţia unui membru îndoit în mod dizgraţios sau diminuând contracţia unui gât. Apoi, netezeau cu grijă părul, îndeosebi al femeilor, aşa cum unii vânători netezesc blana sau penele animalului pe care l-au doborât.

Mă tem că nu voi putea face pe cineva să înţeleagă cât de grotesc şi de diabolic era pentru mine acel tablou. Am insistat oare asupra fizicului complet, absolut *simian* al acelor maimuţe, lăsând deoparte expresia privirii? Am spus că acele femele, îmbrăcate şi ele sport, dar cu multă eleganţă, se înghesuiau să descopere cele mai frumoase exemplare şi le arătau cu degetul felicitându-şi seniorii-gorile? Am spus că una dintre ele, scoţând dintr-o geantă o foarfecă mică, s-a aplecat asupra unui cadavru, a tăiat câteva şuviţe dintr-un păr negru, a făcut o buclă după deget, apoi, imitată curând de toate celelalte, a fixat-o la pălăriuţă cu un ac?

Expunerea tabloului se terminase: trei rânduri de cadavre aranjate cu grijă, alternativ bărbaţi şi femei, acestea din urmă îndreptând un şir de sâni aurii spre astrul monstruos care incendia cerul. Mi-am ferit ochii, cuprins de oroare. Atunci am zărit un nou personaj, care se apropia purtând o cutie dreptunghiulară pe un trepied. Era un cimpanzeu. Mi-am dat imediat seama că era un fotograf, care trebuia să imortalizeze amintirea acelor isprăvi cinegetice pentru posteritatea simiană. Şedinţa a durat mai bine de un sfert de oră, gorilele vrând să fie la început fotografiate individual în atitudini

avantajoase, unele așezându-și piciorul, cu un aer triumfător, pe una dintre victimele lor, apoi în grup compact, fiecare trecându-și brațul pe după gâtul vecinului. Apoi a venit rândul femelelor, care s-au pozat în atitudini grațioase în fața acelei mulțimi de cadavre, având pălăriile împodobite cu buclele de păr la vedere.

Scena conținea o oroare care depășea rezistența unui creier normal. Totuși, am reușit un timp să-mi înfrânez sângele care îmi clocotea în vene. Dar, când am zărit cadavrul pe care una dintre acele femele se așezase ca să obțină o poză mai spectaculoasă, când am recunoscut pe fața acelui cadavru, întins lângă celelalte, trăsăturile juvenile, aproape copilărești, ale ghinionistului meu tovarăș, Arthur Levain, mi-a fost imposibil să mă abțin. Și toată tensiunea mea a explodat într-un mod absurd, în armonie cu latura grotescă a acelei expuneri macabre. M-am lăsat cuprins de o ilaritate absurdă: am izbucnit în râs.

Nu mă gândisem la tovarășii mei de cușcă. Nu mai puteam să gândesc! Tumultul dezlănțuit de râsul meu mi-a amintit de vecinătatea lor, la fel de periculoasă pentru mine precum cea a maimuțelor. Brațe amenințătoare s-au întins spre mine. Am înțeles pericolul și mi-am înăbușit hohotele ascunzându-mi capul între brațe. Totuși, nu știu dacă nu cumva aș fi fost sugrumat sau făcut bucăți dacă una dintre maimuțe, alertată de scandal, nu ar fi restabilit ordinea lovindu-ne cu sulița. De altfel, curând, un alt incident a atras atenția generală. Un clopoțel a răsunat în han, anunțând ora mesei. Gorilele s-au îndreptat spre casă în grupuri mici, discutând vesele, în timp ce fotograful își aranja instrumentele după ce pozase și cuștile.

În acest timp, noi, oamenii, n-am fost uitați. Nu știam ce soartă ne hărăzeau maimuțele, dar aveau de gând să aibă grijă de noi. Înainte de a intra în han, unul dintre seniori i-a dat instrucțiuni unei gorile, care părea un fel de șef de echipă. Aceasta s-a întors la noi, și-a adunat subalternii și, curând, servitorii ne-au adus de mâncare în ligheane și de băut în găleți. Mâncarea era un fel de păsat. Nu-mi era foame, dar eram hotărât să mănânc ca să-mi păstrez forțele intacte. M-am apropiat de unul dintre recipiente, în jurul căruia câțiva

prizonieri se lăsaseră deja pe vine. Am făcut ca ei şi am întins o mână timidă. S-au uitat la mine cu un aer furios, dar, hrana fiind din abundenţă, mi-au dat voie şi mie. Era un terci gros, pe bază de cereale, care nu avea gust rău. Am luat cu mâna de câteva ori şi am înghiţit, fără să mi se pară ceva deplasat.

De altfel, masa noastră a devenit mai interesantă graţie gardienilor. După încheierea partidei de vânătoare, aceşti hăitaşi, care mă înfricoşaseră atât de mult, nu se arătau răi atât timp cât eram cuminţi. Se plimbau prin faţa cuştilor şi ne aruncau din când în când câteva fructe, distrându-se mult de îmbrânceala pe care o provoca mărinimia lor. Când o fetiţă a apucat un fruct din zbor, vecinul ei s-a repezit să i-l smulgă. Maimuţa a ridicat atunci suliţa, a trecut-o printre bare şi l-a împins pe bărbat cu brutalitate, apoi a pus un al doilea fruct chiar în mâna copilului. Am aflat astfel că acele creaturi ştiau ce este mila.

După terminarea mesei, şeful de echipă şi ajutoarele sale au schimbat componenţa convoiului, transferând unii prizonieri dintr-o cuşcă în alta. Păreau să facă un fel de triere, dar nu înţelegeam criteriile. În cele din urmă, după ce am fost plasat într-un grup de bărbaţi şi de femei foarte arătoşi, m-am străduit să mă conving că era vorba despre cele mai remarcabile exemplare, simţind o consolare amară la gândul că maimuţele, de la prima privire, mă consideraseră demn să fac parte dintr-o elită.

Am avut surpriza şi imensa bucurie s-o recunosc pe Nova printre noii mei tovarăşi. Scăpase de la masacru şi îi mulţumeam pentru asta cerului Bételgeusei. Cu gândul mai mult la ea, examinasem îndelung victimele, tremurând clipă de clipă că o voi descoperi şi, pierzându-mi din nou capul, m-am repezit spre ea, deschizându-mi braţele. Era curată nebunie; gestul meu a terorizat-o. Oare uitase noaptea noastră de intimitate? Un fizic atât de minunat nu era animat de suflet? M-am simţit descurajat văzând-o cum se încorda la apropierea mea, cu mâinile crispate vrând parcă să mă sugrume, ceea ce ar fi şi făcut, probabil, dacă aş fi insistat.

Totuşi, văzând că m-am oprit brusc, s-a calmat destul de repede. S-a întins într-un colţ al cuştii şi am imitat-o, oftând.

Toţi ceilalţi prizonieri făcuseră la fel. Păreau acum obosiţi, abătuţi şi resemnaţi în privinţa sorţii lor.

Afară, maimuţele pregăteau plecarea convoiului. O prelată a fost întinsă deasupra cuştii noastre şi ridicată până la jumătatea pereţilor, lăsând să intre lumina zilei. Au răsunat ordine; motoarele s-au pus în mişcare.

M-am pomenit dus cu viteză spre o destinaţie necunoscută, îngrijorat la gândul necazurilor care mă aşteptau pe planeta Soror.

Capitolul 11

Eram la pământ. Evenimentele din aceste două zile îmi vlăguiseră corpul şi mă tulburaseră atât de profund, încât nu fusesem în stare până atunci să deplâng moartea tovarăşilor mei şi chiar să-mi închipui în mod concret tot ce implica pentru mine deteriorarea şalupei. Am întâmpinat cu uşurare amurgul, apoi izolarea în întunericul aproape total care a urmat, căci s-a înserat foarte repede şi am mers aşa întreaga noapte. Mă străduiam să găsesc un sens evenimentelor al căror martor fusesem. Aveam nevoie de această strădanie intelectuală ca să scap de disperarea care mă pândea, să-mi demonstrez că eram om, adică un om de pe Pământ, o creatură care raţiona, obişnuită să găsească o explicaţie logică capriciilor în aparenţă miraculoase ale naturii, nu un animal hăituit de maimuţe evoluate.

Mi-am revăzut în minte toate observaţiile, înregistrate deseori fără voia mea. Toate erau dominate de o impresie generală: acele maimuţe, masculi şi femele, gorile şi cimpanzei, nu erau în niciun fel *ridicole.* Am mai spus că nu mi se păruseră niciun moment animale deghizate, ca maimuţele dresate care apar în circurile de la noi. Pe Pământ, o pălărie aşezată pe capul unei maimuţe e un spectacol hilar pentru unii, pentru mine, penibil. Dar aici era cu totul altfel. Pălăria şi capul erau în armonie, iar gesturile lor erau cât se poate de naturale. Femela care bea dintr-un pahar cu paiul avea aerul unei doamne. Mi-am amintit că l-am văzut pe unul dintre vânători scoţând din buzunar o pipă, umplând-o meticulos şi aprinzând-o. Ei bine, mişcările lui erau atât de obişnuite, încât acest gest nu-mi şocase în niciun fel instinctul! Avusesem nevoie să reflectez ca să ajung la concluzia acestui paradox. Am meditat îndelung în această privinţă şi, poate pentru prima

dată de la capturarea mea, am deplâns dispariţia profesorului Antelle. Înţelepciunea şi ştiinţa lui ar fi putut probabil să găsească o explicaţie acestor paradoxuri. Ce se întâmplase cu el? Eram sigur că nu era prezent în tabloul exemplarelor doborâte. Se afla printre prizonieri? Posibil; nu-i văzusem pe toţi. Nu îndrăzneam să sper că reuşise să-şi păstreze libertatea.

Cu resursele mele slabe am încercat să formulez o ipoteză care, în realitate, nu mă mulţumea cine ştie ce. Poate că locuitorii acestei planete, fiinţele civilizate ale căror oraşe le zărisem, reuşiseră să dreseze maimuţe astfel încât să obţină un comportament mai mult sau mai puţin raţional; desigur, după o selecţie răbdătoare şi eforturi făcute timp de câteva generaţii! La urma urmelor, pe Pământ, unii cimpanzei reuşeau să facă lucruri uimitoare. Chiar faptul că aveau un limbaj poate că nu era chiar atât de extravagant pe cât crezusem. Îmi aminteam acum o discuţie cu un specialist pe acest subiect. Îmi spusese că savanţi serioşi îşi petreceau o parte din existenţă încercând să facă primatele să vorbească. Ei pretindeau că nimic în conformaţia acestor animale nu se împotrivea acestui lucru. Până atunci, toate eforturile lor fuseseră zadarnice, dar perseverau, susţinând că singurul obstacol consta în faptul că maimuţele *nu voiau* să vorbească. Să fi vrut ele, într-o zi, pe planeta Soror? Asta le permitea acelor locuitori ipotetici să le folosească pentru unele munci mai puţin calificate, ca această vânătoare, în cursul căreia fusesem capturat.

Mă agăţam cu îndârjire de această explicaţie, refuzând cu oroare să-mi imaginez alta, mai simplă, deoarece mi se părea indispensabil pentru salvarea mea să existe pe această planetă adevărate creaturi conştiente, adică oameni, oameni ca mine, cu care să mă pot înţelege.

Oameni! Oare din ce rasă făceau parte fiinţele pe care maimuţele le împuşcau sau le capturau? Triburi înapoiate mintal? Dacă aşa stăteau lucrurile, ce plini de cruzime erau stăpânii acelei planete, tolerând sau poate ordonând acele masacre!

Mi-am întrerupt gândurile din pricina unei forme care se apropia de mine târându-se. Era Nova. În jurul meu, toţi prizonierii se culcaseră în grupuri pe podea. După câteva ezitări s-a ghemuit lângă mine, aşa cum făcuse cu o zi înainte. Am încercat încă o dată, zadarnic, să descopăr în privirea ei

lumina care ar fi dat gestului ei valoarea unei atracţii afective. Dar a întors capul în altă parte şi a închis curând ochii. Totuşi, m-am simţit alinat de simpla ei prezenţă şi am reuşit să adorm lipit de ea, încercând să nu mă gândesc la ziua următoare.

Capitolul 12

Am reuşit să dorm până când s-a luminat, printr-un reflex de apărare contrar veleităţilor unor gânduri prea descurajante. Somnul meu a avut însă parte de coşmaruri zbuciumate, în care corpul frumoasei Nova îmi apărea sub forma unui şarpe monstruos încolăcit în jurul meu. Dimineaţa am deschis ochii. Ea se trezise deja. Se depărtase puţin de mine şi mă observa cu privirea ei veşnic uimită.

Vehiculul nostru a redus viteza şi am remarcat că intram într-un oraş. Prizonierii se sculaseră şi stăteau pe vine lângă gratii, privind pe sub prelată un spectacol care părea să le trezească emoţia din ajun. I-am imitat; mi-am lipit faţa de gratii şi am privit pentru prima dată un oraş civilizat de pe planeta Soror.

Mergeam pe o stradă destul de lată, mărginită de trotuare. Mă uitam cu nelinişte la trecători: erau maimuţe! Am văzut un comerciant, un fel de băcan, care tocmai ridicase oblonul prăvăliei şi întorcea capul curios să ne vadă trecând: era o maimuţă. Voiam să disting între pasagerii şi şoferii vehiculelor care ne depăşeau: erau îmbrăcaţi după moda de la noi şi erau maimuţe.

Speranţa mea de a descoperi o rasă umană civilizată devenea himerică şi am trăit sfârşitul traseului cuprins de o descurajare posomorâtă. Vehiculul nostru îşi micşoră şi mai mult viteza. Am remarcat atunci că, în timpul nopţii, convoiul se redusese, fiind format acum numai din două vehicule, celelalte luând probabil altă direcţie. După ce am intrat pe o poartă mare, ne-am oprit într-o curte. Imediat am fost încercuiţi de maimuţe, care s-au străduit să domolească agitaţia crescândă a prizonierilor cu câteva lovituri de suliţă.

Curtea era înconjurată de clădiri cu mai multe etaje, cu şiruri de ferestre identice. Ansamblul mi s-a părut a fi un spital, iar impresia mi-a fost confirmată de apariţia unor noi personaje care veneau în întâmpinarea gardienilor. Toţi purtau halate albe şi bonete, ca infirmierii: erau maimuţe.

Toţi erau maimuţe, gorile şi cimpanzei. I-au ajutat pe gardienii noştri să descarce căruţele. Am fost scoşi din cuşcă unul câte unul, vârâţi fiecare într-un sac mare şi duși în interiorul clădirii. N-am opus rezistenţă şi m-am lăsat transportat de două gorile mari îmbrăcate în alb. Preţ de câteva minute am avut impresia că eram dus pe culoare lungi şi urcam scări. În sfârşit, m-au trântit fără menajamente pe jos, apoi sacul s-a deschis şi am fost împins în altă cuşcă, fixă de data asta, cu podeaua acoperită cu un strat de paie, unde eram singur. Una dintre gorile a zăvorât uşa cu grijă.

Sala unde mă aflam conţinea un număr mare de cuşti asemănătoare cu a mea, dispuse pe două rânduri şi deschizându-se spre un culoar lung. Cele mai multe dintre ele erau ocupate, unele cu tovarăşii mei de razie, aduşi deja acolo, altele cu bărbaţi şi femei care erau probabil prizonieri de mult timp. Îi recunoşteai uşor după o anumită înfăţişare resemnată. Se uitau la nou-veniţi cu o privire deziluzionată, abia ascultând dacă vreunul dintre aceştia scotea gemete tânguitoare. Am mai remarcat că cei noi erau plasaţi, ca şi mine, singuri într-o celulă, pe când ceilalţi erau, în general, în cupluri. Scoţând nasul printre gratii, am zărit o cuşcă mai mare, la capătul culoarului, în care se aflau mulţi copii. Contrar adulţilor, aceştia păreau foarte surescitaţi de sosirea lotului nostru. Gesticulau, se îmbrânceau şi se prefăceau că zgâlţâie gratiile, scoţând strigăte ascuţite, ca nişte tinere maimuţe certăreţe.

Cele două gorile şi-au făcut din nou apariţia, purtând alt sac. Din el a ieşit prietena mea Nova, şi am avut din nou consolarea de a o vedea plasată în cuşca situată exact în faţa mea. Nova a protestat în felul ei aparte, încercând să zgârie şi să muşte. Când gorilele au închis uşa, s-a repezit la gratii, vrând să le zgâlţâie, scrâşnind din dinţi şi ţipând de ţi se rupea inima. După un minut, m-a zărit şi a tăcut, s-a oprit locului şi a înălţat puţin gâtul, aşa cum ar fi făcut un animal surprins. Am schiţat un zâmbet prudent şi i-am făcut un mic gest

cu mâna, pe care ea a încercat să-l imite cu stângăcie, ceea ce mi-a umplut inima de bucurie.

Atenţia mi-a fost atrasă de întoarcerea celor două gorile în halate albe. Probabil că descărcarea se încheiase, deoarece nu mai aduceau alt prizonier, ci împingeau un căruţ plin cu mâncare și găleţi cu apă, pe care le împărţeau prizonierilor, ceea ce a adus calmul în rândul lor.

Curând a venit și rândul meu. În timp ce una dintre gorile făcea de pază, cealaltă a intrat în cuşca mea şi mi-a aşezat dinainte o oală de pământ plină cu terci, câteva fructe şi o găleată. Hotărâsem să fac tot posibilul să stabilesc un contact cu acele maimuţe, care păreau singurele fiinţe civilizate și raţionale de pe planetă. Cel care îmi aducea de mâncare nu avea un aer răutăcios. Remarcându-mi calmul, chiar m-a bătut cu palma pe umăr cu un gest familiar. L-am privit în ochi, apoi, ducând mâna la piept, m-am înclinat solemn. Când am ridicat capul, am citit pe chipul lui o mare surprindere. Atunci i-am zâmbit, punând tot sufletul în această manifestare. Era gata să iasă; s-a oprit uluit şi a scos o exclamaţie. În sfârşit, reuşisem să mă fac remarcat. Vrând să-mi întăresc succesul arătându-mi toate capacităţile, am rostit destul de prosteşte prima frază care mi-a trecut prin minte.

— Ce mai faci? Sunt un om de pe Pământ. Am făcut o călătorie lungă.

Sensul nu avea nicio importanţă. Era de-ajuns să vorbesc ca să-i dezvălui adevărata mea natură. Şi, cu siguranţă, îmi atinsesem scopul. Niciodată un chip de maimuţă nu a arătat mai stupefiat. A rămas cu răsuflarea tăiată şi gura deschisă, ca şi însoţitoarea ei. Apoi au început amândouă să vorbească repede, pe șoptite, dar rezultatul nu a fost cel scontat de mine. După ce s-a uitat atentă la mine, cu un aer bănuitor, gorila s-a tras repede înapoi şi a ieșit din cuşcă, pe care a încuiat-o cu şi mai multă grijă decât înainte. Cele două maimuţe s-au uitat apoi o clipă una la alta, apoi au izbucnit într-un râs zgomotos. Probabil că reprezentam un fenomen cu adevărat unic, pentru că se amuzau copios pe socoteala mea. Aveau lacrimi în ochi şi una dintre gorile s-a văzut nevoită să pună jos oala ca să-şi scoată batista.

Dezamăgirea mea a fost atât de mare, încât am fost cuprins brusc de o furie înspăimântătoare. Am început şi eu să

zgâlţâi barele, să-mi arăt dinţii şi să le potopesc cu injurii în toate limbile pe care le cunoşteam. După ce mi-am epuizat repertoriul de invective, am continuat să urlu sunete nedesluşite, ceea ce i-a făcut pe gardieni doar să dea din umeri. Totuşi, reuşisem să atrag atenţia asupra mea. La plecare, au întors de câteva ori capul să mă observe. Cum, între timp, obosit, mă calmasem, l-am văzut pe unul dintre cei doi scoţând un carnet din buzunar şi notând ceva, după ce privise cu atenţie semnul de pe tăbliţa fixată în partea de sus a cuştii mele: probabil un număr.

Au plecat. Agitaţi un moment de manifestarea mea, ceilalţi prizonieri îşi continuau acum masa. Nu mai aveam altceva de făcut decât să mănânc şi să mă odihnesc, aşteptând o ocazie favorabilă ca să-mi dezvălui obârşia nobilă. Am mâncat terciul de cereale şi câteva fructe suculente. În faţa mea, Nova se oprea uneori din mâncat ca să-mi arunce priviri furişe.

Capitolul 13

Ne-au lăsat în pace restul zilei. Seara, după ce ne-au servit altă masă, gorilele s-au retras stingând luminile. Am dormit puţin în noaptea aceea, nu din cauza lipsei de confort din cuşcă – stratul de paie era gros şi forma un culcuş acceptabil –, ci pentru că îmi imaginam la nesfârşit planuri să intru în contact cu maimuţele. Am hotărât să nu mă mai las cuprins de furie, dar să caut cu o răbdare neobosită toate ocaziile să-mi arăt judecata. Cei doi gardieni cu care avusesem de-a face erau probabil subalterni cu mintea îngustă, incapabili să-mi interpreteze iniţiativele, dar trebuiau să existe alte maimuţe mai cultivate.

A doua zi dimineaţă, am băgat de seamă că speranţa mea nu fusese zadarnică. Eram treaz de o oră. Cei mai mulţi dintre tovarășii mei de suferinţă se plimbau fără încetare prin cuşcă, aşa cum fac unele animale captive. Când am observat că făceam ca ele, fără să-mi dau seama, mi-a fost ciudă şi m-am forţat să mă aşez în faţa uşii de fier, luând o atitudine cât mai umană şi gânditoare. Atunci s-a deschis uşa culoarului şi am văzut intrând un nou personaj, însoţit de cei doi gardieni. Era un cimpanzeu femelă şi am înţeles că ocupa un post important acolo, după felul în care gorilele o lăsau să meargă în faţa lor.

Gardienii îi făcuseră probabil un raport despre mine, deoarece, încă de la intrare, femela i-a pus o întrebare unuia dintre ei, iar gorila a întins degetul în direcţia mea. După care, nou-venita s-a îndreptat direct spre cuşca mea.

Am observat-o cu atenţie în timp ce se apropia. Purta şi ea un halat alb, cu o croială mai elegantă decât a gorilelor, legat la brâu cu o centură, iar mânecile scurte scoteau la iveală două braţe lungi şi agile. Cel mai mult m-a frapat la ea privirea, remarcabil de vioaie şi de inteligentă. Am considerat că

era un semn bun pentru viitoarele noastre relaţii. Mi s-a părut foarte tânără, în pofida ridurilor proprii conformaţiei simiene, care îi încadrau botul alb. În mână ţinea o servietă din piele. S-a oprit în faţa cuştii mele şi a început să mă examineze, în timp ce scotea un caiet din servietă.

— Bună ziua, doamnă, am zis, înclinându-mă.

Vorbisem cu vocea mea cea mai blândă. Faţa femelei a exprimat o surprindere intensă, dar şi-a păstrat seriozitatea, impunând chiar tăcerea, cu un gest autoritar, gorilelor care reîncepeau să rânjească.

— Doamnă sau domnişoară, regret că vă sunt prezentat în astfel de condiţii şi în această ţinută, am continuat, încurajat. Credeţi-mă că nu obişnuiesc să...

Ziceam tot felul de prostii, căutând doar cuvinte în armonie cu tonul civilizat pe care hotărâsem să nu-l părăsesc. Când am tăcut, încheindu-mi discursul cu cel mai amabil zâmbet, uimirea ei s-a transformat în stupoare. A clipit de mai multe ori şi ridurile frunţii s-au încreţit. Căuta în mod vădit, cu încordare, soluţia unei probleme dificile. Mi-a zâmbit şi ea şi am intuit că începea să bănuiască o parte de adevăr.

În timpul acestei scene, oamenii din cuşti ne observau fără să manifeste, de data asta, arţagul pe care sunetul vocii mele îl provocase în rândul lor. Dădeau semne de curiozitate. Unul după altul şi-au încetat turele febrile şi şi-au lipit feţele de bare, ca să ne vadă mai bine. Doar Nova părea furioasă şi se agita întruna.

Femela cimpanzeu a scos un stilou din buzunar şi a scris câteva rânduri în caiet. Apoi, ridicând capul şi întâlnindu-mi iar privirea temătoare, a zâmbit din nou. Asta m-a încurajat să fac un alt avans amical. Am întins braţul spre ea printre gratii, cu mâna deschisă. Gorilele au tresărit şi au vrut să se aşeze între noi. Dar femela, al cărei reflex a fost totuşi, la început, să facă un pas înapoi, s-a răzgândit, i-a oprit cu un cuvânt şi, privindu-mă în ochi, a întins şi ea braţu-i păros, puţin tremurător, spre mine. Nu m-am mişcat. S-a apropiat mai mult şi şi-a aşezat mâna cu degete foarte lungi peste încheietura mâinii mele. Am simţit cum contactul o înfiora. M-am străduit să nu fac nicio mişcare care s-o poată speria. M-a bătut uşor pe mână, mi-a mângâiat braţul, apoi s-a întors spre ajutoarele ei cu un aer triumfător.

Vibram de speranţă, din ce în ce mai convins că începea să-mi recunoască obârşia nobilă. Când i s-a adresat poruncitor uneia dintre gorile, am avut rătăcirea să sper că îmi vor deschide cuşca şi îmi vor prezenta scuze. Din păcate, era cu totul altceva! Gardianul s-a scotocit în buzunar şi a scos un mic obiect alb, pe care l-a întins şefei sale. Aceasta mi l-a pus în palmă chiar ea, adresându-mi un zâmbet fermecător. Era o bucăţică de zahăr!

O bucăţică de zahăr! Am rămas paf. M-am simţit dintr-odată atât de descurajat în faţa acestei recompense umilitoare, încât am fost gata să i-o arunc în faţă. Mi-am amintit însă la timp de înţeleptele mele hotărâri şi m-am silit să rămân calm. Am luat zahărul, m-am înclinat şi l-am ronţăit cu un aer cât se poate de inteligent.

Acesta a fost primul meu contact cu Zira. Aşa o chema pe femela aceea, după cum aveam să aflu curând. Era şefa serviciului unde fusesem adus. În pofida decepţiei finale, comportarea ei îmi dădea multă speranţă şi intuiam că voi reuşi să comunic cu ea. Femela a avut o discuţie lungă cu gardienii şi am avut impresia că le dădea instrucţiuni în privinţa mea. Apoi şi-a continuat vizita, inspectându-i pe ceilalţi ocupanţi ai cuştilor.

Îi examina cu atenţie pe fiecare dintre nou-veniţi şi lua câteva note, mai scurte decât în cazul meu. N-a riscat să-l atingă pe vreunul dintre ei. Dacă ar fi făcut-o, cred că aş fi fost gelos. Începeam să simt orgoliul de a fi exemplarul excepţional, singurul care merită un tratament privilegiat. Când am văzut-o oprindu-se în faţa copiilor şi aruncându-le şi lor bucăţi de zahăr, am simţit o mare ciudă; o ciudă cel puţin la fel de mare ca aceea a frumoasei Nova care, după ce îi arătase dinţii femelei, se culcase, de furie, în fundul cuştii şi stătea acum cu spatele la mine.

Capitolul 14

A doua zi a trecut ca şi prima. Maimuţele s-au ocupat de noi doar ca să ne aducă mâncare. Eram din ce în ce mai nedumerit în privinţa instituţiei în care ne aflam. Dar ziua următoare a început pentru noi cu o serie de *teste,* a căror amintire mă umileşte azi, dar atunci mi-au alungat gândurile negre.

Primul mi s-a părut destul de neobişnuit. Unul dintre gardieni s-a apropiat de mine, în timp ce colegul lui îşi făcea treaba în faţa altei cuşti. Gorila mea ţinea o mână ascunsă la spate; în cealaltă, avea un fluier. M-a privit ca să-mi atragă atenţia, a dus fluierul la gură şi a scos o succesiune de sunete ascuţite timp de un minut. Apoi a scos la iveală cealaltă mână, arătându-mi cu ostentaţie una dintre acele banane cărora le apreciasem savoarea şi erau dorite de toţi oamenii. A ţinut fructul în faţa mea, observându-mă tot timpul.

Am întins braţul, dar nu puteam să ajung la banană şi gorila nu se apropia. Gardianul părea dezamăgit şi aş fi zis că dorea un alt gest. După un moment a renunţat, a ascuns din nou fructul şi a reînceput să fluiere. Eram nervos, intrigat de aceste maimuţăreli, fiind gata să-mi pierd răbdarea când mi-a arătat-o din nou, tot fără să o pot atinge. Am reuşit totuşi să rămân calm, încercând să ghicesc ce aştepta de la mine, deoarece avea aerul din ce în ce mai surprins, ca în faţa unui comportament anormal. A repetat mişcarea de cinci-şase ori, apoi, descurajat, a trecut la un alt prizonier.

Am avut un sentiment clar de frustrare când am constatat că acesta primea banana de la prima încercare, la fel întâmplându-se şi cu următorul. O urmăream cu atenţie pe cealaltă gorilă, care făcea aceeaşi experienţă pe rândul din faţă. Când a ajuns la Nova, i-am urmărit toate reacţiile. Gardianul a

fluierat, apoi a scos la iveală fructul ca şi colegul lui. Tânăra s-a agitat imediat, mişcând maxilarele şi...

În mintea mea s-a făcut brusc lumină. Nova, radioasa Nova, începuse să saliveze abundent la vederea acelei bunătăţi ca un câine căruia îi oferi o bucăţică de zahăr. Asta aştepta gorila, numai atât în ziua aceea. I-a dat fructul râvnit şi a trecut la altă cuşcă.

Vă spun că înţelesesem şi eram destul de mândru de asta! Făcusem pe vremuri studii de biologie şi lucrările lui Pavlov nu aveau secrete pentru mine. Aici erau experimentate pe oameni reflexele pe care savantul le studiase pe câini. Iar eu, atât de prostănac cu câteva minute în urmă, acum, cu judecata şi cultura mea, nu numai că sesizam spiritul acestui test, ci le prevedeam pe cele care aveau să urmeze. Timp de câteva zile, maimuţele vor repeta acest test: fluierat, apoi oferirea unui aliment preferat, acesta provocând salivarea subiectului. După o anumită perioadă, sunetul fluierului va fi de-ajuns ca să producă acelaşi efect. Oamenii vor dobândi reflexe condiţionate, cum se zice în limbaj ştiinţific.

Mă tot felicitam în sinea mea pentru perspicacitate şi nu am avut linişte până când nu am arătat ce ştiu. Când gorila a trecut din nou prin faţa mea, după ce vizitase celelalte cuşti, am căutat prin toate mijloacele să-i atrag atenţia. Am bătut în gratii; i-am arătat cu gesturi mari gura, astfel că a catadicsit să repete experienţa. Atunci, de la primul fluierat, şi mai înainte de a fi scos fructul, am început să salivez, să salivez cu furie, să salivez cu frenezie, să salivez, eu, Ulysse Mérou, ca şi cum viaţa mea ar fi depins de asta, pentru că încercam o plăcere foarte mare să-i dovedesc inteligenţa mea.

În realitate, gardianul a părut foarte descumpănit, şi-a chemat colegul şi a discutat îndelung cu el, ca în ajun. Puteam să urmăresc raţionamentul simplist al acelor fiinţe grosolane: uite un om care nu avea niciun reflex cu câteva minute în urmă şi care, brusc, a dobândit reflexe condiţionate, pentru care, la ceilalţi, era nevoie de timp şi de o răbdare considerabilă! Îmi era milă de slăbiciunea intelectului lor, care îi împiedica să atribuie acestui progres brusc singura cauză posibilă: conştiinţa. Eram sigur că Zira ar fi fost mult mai subtilă.

Totuşi, înţelepciunea şi excesul meu de zel au avut un rezultat diferit de cel scontat de mine. S-au îndepărtat, fără

să-mi dea fructul, pe care l-a mâncat unul dintre ei. Nu mai era nevoie să mă recompenseze, din moment ce scopul urmărit fusese atins şi fără el!

Au revenit a doua zi cu alte accesorii. Unul avea un clopoţel; celălalt împingea un cărucior pe care era aşezat un aparat care semăna întru totul cu un magnetou. De data asta, lămurit în privinţa genului de experienţe la care trebuia să fim supuşi, am înţeles felul în care voiau să folosească aceste instrumente chiar înainte să le fi pus in funcţiune.

Au început cu vecinul frumoasei Nova, un vlăjgan cu o privire tâmpă, care se apropiase de gratii şi se ţinea de bare cu amândouă mâinile, aşa cum făceam toţi când treceau temnicerii. Una dintre gorile a început să agite clopoţelul, care scotea un sunet grav, în timp ce a doua branşa un cablu al magnetoului la o cuşcă. După ce clopoţelul a sunat o vreme, celălalt gardian a început să învârtească manivela aparatului. Omul a făcut un salt înapoi, scoţând strigăte tânguitoare.

Au repetat de câteva ori experienţa pe acelaşi individ, îndemnat să revină să se lipească de fier prin oferirea unui fruct. Ştiam că voiau să-l facă să sară înapoi îndată ce auzea sunetul clopoţelului şi înaintea descărcării electrice (alt reflex condiţionat), dar nu au reuşit în ziua aceea, creierul omului nefiind îndeajuns de dezvoltat ca să-i permită să stabilească o legătură între cauză şi efect.

Eu îi aşteptam, rânjind în sinea mea, nerăbdător să-i fac să simtă diferenţa dintre instinct şi inteligenţă. La primul sunet al clopoţelului am dat brusc drumul barelor şi m-am retras spre mijlocul cuştii. În acelaşi timp, m-am uitat la ei zâmbind ironic. Gorilele s-au încruntat. Nu mai râdeau deloc de comportamentul meu şi, pentru prima dată, păreau să îşi dea seama că îmi băteam joc de ele. Intenţionau totuşi să repete experienţa, dar, chiar atunci, atenţia le-a fost atrasă de sosirea unor noi vizitatori.

Capitolul 15

Pe culoar veneau trei personaje: Zira, femela cimpanzeu, şi alte două maimuţe, dintre care una părea să fie în mod vădit o înaltă autoritate.

Era un urangutan; primul din această specie pe care îl vedeam pe planeta Soror. Era mai scund decât gorilele şi destul de adus de spate. Avea braţele relativ lungi, astfel încât mergea deseori sprijinindu-se în mâini, ceea ce maimuţele celelalte făceau doar rareori. Capul tras între umeri era împodobit cu un păr lung, arămiu. Avea faţa încremenită într-o expresie de meditaţie pedantă; acesta mi s-a părut un mahăr bătrân, venerabil şi solemn. Şi costumul era diferit de al celorlalţi: o redingotă lungă şi neagră, cu o stea roşie la rever, şi pantaloni cu dungi albe şi negre, totul destul de învechit.

Îl urma o femelă cimpanzeu de talie mică, cu o servietă grea. După atitudine, probabil că era secretara lui. Cred că nimeni nu se mai miră văzând cum semnalez întruna atitudini şi expresii semnificative la aceste maimuţe. Jur că orice fiinţă raţională, văzând acel cuplu, ar fi tras aceeaşi concluzie ca mine, şi anume că erau un savant experimentat însoţit de secretara lui. Sosirea lor mi-a oferit ocazia să constat încă o dată simţul ierarhiei pe care păreau să-l aibă maimuţele. Se vedea bine respectul arătat de Zira marelui şef. Cele două gorile, îndată ce i-au zărit, au venit în întâmpinarea lor şi i s-au închinat cu o plecăciune adâncă. Urangutanul le-a făcut cu mâna un mic semn binevoitor.

S-au îndreptat toţi trei spre cuşca mea. Oare nu eram exemplarul cel mai interesant din lot? Am întâmpinat autoritatea cu zâmbetul meu cel mai prietenos şi vorbindu-i pe un ton emfatic:

— Dragă urangutanule, sunt fericit să mă aflu în sfârşit în prezenţa unei creaturi care emană înţelepciune şi inteligenţă!, i-am zis. Sunt sigur că noi doi ne vom înţelege.

Dragul bătrân a tresărit violent la sunetul vocii mele. Şi-a scărpinat îndelung urechea, în timp ce privirea lui bănuitoare inspecta cuşca, de parcă ar fi adulmecat o înşelătorie. Zira a luat atunci cuvântul, cu caietul în mână, recitind notele luate despre mine. Insista, dar se vedea bine că urangutanul refuza să se lase convins. A rostit două-trei judecăţi pompoase, a dat de câteva ori din umeri, din cap, apoi şi-a pus mâinile la spate şi a pornit să se plimbe pe culoar, trecând iar şi iar prin faţa cuştii mele și aruncându-mi priviri nu prea binevoitoare. Celelalte maimuţe aşteptau hotărârile sale într-o tăcere respectuoasă.

Un respect cel puţin aparent şi care mi s-a părut nu prea real, când am surprins un semn furiş al unei gorile către cealaltă, al cărui sens era cât se poate de clar: îşi luau șeful peste picior. Aceasta, adăugându-se ciudei pe care o simţeam din pricina atitudinii lui faţă de mine, mi-a inspirat ideea să-i joc o mică scenă numai bună să-l convingă de inteligenţa mea. Am început să mă plimb prin cuşcă de colo-colo, imitându-l, cocoşat, cu mâinile la spate, cu sprâncenele încruntate şi cu un aer de adâncă meditaţie.

Gorilele s-au sufocat de râs şi nici Zira nu a putut să stea serioasă. Iar secretara s-a văzut nevoită să-şi vâre botul în servietă ca să-şi ascundă râsul. M-am felicitat pentru demonstraţia mea, până în momentul în care am observat că era periculoasă. Remarcându-mi mimica, urangutanul s-a arătat foarte supărat şi a rostit cu voce tăioasă câteva cuvinte severe, care au restabilit imediat ordinea. Atunci s-a oprit în faţa mea şi a început să-şi dicteze observaţiile secretarei.

Dictarea urangutanului s-a prelungit mult timp, însoţindu-şi frazele cu gesturi pompoase. Începusem să mă satur de infatuarea lui şi am hotărât să-i ofer o nouă dovadă a capacităţilor mele. Am întins braţul spre el şi am rostit cât am putut de bine:

— Mi Zaius.

Remarcasem că toţi subalternii care i se adresau începeau cu aceste cuvinte. Am aflat mai târziu că Zaius era numele mahărului, iar „mi", un titlu onorific.

Maimuţele au fost stupefiate. Nu mai aveau deloc chef să râdă, îndeosebi Zira, care mi s-a părut extrem de tulburată, mai ales când am adăugat, îndreptând degetul spre ea: „Zira”. Era un nume pe care îl reţinusem şi nu putea fi decât al ei. Zaius a fost cuprins imediat de o mare nervozitate şi a început din nou să se plimbe pe culoar, dând iar din cap cu un aer incredul.

După ce s-a calmat, a dat ordin să fiu supus în faţa lui testelor pe care mi le impuneau de două zile. Am răspuns cu uşurinţă. Am salivat la primul şuierat, am sărit înapoi la sunetul clopoţelului. M-a pus să repet de zece ori această ultimă experienţă, dictându-i secretarei comentarii interminabile.

La sfârşit, am avut o inspiraţie. În momentul în care gorila agita clopoţelul, am desprins cleştele care stabilea contactul electric cu gratiile şi am aruncat cablul în exterior. Atunci n-am mai dat drumul barelor şi am rămas pe loc, în timp ce gardianul celălalt, care nu observase ce făcusem, se străduia să învârtească manivela magnetoului devenit inofensiv.

Eram foarte mândru de această iniţiativă, care trebuia să fie o dovadă de înţelepciune imposibil de tăgăduit pentru orice creatură raţională. Într-adevăr, atitudinea pe care o avea Zira mi-a dovedit că cel puţin ea era puternic tulburată. Mă privea cu o intensitate ciudată şi botul alb îi devenise rozaliu, ceea ce, am aflat mai târziu, era un semn de emoţie la cimpanzei. Dar îmi era imposibil să-l conving pe urangutan. Maimuţa aceea afurisită a început iar să dea din umeri într-un mod foarte dezagreabil şi să scuture din cap energic când Zira i se adresă. Era un savant metodic; nu părea să creadă că tot ce zboară se mănâncă! Le-a dat alte instrucţiuni gorilelor şi am fost supus altui test, care era o combinaţie a celorlalte două.

Îl cunoşteam şi pe acesta. Îl văzusem practicat pe câini în unele laboratoare. Se urmărea tulburarea subiectului, introducerea confuziei mentale în creierul lui combinând două reflexe. Una dintre gorile suflă de câteva ori în fluier, cel care promitea recompensa, iar cealaltă agita clopoţelul, care anunţa o pedeapsă. Mi-am amintit concluziile unui mare savant biolog referitoare la o experienţă asemănătoare: era posibil, spunea el, înşelând astfel un animal, să-i provoci tulburări emoţionale care amintesc într-un mod remarcabil de

nevroza la om, uneori chiar să-l duci la nebunie repetând destul de des aceste manevre.

M-am ferit să cad în capcană. Dar, întinzând în mod făţiş urechea spre fluier, apoi spre clopoţel, m-am aşezat la egală distanţă de amândouă, cu bărbia în mână, în atitudinea tradiţională a gânditorului. Zira nu s-a putut abţine să nu bată din palme. Zaius şi-a scos batista din buzunar şi şi-a şters fruntea.

Transpira, dar nimic nu-i putea zdruncina scepticismul prostesc. Am văzut bine asta după expresia feţei, după vehemenţa discuţiei pe care a avut-o cu Zira. A dictat alte note secretarei, i-a dat instrucţiuni detaliate subalternei sale, care le-a ascultat cu un aer nu foarte mulţumit, apoi a plecat, după ce mi-a aruncat o ultimă privire ursuză.

Zira le vorbi gorilelor şi am înţeles repede că le dădea ordin să mă lase în pace, cel puţin restul zilei, pentru că au plecat cu toate accesoriile. Rămasă singură, a revenit la cuşca mea şi m-a examinat din nou, în tăcere, preţ de un minut. Apoi, spontan, mi-a întins laba cu un gest prietenos. Am prins-o cu emoţie, şoptindu-i încetişor numele. Roşeaţa care i-a colorat botul mi-a dezvăluit că era profund mişcată.

Capitolul 16

Zaius a revenit după câteva zile şi vizita lui a fost semnalul unei schimbări profunde a rânduielilor sălii.

Dar trebuie să povestesc mai întâi cum, în acest răstimp, am ieşit din nou în evidenţă în ochii maimuţelor.

A doua zi după inspecţia urangutanului, asupra noastră s-a abătut o avalanşă de noi teste; primul, cu ocazia mesei. În loc să aşeze alimentele în cuşti, cum făceau în mod obişnuit, Zoram şi Zanam, cele două gorile cărora le aflasem în cele din urmă numele, le-au ridicat în tavan în coşuri, cu ajutorul unui sistem de scripeţi cu care erau echipate cuştile. În acelaşi timp au aşezat, în fiecare celulă, patru cuburi de lemn cu un volum destul de mare. Apoi s-au dat înapoi, observându-ne. Îţi era milă să vezi mutrele abătute ale tovarăşilor mei de captivitate. Au încercat să sară, dar niciunui n-a putut să ajungă la coş. Unii au urcat pe gratii, dar, ajunşi în vârf, zadarnic au întins braţele, nu puteau să apuce alimentele, care se aflau departe de pereţi. Îmi era ruşine de prostia acelor oameni. Nu ştiu dacă mai e nevoie să menţionez, dar eu găsisem imediat soluţia problemei. Era de-ajuns să aşezi unul peste altul cele patru cuburi, să te urci pe ele şi să iei coşul. Ceea ce am şi făcut cu un aer detaşat, care îmi ascundea mândria. Nu era ceva genial, dar am fost singurul care şi-a arătat astfel subtilitatea. Admiraţia vizibilă a lui Zoram şi Zanam mi-a mers drept la inimă.

Am început să mănânc, fără să-mi ascund dispreţul faţă de ceilalţi prizonieri, care nu erau în stare să-mi urmeze exemplul, după ce văzuseră foarte bine cum mă urcasem pe cuburi. Nici Nova nu a putut să mă imite în ziua aceea, chiar dacă i-am arătat de mai multe ori cum procedasem. Totuşi, a încercat – era cu siguranţă una dintre cele mai inteligente din

lot. A încercat să pună un cub peste altul, l-a aşezat în dezechilibru, s-a speriat de căderea lui şi s-a refugiat într-un colţ. Această tânără, cu o agilitate şi o supleţe remarcabile, ale cărei gesturi erau armonioase, se arăta, ca şi ceilalţi, de o stângăcie uimitoare când era vorba să mânuiască obiecte. Totuşi, după câteva zile, a învăţat manevra.

În dimineaţa aceea mi-a fost milă de ea şi i-am aruncat printre gratii două dintre cele mai frumoase fructe. Zira, care tocmai intrase, m-a mângâiat pentru acest gest. Mi-am arcuit spinarea ca o pisică sub mâna ei păroasă, spre marea neplăcere a frumoasei Nova, care, înfuriată de aceste demonstraţii, a început curând să se agite şi să geamă.

M-am remarcat în multe alte teste, dar, mai ales, ascultând cu atenţie, am reuşit să reţin câteva cuvinte simple din limbajul simian şi să le înţeleg sensul. Mă străduiam să le pronunţ când Zira trecea prin faţa cuştii şi părea din ce în ce mai stupefiată. Aici ajunsesem când a avut loc noua inspecţie a lui Zaius.

Era şi acum însoţit de secretară, dar şi de alt urangutan, solemn şi decorat ca şi el, care îi vorbea de la egal la egal. Am presupus că era un coleg: apelase la cunoştinţele lui pentru cazul tulburător pe care îl reprezentam. Au început o lungă discuţie, în faţa cuştii mele, împreună cu Zira, care li se alăturase. Femela cimpanzeu a vorbit mult timp şi cu vehemenţă. Ştiam că îmi pleda cauza, scoţând în evidenţă inteligenţa excepţională, care nu-mi mai putea fi contestată. Intervenţia ei n-a făcut decât să provoace zâmbetul neîncrezător al celor doi savanţi.

Am fost din nou îndemnat să mă supun în faţa lor la testele la care mă arătasem atât de îndemânatic. Ultimul consta în a deschide o cutie închisă cu nouă sisteme diferite (zăvor, ştift, cheie, cârlig etc.) Pe Pământ, Kinnaman, mi se pare, a inventat un aparat asemănător pentru evaluarea discernământului maimuţelor, şi această problemă era cea mai complicată pe care unele reuşiseră s-o rezolve. Probabil că la fel era şi aici pentru oameni. M-am descurcat, spre onoarea mea, după câteva tatonări.

Zira mi-a întins chiar ea cutia şi am înţeles după aerul ei implorator că dorea cu ardoare să mă vadă făcând o demonstraţie strălucită, ca şi cum propria ei reputaţie ar fi depins

de această probă. M-am străduit s-o mulţumesc şi le-am dat de cap celor nouă mecanisme cât ai clipi, fără vreo ezitare. Dar nu m-am limitat la asta. Am scos fructul din interiorul cutiei şi i l-am oferit galant femelei cimpanzeu. Zira l-a acceptat, roşind. Apoi mi-am etalat toate cunoştinţele şi am pronunţat cele câteva cuvinte învăţate, arătând cu degetul obiectele respective.

De data asta mi se părea imposibil să mai poată avea îndoieli în privinţa adevăratei mele condiţii. Din păcate, încă nu cunoşteam orbirea urangutanilor! Au schimbat din nou acel zâmbet sceptic care mă înfuria, au făcut-o pe Zira să tacă şi au reînceput să discute între ei. Mă ascultaseră ca şi cum aş fi fost papagal. Intuiam că erau de acord să-mi atribuie talentele unui fel de instinct şi unui simţ ascuţit al imitaţiei. Adoptaseră probabil regula ştiinţifică pe care un savant de la noi o rezuma astfel:

> *In no case may we interpret an action as the outcome of the exercise of a higher psychical faculty if it can be interpreted as the outcome ofone which stands lower in the psychological scale*[1].

Acesta era sensul evident al limbajului lor ştiinţific şi începeam să spumeg de furie. Poate că aş fi izbucnit cu vehemenţă, dacă n-aş fi surprins privirea pe care mi-a aruncat-o Zira. Părea clar că nu era de acord cu ei şi se simţea ruşinată auzindu-i rostind acele vorbe în faţa mea.

După ce colegul lui a plecat, având grijă mai întâi să-şi spună părerea categorică despre mine, Zaius a ordonat alte exerciţii. A făcut turul sălii, examinându-i în detaliu pe captivi şi dându-i noi instrucţiuni femelei cimpanzeu, care le nota pe rând. Mimica ei părea să prezică noi schimbări în ocuparea cuştilor. Nu mi-a trebuit mult să le ghicesc planul şi să înţeleg sensul comparaţiilor vădite pe care le făceau între unele

---

1 „Nu trebuie în niciun caz să interpretăm un act ca fiind consecinţa exercitării unei înalte capacităţi psihice, dacă acest act poate fi interpretat ca fiind dictat de o capacitate situată sub aceasta pe scara psihologică." (C.L. Morgan)

caracteristici ale unui anumit bărbat şi cele ale unei anumite femei.

Nu mă înşelasem. Gorilele executau acum ordinele marelui şef, după ce le fuseseră transmise de Zira. Am fost repartizaţi pe cupluri. Oare ce încercări diabolice prevestea această împerechere? Ce particularităţi ale rasei umane voiau să studieze acele maimuţe, cu furia experimentării pe care o aveau? Cunoştinţele mele în materie de laboratoare biologice îmi sugeraseră răspunsul: pentru un savant care şi-a stabilit instinctul şi reflexele drept câmp de cercetare, instinctul sexual prezenta un interes primordial.

Asta era! Acei demoni voiau să studieze pe noi, pe mine, care mă aflam în turma aceea prin extravaganţa destinului, practicile amoroase ale oamenilor, metodele de apropiere ale masculului de femelă, felul în care se acuplează în captivitate, ca să le compare poate cu observaţii anterioare asupra aceloraşi oameni în libertate. Poate doreau să facă şi experienţe de selecţie?

După ce le-am descoperit intenţiile, m-am simţit umilit aşa cum nu mai fusesem niciodată şi am jurat că mai bine mor decât să mă pretez la aceste manevre degradante. Totuşi, ruşinea mea s-a redus într-o proporţie considerabilă, sunt obligat să recunosc, deşi hotărârea mi-a rămas fermă, când am văzut femeia pe care ştiinţa mi-o alesese drept parteneră. Era Nova. Aproape că am fost înclinat să-i iert prostia şi orbirea bătrânului fanfaron şi nu am protestat în niciun fel când Zoram şi Zanam, apucându-mă zdravăn, m-au aruncat la picioarele nimfei torentului.

Capitolul 17

Nu voi povesti în detaliu scenele care s-au derulat în cuşti în săptămânile următoare. După cum ghicisem, maimuţele îşi puseseră în minte să studieze comportamentul amoros al oamenilor şi o făceau metodic, aşa cum obişnuiau, notând cele mai mici amănunte, străduindu-se să provoace apropierile, intervenind uneori cu suliţele ca să domolească un subiect recalcitrant.

Începusem şi eu să fac câteva observaţii, gândindu-mă să dau culoare reportajului pe care aveam de gând să-l public la întoarcerea pe Pământ; dar am renunţat repede, pentru că n-am găsit nimic picant de notat; poate doar modul ciudat în care bărbatul îi făcea curte femeii înainte de a se apropia de ea. Se deda unei parade întru totul asemănătoare cu cele pe care le execută unele păsări; un fel de dans lent, ezitant, format din paşi înainte, înapoi şi în lateral. Se mişca astfel într-un cerc care avea să se micşoreze, un cerc al cărui centru era ocupat de femeie, iar aceasta se mulţumea să se rotească în jurul ei fără să se deplaseze. Am asistat cu interes la câteva dintre aceste demonstraţii, al căror ritual esenţial era întotdeauna acelaşi, detaliile putând să varieze. Cât priveşte acuplările cu care se încheiau preliminariile, deşi am fost puţin năucit la început pentru că asistam la ele, am reuşit foarte repede să nu le acord mai multă atenţie decât ceilalţi prizonieri. Singurul element surprinzător în aceste exhibiţii era gravitatea ştiinţifică cu care maimuţele trăgeau cu ochiul la ele, fără să neglijeze să le noteze derularea în carnet.

Dar, observând că nu mă dedam acestor zbânţuieli – jurasem şi nimic nu m-ar fi putut incita să mă dau astfel în spectacol –, gorilele şi-au pus în cap să mă constrângă prin forţă şi au început să mă altoiască cu suliţa, pe mine, Ulysse Mérou, pe

mine, un om creat după chipul divinității! M-am împotrivit energic. Acele brute nu voiau însă să audă nimic și nu știu ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă n-ar fi venit Zira, căreia i-au raportat reaua mea voință.

Ea s-a gândit îndelung, apoi s-a apropiat de mine, privindu-mă cu frumoșii ei ochi inteligenți, și a început să mă bată ușor pe ceafă, spunându-mi ceva ce mi-am imaginat că suna cam așa:

— Biet om, părea să spună ea. Ce ciudat ești! Nu s-a mai văzut niciodată unul dintre ai tăi comportându-se astfel. Uită-te la ceilalți din jurul tău. Fă ce ți se cere și vei fi răsplătit.

A scos o bucățică de zahăr din buzunar și mi-a întins-o. Eram disperat. Așadar, și ea mă considera un animal, poate puțin mai inteligent decât celelalte. Am scuturat din cap cu un aer furios și m-am dus să mă culc la celălalt capăt al cuștii, departe de Nova, care se uita la mine fără să înțeleagă.

Totul s-ar fi terminat probabil așa, dacă bătrânul Zaius nu și-ar fi făcut apariția chiar în acel moment, mai arogant ca niciodată. Venise să vadă rezultatele experiențelor și a întrebat mai întâi despre mine, după cum îi era obiceiul. Zira a fost obligată să-i aducă la cunoștință caracterul meu recalcitrant. Urangutanul a părut foarte nemulțumit, s-a plimbat preț de un minut cu mâinile la spate, apoi a dat ordine autoritare. Zoram și Zanam au deschis cușca, mi-au luat-o pe Nova și au adus în locul ei o femeie trecută de prima tinerețe. Acel pedant caraghios de Zaius, pentru care nu conta decât metoda științifică, hotărâse să încerce aceeași experiență cu un subiect diferit.

Dar ăsta nu era lucrul cel mai rău și nici măcar nu mă mai gândeam la soarta mea tristă. O urmăream cu o privire alarmată pe prietena mea Nova. Am văzut cu oroare cum era închisă în cușca din față, aruncată pradă unui bărbat cu umeri lați, un fel de colos cu pieptul păros, care s-a apucat imediat să danseze în cerc în jurul ei, începând cu o ardoare frenetică parada ciudată de amor pe care am descris-o.

Când am observat manevra acelei brute, am uitat de hotărârile mele înțelepte. Mi-am pierdut capul și m-am comportat încă o dată ca un smintit. Într-adevăr, eram literalmente înnebunit de furie. Am urlat, am țipat așa cum făceau oamenii de pe Soror. Mi-am manifestat furia ca ei, năpustindu-mă

peste gratii, muşcându-le, făcând spume la gură, scrâşnind din dinţi, pe scurt, comportându-mă în modul cel mai animalic.

Dar lucrul cel mai surprinzător al acestei stări a fost rezultatul neaşteptat. Văzându-mă cum mă comport, Zaius a zâmbit. Era primul semn de bunăvoinţă pe care mi-l acorda. Recunoscuse în sfârşit comportamentul oamenilor şi se afla pe un teren familiar. Teza lui triumfa. Ba chiar era într-o dispoziţie atât de bună, încât a consimţit, la o remarcă făcută de Zira, să revină asupra ordinelor şi să-mi dea o ultimă şansă. Mi-au luat-o pe urâtanie şi mi-au înapoiat-o pe Nova înainte ca bruta să se fi atins de ea. Apoi, maimuţele s-au dat înapoi şi au început să tragă cu ochiul la mine de la distanţă.

Ce să mai spun? Aceste emoţii îmi distruseseră împotrivirea. Simţeam că n-aş fi putut să suport s-o văd pe nimfa torentului dată pe mâna altui bărbat. Am acceptat cu resemnare, în mod laş, victoria urangutanului, care râdea acum de vicleşugul lui. Am schiţat un pas de dans timid.

Da! Eu, unul dintre regii creaţiei, am început să mă învârtesc în cerc în jurul frumoasei mele! Eu, culmea unei evoluţii milenare, în faţa tuturor acelor maimuţe care mă observau cu nesaţ, în faţa unui bătrân urangutan care dicta note secretarei sale, în faţa unui cimpanzeu femelă care zâmbea cu un aer îngăduitor, în faţa a două gorile rânjitoare, eu, un om, invocând scuza împrejurărilor cosmice excepţionale, foarte convins în acel moment că pe planete şi în cer există mai multe lucruri decât a visat vreodată filosofia umană, eu, Ulysse Mérou, am început, asemenea păunilor, dansul amorului în jurul minunatei Nova!

Partea a doua

Capitolul 1

Acum, trebuie să mărturisesc că m-am adaptat cu o ușurință remarcabilă la condițiile de viață din cușca mea. Din punct de vedere material, trăiam într-o fericire perfectă: ziua, maimuțele erau foarte atente cu mine; noaptea, împărțeam culcușul cu una dintre cele mai frumoase femei din cosmos. Ba încă m-am acomodat atât de bine cu situația mea, încât, timp de mai bine de o lună, fără să simt cât este de extravagantă și degradantă, nu am făcut nicio tentativă serioasă să-i pun capăt. Abia dacă am mai învățat câteva cuvinte noi din limba simiană. Nu mi-am continuat eforturile să comunic cu Zira, astfel încât aceasta, dacă a avut un moment intuiția naturii mele spirituale, probabil că s-a lăsat convinsă de Zaius și mă considera un om de pe planeta ei, adică un animal; poate un animal inteligent, dar în niciun caz înzestrat cu rațiune.

Superioritatea față de ceilalți prizonieri, pe care nu am mai împins-o până acolo încât să-i înspăimânt pe gardieni, făcea din mine un subiect strălucit al acelei instituții. Aceasta, mărturisesc spre rușinea mea, îmi satisfăcea ambiția prezentă și chiar mă făcea foarte mândru. Zoram și Zanam mă tratau cu prietenie, făcându-le plăcere să mă vadă zâmbind, râzând și pronunțând câteva cuvinte. După ce au epuizat cu mine toate testele clasice, s-au străduit să inventeze altele, mai subtile, și ne bucuram împreună când reușeam să găsesc soluția problemei. Nu uitau niciodată să-mi aducă ceva dulce, din care păstram întotdeauna și pentru Nova. Eram un cuplu privilegiat. Socoteam cu îngâmfare că partenera mea își dădea seama de tot ce datora talentelor mele și am petrecut o parte din timp fudulindu-mă în fața ei.

Totuşi, într-o zi, după câteva săptămâni, am simţit un fel de greaţă. Să fi fost de vină ochii partenerei mele, care mi se păruseră, în noaptea aceea, deosebit de inexpresivi? Să fi fost bucăţica de zahăr cu care mă răsplătea Zira şi care căpătase brusc un gust amar? Fapt e că am roşit de resemnarea mea laşă. Ce ar fi gândit despre mine profesorul Antelle, dacă cumva ar fi trăit şi m-ar fi descoperit în starea de acum? Gândul ăsta mi-a devenit repede insuportabil şi am decis imediat să mă comport ca un om civilizat.

Pe când îi mângâiam braţul drept mulţumire, i-am luat Zirei carnetul şi stiloul. N-am acordat atenţie reproşurilor ei blânde şi, aşezându-mă pe paie, am început să desenez silueta partenerei mele Nova. Sunt un desenator destul de bun şi, modelul inspirându-mă, am reuşit să fac o schiţă convenabilă, pe care i-am dat-o femelei cimpanzeu.

Asta i-a provocat imediat tulburarea şi îndoielile faţă de mine. Botul i s-a înroşit şi a început să mă privească tremurând puţin. Văzând-o cât era de uluită, i-am luat înapoi carnetul cu fermitate, pe care mi l-a cedat fără să mai protesteze. Cum de nu folosisem de la început acest mijloc simplu? Făcând apel la cunoştinţele din şcoală, am desenat figura geometrică ce ilustrează teorema lui Pitagora. N-am ales întâmplător această teoremă. Mi-am amintit că citisem în tinereţe un roman ştiinţifico-fantastic, unde un astfel de procedeu era folosit de un savant bătrân ca să intre în contact cu inteligenţele dintr-o altă lume. Chiar discutasem despre asta, în cursul călătoriei, cu profesorul Antelle, care încuviinţase metoda. Ba chiar adăugase, îmi amintesc foarte bine, că regulile lui Euclid, fiind complet false, probabil că erau universale.

În orice caz, efectul asupra Zirei a fost extraordinar. Botul ei a devenit purpuriu şi a scos o exclamaţie puternică. Nu şi-a revenit decât după ce s-au apropiat Zoram şi Zanam, intrigaţi de atitudinea ei. Atunci a avut o reacţie care mi s-a părut ciudată, după ce mi-a aruncat o privire pe furiş: a ascuns cu grijă desenul pe care îl făcusem. Li s-a adresat gorilelor, care au părăsit sala, şi am înţeles că le îndepărtase sub un pretext oarecare. Apoi s-a întors spre mine şi m-a prins de mână, apăsarea degetelor ei având o cu totul altă semnificaţie decât atunci când mă mângâia ca pe un animal tânăr, după o

demonstraţie reuşită. Mi-a întins apoi carnetul cu un aer implorator.

Acum, ea se arăta foarte dornică să stabilească un contact. I-am mulţumit lui Pitagora şi-am păşit mai departe pe calea geometriei. Pe o pagină a carnetului am desenat cum mă pricepeam mai bine cele trei curbe conice, cu axele şi centrul lor: o elipsă, o parabolă şi o hiperbolă. Apoi, pe pagina din faţă, am trasat un con de rotaţie. Amintesc aici că intersecţia unui astfel de corp cu un plan formează una dintre cele trei conice, al cărei tip este în funcţie de unghiul de intersectare. Am făcut figura în cazul elipsei şi, revenind la primul meu desen, am indicat cu degetul femelei cimpanzeu, căreia nu-i venea să creadă, curba corespunzătoare.

Mi-a smuls carnetul din mâini, a trasat şi ea alt con, intersectat de un plan la un unghi diferit, şi mi-a arătat hiperbola cu degetul ei lung. M-am simţit profund tulburat de o emoţie atât de intensă, încât mi s-au umplut ochii de lacrimi şi i-am strâns convulsiv mâinile. Nova a ţipat de furie din fundul cuştii. Instinctul nu o înșela în privinţa sensului acestor efuziuni. Între mine şi Zira se stabilise o comuniune spirituală prin intermediul geometriei. Simţeam o satisfacţie aproape sexuală şi îmi dădeam seama că şi ea era profund tulburată.

Și-a tras mâinile cu un gest brusc şi a ieşit în fugă din sală. Nu a lipsit mult, dar, în acest răstimp, am rămas cufundat într-un vis, fără să îndrăznesc să mă uit la Nova, care se învârtea în jurul meu mârâind. Aveam faţă de ea aproape un sentiment de vinovăţie.

Când s-a întors, Zira avea în mână o foaie mare de hârtie, fixată pe o planşetă de desen. M-am gândit câteva secunde şi am hotărât să dau o lovitură decisivă. Într-un colţ al foii am reprezentat sistemul Bételgeuse, aşa cum îl descoperisem la sosirea noastră, cu astrul central gigantic şi cele patru planete ale sale. Am marcat Soror în poziţia ei exactă, cu micul satelit, apoi i l-am arătat cu degetul, după care mi-am îndreptat indexul spre ea, cu insistenţă. Zira mi-a făcut semn că a înţeles perfect.

Atunci, într-un alt colţ al foii, am desenat vechiul meu sistem solar, cu principalele planete. Am indicat Pământul şi am întors degetul spre propriul meu piept.

De data asta, Zira nu a înţeles de la început. A arătat şi ea Pământul, apoi a îndreptat degetul spre cer. Am făcut un semn afirmativ. Era stupefiată şi vedeam cum făcea un efort considerabil. Am ajutat-o cum am putut mai bine, trasând o linie punctată de la Pământ până la Soror şi reprezentând nava noastră, la o scară diferită, pe traiectorie. Asta a făcut-o să se lumineze la faţă. Acum eram convins că adevărata mea natură și origine erau cunoscute. A vrut să se apropie din nou de mine, dar, în acel moment, la capătul culoarului a apărut Zaius, venit în inspecţia lui periodică. Am citit în privirea ei spaima. A împăturit repede foaia de hârtie, a pus în buzunar carnetul şi, înainte ca urangutanul să se fi apropiat, a dus degetul la buze cu un gest implorator. Îmi cerea să nu mă dau de gol lui Zaius. I-am dat ascultare, fără să înţeleg motivul acestor mistere şi, sigur că aveam în ea un aliat, mi-am luat atitudinea de animal inteligent.

Capitolul 2

În acea zi, ajutat de Zira, am făcut progrese rapide în cunoaşterea lumii şi a limbajului simian. Reuşea să fie singură cu mine aproape în fiecare zi, sub pretextul unor teste aparte, şi m-a instruit, învăţându-mă limba ei şi învăţând-o în acelaşi timp pe a mea cu o rapiditate care m-a uluit. În mai puţin de două luni am reuşit să purtăm o discuţie despre subiecte foarte diverse. Am înţeles treptat spiritul planetei Soror şi vreau să descriu acum trăsăturile acestei civilizaţii ciudate.

Îndată ce am putut să stau de vorbă cu Zira, am orientat discuţia spre subiectul principal al curiozităţii mele. Maimuţele erau singurele fiinţe care gândeau, regii creaţiei pe planetă?

— Ce-ţi imaginezi?, a replicat ea. Maimuţa este, bineînţeles, singura creatură raţională, singura care are un suflet şi un corp în acelaşi timp. Chiar şi cei mai materialişti dintre savanţii noştri recunosc esenţa supranaturală a sufletului simian.

Astfel de fraze mă făceau întotdeauna să tresar fără să vreau.

— Atunci, Zira, ce sunt oamenii?

Vorbeam în franceză, deoarece, după cum am spus, ea a învăţat mult mai repede limba mea decât eu pe a ei, iar tutuirea a fost instinctivă. La început au existat unele dificultăţi de interpretare, deoarece cuvintele „maimuţă" şi „om" nu evocau aceleaşi creaturi; dar acest inconvenient a fost repede depăşit. De fiecare dată când pronunţa „maimuţă", traduceam „fiinţă superioară", culme a evoluţiei. Când vorbea despre oameni, ştiam că se referea la creaturi animalice, înzestrate cu un anumit simţ al imitaţiei, prezentând unele analo-

gii anatomice cu maimuţele, dar având un psihism embrionar şi fiind lipsite de conştiinţă.

— Abia acum un secol am făcut progrese remarcabile în privinţa cunoaşterii originilor noastre, a spus ea pe un ton doctoral. Pe vremuri, credeam că speciile erau de neschimbat, create cu caracterele actuale de o divinitate atotputernică. Dar un şir de mari gânditori, toţi cimpanzei, ne-au schimbat total ideile în această privinţă. Ştim că ele au avut probabil toate un strămoş comun.

— Maimuţa s-ar trage din om?

— Asta au crezut unii, dar nu e chiar aşa. Maimuţele şi oamenii sunt ramuri diferite, care au evoluat, de la un anumit punct, în direcţii divergente; unii s-au ridicat treptat până la conştiinţă, ceilalţi au stagnat în animalitatea lor. De altfel, mulţi urangutani se încăpăţânează încă să nege această evidenţă.

— Ai pomenit, Zira..., de un şir de mari gânditori, toţi cimpanzei?

Relatez aceste discuţii aşa cum au avut loc, sărind de la una la alta, dorinţa mea puternică de a afla antrenând-o pe Zira în lungi şi numeroase digresiuni.

— Aproape toate marile descoperiri au fost făcute de cimpanzei, a afirmat ea cu vehemenţă.

— Oare există caste în rândul maimuţelor?

— Există trei familii distincte, ai observat asta, fiecare având propriul caracter: cimpanzeii, gorilele şi urangutanii. Barierele de rasă, care existau pe vremuri, au fost abolite şi certurile pe care le stârneau s-au domolit, graţie mai ales campaniilor duse de cimpanzei. Astăzi nu mai există, în principiu, diferenţe între noi.

— Dar cele mai multe dintre marile descoperiri au fost făcute de cimpanzei, am insistat eu.

— Asta e realitatea.

— Şi gorilele?

— Sunt mâncători de carne, a răspuns ea cu dispreţ. Au fost pe vremuri seniori şi mulţi au rămas cu gustul puterii. Le place să organizeze şi să conducă. Le plac la nebunie vânătoarea şi viaţa în aer liber. Cei mai săraci îşi vând forţa de muncă.

— Iar urangutanii?

Zira m-a privit un moment, apoi a izbucnit în râs.

— Ei constituie ştiinţa oficială, a răspuns ea. Ai constatat-o deja şi vei avea şi alte ocazii ca să te convingi. Învaţă enorm de multe lucruri din cărţi. Toţi sunt decoraţi. Unii sunt consideraţi eminenţi într-o anumită specialitate, care cere multă memorie. În rest...

A făcut un gest dispreţuitor. Nu am insistat asupra acestui subiect, având de gând să revin mai târziu. Am abordat noţiuni mai generale. La cererea mea a desenat arborele genealogic al maimuţei, aşa cum fusese reconstituit de cei mai buni specialişti. El semăna mult cu schemele care reprezintă la noi procesul evolutiv. Dintr-un trunchi, care se pierdea la bază în necunoscut, se desprindeau succesiv diferite ramuri: vegetale, organisme unicelulare, apoi celenterate, echinoderme; mai sus, se ajungea la peşti, la reptile şi, în sfârşit, la mamifere. Arborele genealogic se prelungea cu o clasă analogă antropoidelor noastre. Acolo se desprindea o nouă ramură, cea a oamenilor. Apoi se oprea brusc, în timp ce tija centrală continua să se înalţe, dând naştere unor specii diferite de maimuţe preistorice cu nume barbare, ca să ajungă în final la *simius sapiens,* care forma cele trei puncte extrem de evoluate: cimpanzeul, gorila şi urangutanul. Era foarte clar.

— Creierul maimuţei s-a dezvoltat, complicat şi organizat, în timp ce al omului n-a suferit nicio transformare, a conchis Zira.

— Şi de ce creierul simian s-a dezvoltat astfel, Zira?

Limba fusese, cu siguranţă, un factor esenţial. Dar de ce maimuţele vorbeau şi oamenii nu? Părerile savanţilor erau diferite în această privinţă. Unii vedeau aici o misterioasă intervenţie divină. Alţii susţineau că raţiunea unei maimuţe ţinea înainte de orice de faptul că avea patru mâini agile.

— Având numai două mâini, cu degete scurte şi neîndemânatice, probabil că omul a fost handicapat de la naştere, incapabil să progreseze şi să dobândească o cunoaştere precisă a universului, a spus Zira. Din această cauză, n-a putut niciodată să se folosească de o unealtă cu îndemânare... O! E posibil să fi încercat, cu stângăcie, pe vremuri! Au fost

descoperite vestigii ciudate. Multe cercetări se fac chiar în acest moment în această privinţă. Dacă te interesează problema, ţi-l voi aduce într-o zi pe Cornelius. E mult mai în măsură decât mine să susţină o astfel de discuţie.

— Cornelius?

— Logodnicul meu, a precizat Zira, roşind. Foarte învăţat, un adevărat savant.

— Un cimpanzeu?

— Bineînţeles! Da, şi eu sunt de această părere, a conchis ea. Faptul că avem patru mâini este unul dintre factorii cei mai importanţi ai evoluţiei noastre spirituale. Asta ne-a servit întâi să ne urcăm în copaci, să concepem astfel cele trei dimensiuni ale spaţiului, în timp ce omul, ţintuit la sol de o malformaţie fizică, a rămas în dimensiunea plană. Înclinaţia spre unelte ne-a venit apoi pentru că aveam posibilitatea să ne folosim de ele cu îndemânare. Au urmat realizările şi astfel ne-am ridicat până am ajuns la înţelepciune.

Pe Pământ auzisem deseori invocarea unor argumente exact opuse pentru a explica superioritatea omului. Totuşi, după ce m-am gândit, raţionamentul înfăţişat de Zira nu mi s-a părut nici mai mult, dar nici mai puţin convingător decât al nostru.

Aş fi dorit mult să continuăm această discuţie, să-i pun o mulţime de întrebări, dar am fost întrerupţi de Zoram şi Zanam, care aduceau masa de seară. Zira mi-a urat pe furiş noapte bună şi a plecat.

Am rămas în cuşca mea, numai cu Nova. După ce am terminat de mâncat, gorilele au plecat, stingând luminile, cu excepţia celei de la intrare, care dădea o lumină foarte slabă. M-am uitat la Nova, meditând la ce aflasem în cursul zilei. Era clar că nu o suferea pe Zira şi că avea ciudă pe aceste discuţii. La început, chiar protestase în felul ei şi încercase să se aşeze între mine şi femela cimpanzeu, sărind prin cuşcă, aruncând cu paie în capul intrusei. Am fost nevoit s-o liniştesc cu forţa. După ce primise câteva palme zdravene peste fundul ei delicat, se potolise în cele din urmă. Recursesem la aceste gesturi brutale aproape fără să mă gândesc, pe urmă îmi păruse rău, dar ea nu părea să fie supărată.

Efortul intelectual pe care îl făcusem ca să asimilez teoriile evoluţioniste simiene mă deprimase. M-am bucurat când am văzut-o pe Nova apropiindu-se de mine în penumbră şi cerând în felul ei mângâierile jumătate omeneşti, jumătate animalice, cărora le înţelesesem treptat codul, un cod ciudat, ale cărui detalii aveau prea puţină importanţă, format din compromisuri şi concesii făcute uzanţelor lumii civilizate şi obiceiurilor acelei omeniri insolite care popula planeta Soror.

Capitolul 3

Era o zi mare pentru mine. Cedând rugăminţilor mele, Zira acceptase să mă scoată din Institutul de Înalte Studii Biologice – acesta era numele instituţiei – și să fac cu ea un tur al oraşului.

Se hotărâse după foarte multe ezitări. Mi-a trebuit destul timp s-o conving definitiv de originea mea. Dacă admitea evidenţa când era cu mine, după aceea, începea din nou să se îndoiască. Mă puneam în locul ei. Nu putea să fie decât profund şocată de descrierea făcută de mine oamenilor şi mai ales maimuţelor de pe Pământul nostru. Mi-a mărturisit mai târziu că preferase mult timp să mă considere mai curând vrăjitor sau şaman decât să-mi admită afirmaţiile. Totuşi, în urma precizărilor şi dovezilor care se acumulau, ajunsese să aibă deplină încredere în mine şi chiar să facă planuri ca să mă ajute să-mi recapăt libertatea, ceea ce nu era deloc uşor, după cum mi-a explicat în aceeaşi zi. Până atunci, a venit să mă ia la o plimbare pe la începutul după-amiezii.

Mi-am simţit inima bătându-mi cu putere la gândul că voi ieşi în aer liber. Entuziasmul mi-a mai scăzut când am băgat de seamă că avea să mă ducă în lesă. Gorilele m-au scos din cuşcă, închizându-i uşa în nas frumoasei Nova, şi mi-au pus la gât o zgardă din piele, de care era fixat un lanţ solid. Zira a apucat celălalt capăt și m-a tras după ea, în timp ce un ţipăt lamentabil al partenerei mele m-a făcut să mi se strângă inima. Dar, când am arătat puţină milă faţă de ea, făcându-i un gest amical, femela cimpanzeu a părut nemulţumită şi m-a tras de lanţ fără menajamente. De când se convinsese că aveam minte de maimuţă, intimitatea mea cu acea tânără o indispunea şi o şoca.

Dar proasta dispoziţie i-a dispărut după ce am rămas singuri pe un culoar pustiu şi întunecos.

— Presupun că oamenii de pe Pământul tău n-au obiceiul să fie ţinuţi aşa în lesă şi să fie duşi de o maimuţă?, m-a întrebat ea, râzând.

Am asigurat-o că nu exista acest obicei. S-a scuzat, explicându-mi că, deşi unii oameni domesticiţi puteau fi plimbaţi pe străzi fără să provoace scandal, era mai firesc să fiu legat. Mai târziu, dacă mă voi arăta docil, nu era imposibil să mă poată scoate fără zgardă.

Şi, uitând în parte adevărata mea condiţie, cum încă i se întâmpla deseori, mi-a făcut o mulţime de recomandări ce m-au umilit profund.

— Să nu cumva să întorci capul după trecători arătându-le dinţii sau să zgârii vreun copil care s-ar apropia fără teamă să te mângâie. N-am vrut să-ţi pun şi botniţă, dar... S-a oprit şi a izbucnit în râs.

— Iartă-mă! Iartă-mă!, a exclamat ea. Uit mereu că mintea ta e ca a unei maimuţe.

Şi m-a bătut uşor cu palma ca s-o iert. Veselia ei mi-a alungat îmbufnarea. Îmi plăcea s-o aud râzând. Neputinţa pe care o avea Nova să-şi manifeste astfel bucuria mă făcea uneori să oftez. Am râs şi eu împreună cu femela cimpanzeu. În penumbra vestibulului, aproape că nu-i distingeam trăsăturile, doar puţin vârful alb al botului, îmbrăcase pentru această ocazie un taior elegant şi o pălăriuţă, care îi ascundea urechile. Am uitat un moment de condiţia ei simiană şi am prins-o de braţ. Mi-a considerat gestul natural şi nu s-a opus. Am făcut astfel câţiva paşi, lipiţi unul de altul. La capătul culoarului luminat de o fereastră laterală, şi-a retras brusc braţul şi m-a respins. Redevenind serioasă, a tras de lanţ.

— Nu trebuie să mai faci asta, mi-a spus ea, puţin tulburată. Mai întâi, sunt logodită şi...

— Eşti logodită!

Incoerenţa acestei remarci referitoare la familiaritatea mea ne-a apărut evidentă amândurora. Şi-a revenit din emoţie, roşind puţin.

—Vreau să spun că nimeni nu trebuie să bănuiască încă adevărul despre tine. Te asigur că e în interesul tău.

M-am resemnat şi m-am lăsat tras fără împotrivire. Am ieşit. Portarul institutului, o gorilă mare îmbrăcată în uniformă, a salutat-o pe Zira şi ne-a lăsat să trecem, observându-mă cu o privire curioasă. Pe trotuar m-am clătinat puţin, ameţit de mişcare şi orbit de strălucirea soarelui lor, după mai bine de trei luni de întemniţare. Am tras cu putere în piept aerul călduţ; în acelaşi timp, roşeam că mă simţeam gol. Mă obişnuisem cu asta în cuşcă, dar aici mă consideram grotesc şi indecent, sub privirile trecătorilor-maimuţe, care se uitau la mine cu insistenţă. Zira refuzase în mod categoric să mă îmbrace, susţinând că aş fi arătat şi mai ridicol cu haine pe mine, semănând atunci cu unul dintre acei oameni dresaţi de prin bâlciuri. Probabil că avea dreptate. În realitate, trecătorii întorceau capul pentru că eram om, nu un om în pielea goală, o specie care stârnea pe străzi acelaşi fel de curiozitate ca un cimpanzeu într-un oraş francez. Adulţii îşi vedeau de drum după ce râdeau. Câţiva copii-maimuţe s-au adunat în jurul meu, încântaţi de spectacol. Zira m-a tras spre maşina ei, m-a pus să urc în spate, s-a instalat la volan şi m-a plimbat pe străzi conducând fără grabă.

După ce doar îl întrezărisem la venire, vedeam acum oraşul – capitala unei importante regiuni simiene – într-adevăr populat de maimuţe-pietoni, maimuţe-automobilişti, maimuţe-comercianţi, maimuţe foarte prinse cu treburile lor şi maimuţe în uniformă, având sarcina să menţină ordinea. După ce am admis realitatea, nu mi-a produs o impresie extraordinară. Casele erau asemănătoare cu cele de pe Pământ; străzile arătau destul de murdare, ca ale noastre. Circulaţia era mai puţin aglomerată decât la noi. Dar cel mai mult m-a frapat felul în care pietonii traversau străzile. Nu existau treceri marcate, ci drumuri suspendate, formate din nişte grilaje metalice cu ochiuri mari, de care se agăţau cu cele patru mâini. Toţi purtau mănuşi din piele fină, care nu-i împiedicau să apuce.

După o plimbare bună, astfel încât să-mi fac o idee de ansamblu despre oraş, Zira a oprit maşina în faţa unei porţi metalice înalte, în spatele căreia se zăreau multe flori.

— Parcul, mi-a spus ea. Vom putea să mergem puţin pe jos. Aş fi vrut să-ţi arăt alte lucruri, de exemplu, muzeele noastre, care sunt remarcabile, dar încă nu e posibil.

Am asigurat-o că eram încântat să-mi dezmorţesc picioarele.

— Şi apoi, aici vom fi liniştiţi, a adăugat ea. E puţină lume şi a sosit timpul să avem o discuţie serioasă.

Capitolul 4

— Cred că nu-ţi dai seama de pericolele care te pândesc la noi.

— Am cunoscut câteva, dar am impresia că, dacă aş arăta cine sunt cu adevărat, şi acum pot s-o fac prezentând dovezi, maimuţele ar trebui să mă accepte ca fratele lor spiritual.

— Aici greşeşti. Ascultă-mă...

Ne-am plimbat prin parc. Aleile erau aproape pustii şi am întâlnit doar câteva cupluri de îndrăgostiţi cărora prezenţa mea le-a stârnit numai o scurtă curiozitate. Eu însă îi observam fără reţinere, hotărât să mă folosesc de orice ocazie ca să învăţ obiceiurile simiene.

Mergeau cu paşi mici, ţinându-se de mijloc, lungimea braţelor formând din această îmbrăţişare o împletitură strânsă şi complicată. Se opreau deseori la cotitura unei alei ca să se sărute. Alteori, după ce aruncau o privire furişă în jur, se agăţau de crengile joase ale unui copac şi se desprindeau de pământ. Făceau asta fără să se despartă, ajutându-se fiecare de un picior sau de o mână cu o uşurinţă pe care le-o invidiam, şi dispăreau curând în frunziş.

— Ascultă-mă cu atenţie, a spus Zira. Şalupa ta – îi explicasem amănunţit cum ajunsesem până la planetă – a fost descoperită; cel puţin ce a mai rămas după distrugere. Ea stârneşte curiozitatea cercetătorilor noştri. Au recunoscut că n-a fost construită la noi.

— Construiţi aparate asemănătoare?

— Nu la fel de perfecţionate. După câte mi-ai spus, suntem cu mult în urma voastră. Totuşi, am lansat deja sateliţi artificiali în jurul planetei noastre, ultimul având la bord o fiinţă vie: un om. Am fost nevoiţi să-l distrugem în zbor, neputând să-l recuperăm.

— Înţeleg, am spus visător. Folosiţi oamenii şi pentru acest gen de experienţă.

— Trebuie s-o facem... Aşadar, racheta ta a fost descoperită.

— Şi nava noastră, care gravitează de două luni în jurul lui Soror?

— N-am auzit nimic despre ea. Probabil că le-a scăpat astronomilor noştri. Dar nu mă mai întrerupe tot timpul. Unii dintre savanţii noştri au emis ipoteza că aparatul vine de pe o altă planetă şi că avea fiinţe la bord. Nu pot să meargă mai departe şi să-şi imagineze că nişte fiinţe inteligente au formă omenească.

— Dar trebuie să le spui, Zira!, am exclamat eu. M-am săturat să trăiesc prizonier, chiar şi în cea mai confortabilă cuşcă, chiar îngrijit de tine. De ce mă ascunzi? De ce nu le dezvălui tuturor adevărul?

Zira s-a oprit, s-a uitat în jur şi şi-a pus mâna pe braţul meu.

— De ce? Fac asta numai în interesul tău. Îl cunoşti pe Zaius?

— Sigur. Voiam să-ţi vorbesc despre el. Şi?

— Ai remarcat efectul produs asupra lui de primele tale încercări de manifestare raţională? Ştii că am încercat de nenumărate ori să aflu ce gândeşte despre tine şi să sugerez – o, cu multă prudenţă! – că poate nu erai animal, în ciuda aparenţelor?

— Am văzut că aveaţi discuţii lungi şi că nu eraţi de acord.

— E încăpăţânat ca un catâr şi prost ca un om!, a izbucnit Zira. Din păcate, aşa sunt toţi urangutanii! A decretat o dată pentru totdeauna că talentele tale se explică printr-un instinct animalic foarte dezvoltat şi nimic nu-l va face să-şi schimbe părerea. Nenorocirea e că a pregătit o teză lungă despre cazul tău, unde demonstrează că eşti *un om dresat,* adică un om care a fost dresat să facă unele lucruri fără să le înţeleagă, probabil în cursul unei captivităţi anterioare.

— Animal idiot!

— Bineînţeles. Numai că el reprezintă ştiinţa oficială şi e puternic. Este una dintre cele mai înalte autorităţi ale institutului şi toate rapoartele mele trebuie să treacă pe la el. Am convingerea că m-ar acuza de erezie ştiinţifică dacă aş încerca să dezvălui adevărul despre cazul tău, după cum doreşti

tu. Aş fi concediată. N-ar fi nimic, dar ştii ce s-ar putea întâmpla atunci cu tine?

— Ce soartă poate fi mai jalnică decât viaţa într-o cuşcă?

— Nerecunoscătorule! Chiar nu ştii că a fost nevoie să-mi folosesc toată şiretenia ca să nu-l las să te transfere la secţia encefalică? Nimic nu l-ar fi putut reţine, dacă te-ai fi încăpăţânat să pretinzi că eşti o creatură conştientă.

— Ce este secţia encefalică?, am întrebat, alarmat.

— Acolo practicăm unele operaţii foarte delicate pe creier: grefe, cercetarea şi alterarea centrilor nervoşi, ablaţia parţială şi chiar totală.

— Şi faceţi aceste experienţe pe oameni!

— Fireşte. Creierul omului, ca întreaga lui anatomie, se aseamănă cel mai mult cu al nostru. E un noroc că natura ne-a pus la dispoziţie un animal pe care putem să studiem propriul nostru corp. Omul este folositor şi la alte cercetări, pe care le vei cunoaşte treptat... Chiar în acest moment efectuăm unele extrem de importante.

— Şi care necesită un material uman considerabil.

— Considerabil. Aşa se explică acele partide de vânătoare din junglă, pe care le cerem ca să ne reaprovizionăm. Din păcate, gorilele le organizează şi nu le putem împiedica să se dedea distracţiei lor preferate, adică trasul cu puşca. Un mare număr de subiecţi sunt astfel pierduţi pentru ştiinţă.

— Foarte regretabil, am admis eu, strângând din buze. Dar, revenind la mine...

— Înţelegi de ce am ţinut să păstrez secretul?

— Oare sunt condamnat să-mi petrec restul vieţii într-o cuşcă?

— Nu, dacă planul făcut de mine va reuşi. Dar nu trebuie să arăţi cine eşti decât la momentul potrivit şi cu atuuri puternice. Uite ce-ţi propun. Peste o lună va avea loc congresul anual al savanţilor biologi. E un mare eveniment. Este permisă prezenţa unui public larg şi asistă toţi reprezentanţii marilor ziare. Iar opinia publică este la noi un element mai puternic decât Zaius, mai puternic decât toţi urangutanii la un loc, mai puternică chiar decât gorilele. Asta va fi şansa ta. La acest congres, în plină şedinţă, va trebui să dezvălui adevărul; pentru că vei fi prezentat de Zaius, care, după cum ţi-am spus, a pregătit un raport lung despre tine şi faimosul

tău instinct. Cel mai bine este ca, atunci, să iei cuvântul, chiar tu să-ţi explici cazul. Senzaţia provocată va fi atât de mare, încât Zaius nu te va putea împiedica. Depinde de tine să te exprimi clar în faţa adunării şi să convingi mulţimea şi jurnaliştii cum m-ai convins pe mine.

— Şi dacă Zaius şi urangutanii se încăpăţânează?

— Gorilele, obligate să se încline în faţa opiniei publice, îi vor pune la respect pe aceşti neghiobi. Totuşi, unii nu sunt chiar atât de nătărăi ca Zaius, iar printre savanţi există şi câţiva cimpanzei, puţini la număr, pe care Academia a fost obligată să-i admită în urma descoperirilor lor senzaţionale. Unul dintre ei e Cornelius, logodnicul meu. Lui şi numai lui i-am vorbit deja despre tine. Mi-a promis să te sprijine. Bineînţeles, înainte vrea să te vadă şi să verifice el însuşi relatarea incredibilă făcută de mine. Într-un fel, şi pentru asta te-am adus azi aici. Am întâlnire cu el şi trebuie să apară.

Cornelius ne aştepta lângă un desiş de ferigi gigantice. Era un cimpanzeu arătos, cu siguranţă mai în vârstă decât Zira, dar extrem de tânăr pentru un savant academician. De cum l-am zărit am fost frapat de privirea lui profundă, de o intensitate şi o vioiciune excepţionale.

— Cum ţi se pare?, m-a întrebat Zira pe şoptite, în franceză.

Mi-am dat seama, după această întrebare, că reuşisem să câştig definitiv încrederea acelei femele cimpanzeu. Am murmurat o apreciere elogioasă şi ne-am apropiat.

Cei doi logodnici s-au îmbrăţişat la fel ca îndrăgostiţii din parc. El îi deschisese braţele fără să mă privească. Era evident că, deşi aflase atâtea despre mine, prezenţa mea nu conta pentru el mai mult decât cea a unui animal domestic. Zira a uitat şi ea un moment de mine şi s-au sărutat îndelung pe bot. Apoi a tresărit, s-a desprins brusc din braţele lui şi s-a uitat într-o parte, stânjenită.

— Dragule, nu suntem singuri.

— Sunt aici, am spus cu demnitate, în cel mai bun limbaj simian de care eram în stare.

— Ei!, a exclamat cimpanzeul, tresărind violent.

— Am spus că sunt aici. Îmi pare rău că trebuie să v-o amintesc. Efuziunile voastre nu mă privesc, dar s-ar putea să-mi purtaţi pică mai târziu.

— La naiba! a izbucnit savantul cimpanzeu.

Zira a socotit că era mai bine să râdă şi a făcut prezentările.

— Doctorul Cornelius de la Academie, a spus ea. Ulysse Mérou, un locuitor din sistemul solar, mai exact de pe Pământ.

— Sunt încântat să te cunosc, am spus. Zira mi-a vorbit despre dumneata. Te felicit că ai o logodnică atât de fermecătoare.

Şi i-am întins mâna. A făcut un salt în spate, ca şi cum un şarpe s-ar fi ridicat în faţa lui.

— E adevărat?, a şoptit el, privind spre Zira cu un aer rătăcit.

— Dragule, obişnuiesc să-ţi spun minciuni?

Şi-a revenit din emoţie. Era savant. După o ezitare, a dat mâna cu mine.

— Ce mai faci?

— Binişor, am răspuns. Îmi cer scuze încă o dată că sunt prezentat în această ţinută.

— Numai la asta se gândeşte, a spus Zira, râzând. E complexul lui. Nu-şi dă seama ce efect ar produce dacă ar fi îmbrăcat.

— Şi chiar vii de... de...?

— De pe Pământ, o planetă a Soarelui.

Cu siguranţă că nu acordase decât puţină crezare, până atunci, confidenţelor făcute de Zira, preferând să creadă într-o înşelătorie. A început să mă hărţuiască cu întrebări. Ne plimbam cu paşi mărunţi, ei mergând în faţă, braţ la braţ, eu urmându-i la capătul lanţului, ca să nu atragem atenţia puţinilor trecători cu care ne întâlneam. Dar răspunsurile mele îi stârneau curiozitatea ştiinţifică în aşa măsură, încât se oprea des, îşi lăsa logodnica şi începeam să discutăm faţă în faţă, făcând gesturi mari, desenând figuri pe nisipul aleii. Zira nu se supăra. Ba chiar părea încântată de impresia produsă.

Bineînţeles, Cornelius era pasionat în mod deosebit de apariţia pe Pământ a lui *homo sapiens* şi m-a pus să repet de nu ştiu câte ori tot ce ştiam despre acest subiect. Apoi a rămas mult timp pe gânduri. Mi-a spus că dezvăluirile mele constituiau fără îndoială un document de o importanţă capitală

pentru ştiinţă şi îndeosebi pentru el, într-o perioadă în care efectua cercetări extrem de delicate asupra fenomenului simian. După câte am înţeles, acesta nu era pentru el o problemă rezolvată, nefiind de acord cu teoriile în general admise. Dar a devenit reticent la acest subiect şi nu mi-a spus ce gândea la prima întâlnire.

Oricum, prezentam pentru el un interes esenţial şi şi-ar fi dat toată averea să mă aibă în laborator. Am vorbit atunci de situaţia mea actuală şi de Zaius, căruia îi cunoştea prostia şi orbirea. A încuviinţat planul făcut de Zira; avea să pregătească chiar el terenul prin aluzii la misterul cazului meu în prezenţa câtorva colegi.

La plecare, mi-a întins mâna fără ezitare, după ce a văzut că aleea era pustie. Apoi, şi-a sărutat logodnica şi s-a îndepărtat, întorcând totuşi capul de mai multe ori, să se convingă că nu eram o halucinaţie.

— O tânără maimuţă încântătoare, am spus, pe când ne întorceam la maşină.

— Şi un foarte mare savant. Cu sprijinul lui, sunt sigură că vei convinge congresul.

— Zira, îţi voi datora libertatea şi viaţa, am şoptit la urechea ei, după ce m-am aşezat pe bancheta din spate.

Mi-am dat seama de tot ce făcuse pentru mine de când fusesem capturat. Dacă n-ar fi fost ea, n-aş fi putut niciodată să comunic cu lumea simiană. Zaius ar fi fost în stare să-mi scoată creierul ca să demonstreze că nu eram o fiinţă cu raţiune. Datorită ei aveam acum aliaţi şi mă puteam gândi la viitor cu ceva mai mult optimism.

— Am făcut-o din dragoste pentru ştiinţă, a răspuns ea, roşind. Eşti un caz unic, care trebuie protejat cu orice preţ.

Inima mea era plină de recunoştinţă. M-am lăsat sedus de spiritualitatea privirii ei, reuşind să fac abstracţie de fizic. Mi-am aşezat mâna pe laba ei lungă şi păroasă. A tresărit şi am simţit în acea privire un elan mare de simpatie pentru mine. Eram amândoi profund tulburaţi şi am rămas tăcuţi tot restul drumului. Când am intrat în cuşcă, am îmbrâncit-o pe Nova, care mă întâmpina cu manifestări de bucurie puerile.

Capitolul 5

Zira mi-a împrumutat pe ascuns o lanternă şi mi-a adus cărţi pe care le ascundeam sub paie. Acum citeam şi vorbeam curent limbajul maimuţelor. Petreceam câteva ore în fiecare noapte studiindu-le civilizaţia. Nova a protestat la început. A adulmecat o carte, arătându-şi dinţii, ca şi cum ar fi fost un adversar periculos. A fost suficient să îndrept spre ea fascicululul lanternei ca s-o fac să se refugieze într-un colţ, tremurând şi gemând. Eram stăpân absolut în cuşca mea de când deţineam acel instrument şi nu mai aveam nevoie de argumente violente ca s-o fac să stea liniştită. Simţeam că mă considera o fiinţă de temut şi vedeam după multe indicii că şi ceilalţi prizonieri gândeau la fel. Prestigiul meu sporea considerabil. Abuzam de el. O terorizam uneori fără motiv, îndreptând spre ea lanterna aprinsă. Apoi îmi venea să-i cer iertare pentru cruzimea mea.

Mă mândream că aveam acum o idee destul de precisă despre lumea simiană.

Maimuţele nu trăiau împărţite în naţiuni. Întreaga planetă era administrată de un consiliu de miniştri, în fruntea căruia se afla un triumvirat format dintr-o gorilă, un urangutan şi un cimpanzeu. Pe lângă acest guvern, exista un Parlament format din trei camere: Camera gorilelor, cea a urangutanilor şi cea a cimpanzeilor. Fiecare dintre ele se ocupa de interesele semenilor lor.

Pe Soror exista doar această împărţire în trei rase. În principiu, toate aveau drepturi egale şi puteau să fie admise în orice post. Totuşi, cu excepţii, fiecare specie se cantona în specialitatea ei.

Din vremuri îndepărtate, când domneau prin forţă, gorilele păstraseră înclinaţia spre autoritate şi încă formau clasa

cea mai puternică. Nu se amestecau cu mulţimea; nu erau văzute la manifestările populare, dar administrau din funcţii înalte majoritatea întreprinderilor mari. Destul de ignorante în general, cunoşteau din instinct modul de folosire a subalternilor. Excelau în arta trasării directivelor generale şi a manevrării celorlalte maimuţe. Când un tehnician făcea o descoperire interesantă, de exemplu un tub luminos sau un combustibil nou, o gorilă îşi lua aproape întotdeauna sarcina s-o exploateze şi să obţină tot beneficiul posibil. Fără să fie cu adevărat inteligente, erau mult mai viclene decât urangutanii. Obţineau tot ce doreau de la aceştia, măgulindu-le orgoliul. Astfel, în fruntea institutului nostru, deasupra lui Zaius, care era director ştiinţific, administrator era o gorilă, care îşi făcea foarte rar apariţia. Venise în sala unde erau cuştile o singură dată. S-a uitat la mine într-un anumit fel şi, instinctiv, am fost gata să iau poziţia de drepţi. Am remarcat atitudinea servilă pe care o avea Zaius, şi chiar Zira părea impresionată de aerele lui.

Gorilele care nu ocupau posturi de conducere îndeplineau funcţii subalterne care necesitau forţă fizică. De exemplu, Zoram şi Zanam se aflau acolo doar pentru treburi brute şi mai ales ca să restabilească ordinea când era necesar.

Gorilele erau vânători. Funcţia asta le era aproape rezervată. Capturarea animalelor sălbatice şi îndeosebi a oamenilor. Am subliniat deja consumul mare de oameni impus de experienţele efectuate de maimuţe. Acestea ocupau în lumea lor un loc care m-a descumpănit pe măsură ce i-am descoperit importanţa. Mi s-a părut că o parte din populaţia simiană era ocupată cu studiile biologice, dar voi reveni asupra acestei ciudăţenii. Oricum, aprovizionarea cu material uman cerea acţiuni organizate. O mulţime de vânători, transportatori şi vânzători era folosită în această industrie, la conducerea căreia se aflau tot gorilele. Cred că aceste acţiuni sunt rentabile, pentru că oamenii se vând cu preţ mare.

Alături de gorile – era să spun sub, deşi orice ierarhie era contestată – se aflau urangutanii şi cimpanzeii. Primii, mult mai puţin numeroşi, fuseseră definiţi de Zira printr-o formulă scurtă: sunt ştiinţa oficială.

Era în parte adevărat, dar unii se ocupau uneori de politică, artă şi literatură. Şi imprimau aceleaşi caractere în toate

aceste activităţi. Pompoşi, solemni, pedanţi, lipsiţi de originalitate şi de simţ critic, înverşunaţi să menţină tradiţia, orbi şi surzi la orice noutate, plăcându-le la nebunie clişeele şi formulele preconcepute, ei formau substratul tuturor academiilor. Înzestraţi cu o memorie de invidiat, învăţau din cărţi multe lucruri pe de rost. Apoi, scriau ei înşişi alte cărţi, în care repetau ce citiseră, bucurându-se astfel de consideraţia fraţilor urangutani. Poate că sunt puţin influenţat în privinţa lor de părerea pe care o au Zira şi logodnicul ei, care îi detestau, ca toţi cimpanzeii.

De altfel, erau dispreţuiţi şi de gorile, care le ironizau servilismul, dar îl exploatau în beneficiul propriilor combinaţii. Aproape toţi urangutanii aveau în spatele lor o gorilă sau un consiliu de gorile, care îi împingea sau îi menţinea într-un post onorific, având grijă să le obţină titlurile şi decoraţiile după care se dădeau în vânt; asta până în ziua în care nu mai erau de folos. În acest caz, erau concediaţi fără milă şi înlocuiţi cu alte maimuţe din aceeaşi specie.

Au mai rămas cimpanzeii. Aceştia păreau să reprezinte elementul intelectual al planetei. Nu din lăudăroşenie susţinea Zira că ei făcuseră toate marile descoperiri. Era cel mult o generalizare puţin exagerată, pentru că existau şi excepţii. În orice caz, scriau majoritatea cărţilor interesante în cele mai diverse domenii. Păreau însufleţiţi de un spirit puternic de cercetare.

Am menţionat ce fel de lucrări scriau urangutanii. Nenorocirea – pe care Zira o deplângea deseori – era că făceau astfel toate cărţile de şcoală, propagând erori grosolane în rândul tineretului simian. Cu puţin timp în urmă, m-a asigurat ea, textele şcolare încă spuneau că planeta Soror era centrul lumii, chiar dacă în această erezie nu mai credeau de mult timp maimuţele cu inteligenţă medie; şi asta pentru că existase pe Soror, în urmă cu mii de ani, o maimuţă pe nume Haristas, cu o autoritate considerabilă, care făcuse astfel de afirmaţii, iar urangutanii îi repetau de atunci dogmele. Am înţeles mai bine atitudinea lui Zaius faţă de mine după ce am aflat că Haristas susţinuse că doar maimuţele pot să aibă suflet. Din fericire, cimpanzeii aveau un spirit mult mai critic. Ba chiar se pare că, de câţiva ani, combăteau cu o ciudată îndârjire axiomele vechiului idol.

Gorilele scriau puţine cărţi. Când o făceau, trebuia lăudată măcar prezentarea, dacă nu fondul. Am răsfoit câteva, cum ar fi: *Necesitatea unei organizări solide la baza cercetării, Binefacerile unei politici sociale* sau *Organizarea marilor partide de vânătoare de oameni pe continentul verde.* Erau întotdeauna lucrări bine documentate, fiecare capitol fiind scris de un specialist. Conţineau diagrame, tabele, cifre şi, deseori, fotografii atrăgătoare.

Unificarea planetei, absenţa războaielor şi a cheltuielilor militare – nu exista armată, ci doar poliţie – îmi păreau factori potriviţi să favorizeze progresul rapid al maimuţelor în toate domeniile. Dar nu era cazul. Deşi Soror era probabil puţin mai veche decât Pământul, era evident în urmă în multe privinţe.

Aveau electricitate, industrii, automobile, avioane; dar, în privinţa cuceririi spaţiului, ajunseseră doar la stadiul de sateliţi artificiali. Părerea mea era că, în domeniul ştiinţei pure, cunoştinţele lor despre macrocosmos şi microcosmos erau inferioare cunoştinţelor noastre. Poate că această întârziere era datorată doar hazardului şi nu mă îndoiesc că ne vor prinde din urmă într-o zi, dacă iau în considerare sârguinţa de care sunt în stare şi spiritul de cercetare de care dau dovadă cimpanzeii. În realitate, am impresia că au trecut printr-o perioadă obscură de stagnare, care a durat foarte mult timp, mai mult decât la noi, şi că au intrat de atunci, de foarte puţini ani, într-o eră de realizări considerabile.

Trebuie să mai subliniez că acest spirit de cercetare era axat în principal pe o direcţie: ştiinţele biologice şi îndeosebi studiul maimuţei, omul fiind instrumentul de care se foloseau în acest scop. Așadar, omul juca un rol esenţial în existenţa lor, deşi destul de umilitor. Norocul lor că pe planetă exista un număr considerabil de oameni! Am citit un studiu care dovedea că existau mai mulţi oameni decât maimuţe. Dar numărul acestora creştea, în timp ce populaţia umană scădea şi, deja, unii savanţi erau îngrijoraţi pentru viitorul aprovizionării laboratoarelor lor.

Toate astea nu lămureau însă cum evoluaseră în acest fel maimuţele. Poate că nu era niciun mister. Apariţia lor era probabil la fel de naturală ca a noastră. Luptam totuşi contra acestei idei, care mi se părea inacceptabilă, şi acum ştiu că

unii dintre savanţii lor consideră şi ei că fenomenul ascensiunii simiene este departe de a fi elucidat. Cornelius făcea parte din această şcoală şi cred că era urmat de spiritele cele mai subtile. Ignorând de unde vin, cine sunt şi încotro se îndreaptă, poate că sufereau de această neştiinţă. Oare acest sentiment le insufla un fel de frenezie în cercetarea biologică şi conferea o orientare atât de aparte activităţilor lor ştiinţifice? Cugetarea mea din cursul nopţii s-a încheiat cu aceste întrebări.

Capitolul 6

Zira mă ducea destul de des la plimbare în parc. Acolo îl întâlneam uneori pe Cornelius şi pregăteam împreună discursul pe care trebuia să-l rostesc la congres. Data se apropia, ceea ce mă făcea destul de nervos. Zira mă asigura că totul va fi bine. Cornelius era nerăbdător să-mi fie recunoscută condiţia şi să mi se redea libertatea, ca să mă poată studia în profunzime... să colaboreze cu mine, s-a corectat el, văzându-mi gestul de enervare pe care nu mi-l puteam stăpâni când vorbea aşa.

În ziua aceea, fiindcă logodnicul ei nu venea, Zira mi-a propus să mergem să vedem grădina zoologică din vecinătatea parcului. Aş fi vrut să merg la un spectacol sau să vizitez un muzeu, dar aceste distracţii îmi erau încă interzise. Numai din cărţi am putut dobândi câteva noţiuni despre artele simiene. Admirasem reproducerile unor tablouri clasice, portrete de maimuţe celebre, scene câmpeneşti, nuduri de femele lascive în jurul cărora zburătăcea o maimuţică înaripată reprezentând Iubirea, compoziţii militare datând din perioada când încă mai erau războaie, unde erau reprezentate gorile înspăimântătoare îmbrăcate în uniforme pline de fireturi. Maimuţele avuseseră şi ele impresioniştii lor şi câţiva contemporani se ridicau la arta abstractă. Toate acestea le descoperisem în cuşca mea, la lumina lanternei. Nu puteam să asist decât la spectacole în aer liber. Zira mă dusese să văd un joc care semăna cu fotbalul nostru, o partidă de box între două gorile, care mă înfiorase, şi o întrecere de atletism, unde cimpanzeii se ridicau în aer cu o prăjină până la o înălţime uluitoare.

Am acceptat să vizităm grădina zoologică. La început, n-am fost deloc surprins. Animalele semănau cu cele de pe Pământ. Erau feline, pachiderme, rumegătoare, reptile şi păsări. Chiar

dacă am remarcat o specie de cămilă cu trei cocoaşe şi un mistreţ care purta coarne ca o căprioară, asta nu putea în niciun fel să mă minuneze, după câte văzusem pe planeta Soror.

Uimirea mea a început cu zona rezervată oamenilor. Zira a încercat să nu mă lase să mă apropii, regretând, cred, că mă adusese acolo, dar curiozitatea mea era prea mare și am tras de lesă până când a cedat.

În prima cușcă în faţa căreia ne-am oprit se aflau cel puţin cincizeci de indivizi, bărbaţi, femei, copii, expuși acolo spre marea bucurie a curioşilor. Oamenii se dedau unei activităţi febrile şi dezordonate, ţopăind, îmbrâncindu-se, dându-se în spectacol, făcând tot felul de ghiduşii.

Era într-adevăr un spectacol. Trebuiau să câştige bunăvoinţa micilor maimuţe din jurul cuştii, care le aruncau din când în când fructe sau bucăţi de prăjituri, pe care o maimuţă bătrână le vindea la intrarea grădinii. Recompensa era destinată masculului, dintre adulţi sau copii, care ar fi reușit cea mai grozavă acrobaţie – escaladarea grilajului, mersul în patru labe, mersul în mâini –, iar când acesta cădea în mijlocul grupului, se încăierau, se zgâriau și se trăgeau de păr, totul fiind însoţit de ţipete stridente de animale furioase.

Unii oameni, mai liniştiţi, nu luau parte la hărmălaie. Stăteau deoparte, lângă gratii, și, când vedeau un copil- maimuţă vârând degetele într-o fantă, întindeau spre el o mână imploratoare. Acesta, dacă era mic, deseori se trăgea înapoi, speriat, dar părinţii sau prietenii lui mai în vârstă râdeau de el, până când se hotăra, tremurând, să-i dea recompensa direct în mână. Apariţia unui om în afara cuştii a provocat oarecare uimire atât printre cei închişi, cât şi în rândul asistenţei simiene. Primii şi-au întrerupt un moment ţopăielile ca să mă examineze cu suspiciune, dar, văzând că tăceam chitic şi refuzam cu demnitate pomenile pe care cei mici ar fi vrut să mi le întindă, nici unii şi nici ceilalţi nu m-au mai băgat în seamă şi am putut să observ totul în voie. Lașitatea acelor creaturi mă scârbea şi mă simţeam roşind de ruşine, constatând încă o dată cât de mult îmi semănau fizic. Celelalte cuşti ofereau aceleaşi exhibiţii degradante. Când să mă las dus de Zira, profund îndurerat, brusc, mi-am înăbușit cu mare greutate un strigăt de surpriză. Acolo, în faţa mea, în turma oamenilor, era chiar el, tovarăşul meu de călătorie, profesorul Antelle,

şeful meu care, mai puţin norocos decât mine, fusese vândut grădinii zoologice.

Bucuria că îl ştiam viu şi îl regăsisem a fost atât de mare, încât mi-au dat lacrimile. Apoi m-am înfiorat văzând în ce stare ajunsese marele savant. Emoţia mi s-a transformat treptat într-o stupoare dureroasă când am observat că se comporta exact ca oamenii ceilalţi. Eram obligat să cred ce vedeam cu ochii, în ciuda purtării sale incredibile. Făcea parte dintre acei oameni cuminţi care nu se amestecau în încăierări, ci întindeau mâna printre gratii, cu o grimasă de cerşetor. L-am observat pe când se comporta astfel şi nimic din atitudinea lui nu lăsa să i se perceapă adevărata natură. O maimuţă mică i-a dat un fruct. Savantul l-a luat, s-a aşezat jos, cu picioarele încrucişate, şi a început să-l mănânce cu lăcomie, uitându-se la binefăcătorul lui cu o privire avidă, ca şi cum ar fi tras speranţa unui alt gest generos din partea lui. Am lăcrimat din nou în faţa acelui spectacol jalnic. Pe şoptite, i-am explicat însoţitoarei mele de ce eram tulburat. Aş fi vrut să mă apropii de el şi să-i vorbesc, dar s-a opus cu energie. Acum nu puteam să fac nimic pentru el şi, din pricina emoţiei regăsirii, am fi riscat să provocăm un scandal dăunător intereselor noastre, care ar fi putut foarte bine să-mi năruie planurile.

— După congres, după ce vei fi recunoscut şi acceptat ca fiinţă raţională, ne vom ocupa de el, mi-a spus ea.

Avea dreptate, şi m-am lăsat dus de acolo cu regret. În timp ce ne întorceam la maşină, i-am explicat cine era profesorul Antelle şi ce reputaţie avea pe Pământ şi în lumea savanţilor. Zira a rămas mult timp pe gânduri şi mi-a promis că se va strădui să-l scoată de la grădina zoologică. M-a readus astfel la institut puţin mai consolat, dar, în seara aceea, am refuzat mâncarea adusă de gorile.

Capitolul 7

În săptămâna dinaintea congresului, Zaius mi-a făcut numeroase vizite, înmulţind testele ciudate. Secretara a umplut câteva caiete cu observaţii şi concluzii despre mine. M-am străduit în mod ipocrit să nu par mai deştept decât îşi dorea el.

În sfârşit, a sosit şi data mult aşteptată, dar au venit să mă ia abia în ziua a treia a congresului, maimuţele înfruntându-se întâi în dezbateri teoretice. Zira mă ţinea la curent cu tot ce se discuta. Zaius prezentase deja un raport lung despre mine, descriindu-mă ca un om cu instincte deosebit de ascuţite, dar ajungând la concluzia că nu aveam deloc conştiinţă. Cornelius îi pusese câteva întrebări perfide, ca să afle cum explica în acest caz unele trăsături ale comportamentului meu. Asta trezise din nou vechile certuri, şi ultima şedinţă fusese destul de agitată. Savanţii erau împărţiţi în două tabere: cei care negau existenţa vreunui suflet la animal şi cei care vedeau doar o diferenţă mică între psihismul animalelor şi cel al maimuţelor. Bineînţeles, nimeni nu bănuia adevărul în totalitatea lui, în afară de Cornelius şi Zira. Totuşi, raportul lui Zaius prezenta trăsături atât de surprinzătoare încât, fără ca acel nătărău să bănuiască, îi tulburase pe unii observatori imparţiali, dacă nu pe savanţii decoraţi, iar în oraş începuse să se răspândească zvonul că fusese descoperit un om cu totul extraordinar.

Zira mi-a şoptit la ureche, pe când mă scotea din cuşcă:

— O să fie multă lume, ca în zilele mari, şi toată presa. Au mirosit ceva şi presimt un eveniment neobişnuit. E foarte bine pentru tine. Curaj!

Aveam nevoie de sprijinul ei moral. Mă simţeam foarte nervos. Îmi repetasem discursul toată noaptea. Îl ştiam pe de

rost şi trebuia să convingă minţile cele mai înguste, dar eram obsedat de spaima că nu mă vor lăsa să vorbesc.

Gorilele m-au dus spre un camion cu grilaj, unde m-am pomenit în compania altor subiecţi umani, consideraţi şi ei demni să fie prezentaţi doctei adunări, în virtutea vreunei particularităţi. Am ajuns în faţa unei clădiri enorme având deasupra o cupolă. Gardienii ne-au dus într-un hol cu mai multe cuşti aflat în vecinătatea sălii de reuniune. Acolo am aşteptat la bunul plac al savanţilor. Din când în când, o gorilă maiestuoasă, purtând un fel de uniformă neagră, deschidea o uşă şi venea să strige un număr. Atunci, gardienii îi puneau o lesă unuia dintre oameni şi îl trăgeau după ei. Inima îmi bătea cu putere la fiecare apariţie a uşierului. Prin uşa întredeschisă auzeam zarva din sală, uneori exclamaţii, dar şi aplauze.

Subiecţii fiind duşi de acolo imediat după ce fuseseră prezentaţi, am rămas în cele din urmă singur în hol cu gardienii, repetând cu febrilitate frazele principale ale discursului meu. Fusesem păstrat la urmă, ca o vedetă. Gorila neagră s-a ivit din nou şi mi-a strigat numărul. M-am ridicat spontan, am luat din mâinile unei maimuţe uluite lesa pe care se pregătea s-o fixeze la zgarda mea şi am prins-o singur. Astfel, încadrat de două gărzi de corp, am intrat cu un pas ferm în sala de reuniune. De cum am intrat, m-am oprit uimit şi încurcat.

Mai asistasem la spectacole ciudate de la sosirea mea pe planeta Soror. Socoteam că eram atât de obişnuit cu prezenţa maimuţelor şi cu manifestările lor, încât să nu mă mai uimească nimic. Totuşi, văzând caracterul neobişnuit şi amploarea scenei care se desfăşura în faţa mea, am fost cuprins de ameţeală şi m-am întrebat încă o dată dacă nu visam.

Mă aflam în partea de jos a unui amfiteatru enorm (care m-a făcut să mă gândesc în mod bizar la infernul conic al lui Dante), unde toate băncile, în jur şi deasupra mea, erau pline cu maimuţe. Erau acolo câteva mii. Niciodată n-am văzut atâtea maimuţe adunate la un loc; mulţimea lor depăşea visele cele mai nebuneşti ale bietei mele imaginaţii de pământean, numărul lor mă copleşea.

M-am clătinat şi am încercat să-mi recapăt calmul, căutând repere în această mulţime. Gardienii mă împingeau spre centrul cercului, care semăna cu o arenă de circ, unde era instalată o estradă. M-am uitat încet de jur împrejur. Rânduri de

maimuţe se ridicau până la tavan, la o înălţime care mi s-a părut uimitoare. Locurile de lângă mine erau ocupate de membrii Congresului, toţi savanţi hârşiţi, îmbrăcaţi în pantaloni în dungi şi redingote negre, toţi decoraţi, aproape toţi de o vârstă venerabilă şi aproape toţi urangutani. Am distins totuşi în grupul lor un mic număr de gorile şi de cimpanzei. L-am căutat pe Cornelius printre aceştia, dar nu l-am găsit.

Dincolo de oficiali, în spatele unei balustrade, câteva rânduri erau rezervate colaboratorilor subalterni ai savanţilor. O tribună era amenajată la acelaşi nivel pentru jurnalişti şi fotografi. În sfârşit, mai sus, în spatele unei alte bariere, se înghesuia mulţimea, un public simian ce mi s-a părut surescitat după intensitatea murmurelor care mi-au salutat apariţia.

Am căutat-o cu privirea şi pe Zira, care probabil se afla printre asistenţi. Simţeam nevoia să fiu susţinut de privirea ei. Şi de data asta am fost dezamăgit şi n-am putut să descopăr o maimuţă cunoscută în rândurile infernalei legiuni a maimuţelor care mă înconjurau.

Mi-am îndreptat atenţia spre somităţi. Fiecare era aşezat într-un fotoliu roşu, în timp ce ceilalţi aveau dreptul doar la scaune şi bănci. Aspectul lor amintea mult de cel al lui Zaius. Cu capul aplecat, aproape la nivelul umerilor, cu un braţ exagerat de lung îndoit la jumătate şi rezemat în faţa lor pe o mapă de birou, scriau uneori câteva rânduri, dacă nu cumva făceau un desen pueril. În contrast cu surescitarea care domnea în băncile de sus, ei mi s-au părut pleoştiţi. Am avut impresia că intrarea mea, anunţată la un difuzor, venea la timp ca să le trezească atenţia slăbită. Într-adevăr, îmi amintesc că îi văzusem foarte bine pe trei dintre aceşti urangutani tresărind violent şi ridicându-şi brusc gulerul, ca şi cum ar fi fost treziţi dintr-un somn profund.

Acum erau toţi foarte treji. Prezentarea mea trebuia să fie atracţia reuniunii şi mă simţeam ţinta a mii de perechi de ochi simieni, cu expresii total diferite, de la indiferenţă la entuziasm.

Gărzile m-au împins pe estradă, unde şedea o gorilă arătoasă. Zira îmi explicase că acel congres nu era condus de un savant, ca pe vremuri – atunci, maimuţele din domeniul ştiinţei se pierdeau între ele în discuţii fără sfârşit, fără să ajungă niciodată la o concluzie –, ci de un organizator. În stânga

acestui personaj impozant stătea secretara lui, un cimpanzeu, care nota raportul şedinţei. În dreapta luau loc succesiv savanţii cărora le venea rândul să-şi expună teza sau să prezinte un subiect. Zaius tocmai ocupase acest fotoliu, salutat doar cu câteva aplauze. Graţie unui sistem de difuzoare şi de reflectoare puternice, chiar şi cei din băncile de sus vedeau tot ce se petrecea pe estradă.

Gorila preşedinte şi-a agitat clopoţelul, a reușit să impună tăcerea şi a declarat că îi dădea cuvântul ilustrului Zaius pentru prezentarea omului despre care îi vorbise deja adunării. Urangutanul s-a ridicat, a salutat şi şi-a început discursul. În acest timp mă străduiam să am o atitudine cât mai receptivă cu putinţă. Când a vorbit despre mine, m-am înclinat şi am dus mâna la inimă, ceea ce a stârnit un început de ilaritate, repede oprit de clopoţel. Am înţeles că nu-mi serveam deloc cauza dedându-mă acestor bufonerii, care puteau fi interpretate ca fiind rezultatul unui bun dresaj. Am tăcut mult, aşteptând sfârşitul expunerii.

Zaius a amintit concluziile raportului său şi a anunţat minunăţiile pe care mă va pune să le fac, pe estradă fiind pregătite deja accesoriile blestematelor lui experienţe. A încheiat declarând că eram în stare şi să repet câteva cuvinte, ca unele păsări, şi că spera că mă va putea face să execut această ispravă în faţa adunării. Apoi s-a întors spre mine, a luat cutia cu închizători multiple şi mi-a întins-o. Dar, în loc să desfac închizătorile, am făcut cu totul altceva.

Venise momentul meu. Am ridicat mâna, apoi, trăgând uşor de lesa pe care o ţinea gardianul, m-am apropiat de un microfon şi m-am adresat preşedintelui:

— Preailustre preşedinte, voi deschide această cutie cu cea mai mare plăcere şi voi executa cu mare bucurie toate exerciţiile din program, i-am spus. Totuşi, înainte de a îndeplini această sarcină, destul de uşoară pentru mine, cer încuviinţarea de a face o declaraţie care, jur, va uimi această savantă adunare.

Articulasem foarte distinct şi fiecare cuvânt avusese efect. Rezultatul a fost cel scontat. Toate maimuţele rămăseseră parcă strivite pe scaune, năucite, cu respiraţia tăiată. Jurnaliştii au uitat chiar să ia notiţe şi niciun fotograf nu a avut destulă prezenţă de spirit să facă o poză în acel moment istoric.

Preşedintele m-a privit prostit. Zaius părea înfuriat.

— Domnule preşedinte, protestez..., a răcnit el.

Dar s-a oprit brusc, copleşit de ridicolul unei discuţii cu un om. Am profitat ca să iau din nou cuvântul.

— Domnule preşedinte, insist cu cel mai profund respect, dar energic, să-mi fie acordată această favoare. După ce voi termina ce am de spus, jur pe onoarea mea că mă voi supune cerinţelor preailustrului Zaius.

După un moment de tăcere, un uragan a zguduit adunarea. O furtună de nebunie trecea peste bănci, transformând toate maimuţele într-o masă isterică, în care se amestecau exclamaţii, râsete, plânsete şi ovaţii; totul într-un păcănit continuu de bliţuri, fotografii recăpătându-şi în sfârşit sângele rece. Tumultul a durat cinci minute încheiate, în care preşedintele, care îşi recăpătase puţin calmul, s-a uitat permanent la mine. În sfârşit, a luat o hotărâre şi a agitat clopoţelul.

— Aăă..., a bâiguit el. Nu prea ştiu cum să vă numesc.

— Pur şi simplu, domnule, am răspuns.

— Da, ei bine, do... domnule, cred că, în faţa unui caz atât de special, congresul ştiinţific, pe care am onoarea să-l prezidez, trebuie să vă asculte declaraţia.

Un nou val de aplauze a salutat înţelepciunea acestei hotărâri. Nu voiam mai mult. M-am proţăpit drept în mijlocul estradei, am fixat microfonul la înălţimea mea şi am rostit discursul următor.

Capitolul 8

Ilustre preşedinte, nobile gorile, înţelepţi urangutani, subtili cimpanzei! O, maimuţe! Permiteţi-i unui om să vi se adreseze. Ştiu că înfăţişarea mea e grotescă, forma, neplăcută, profilul, animalic, mirosul, infect, culoarea pielii, respingătoare. Ştiu că vederea acestui corp ridicol este o ofensă pentru voi, dar mai ştiu că mă adresez celor mai savante şi celor mai înţelepte dintre toate maimuţele, acelea al căror spirit e în stare să se ridice mai presus de impresiile sensibile şi să perceapă esenţa subtilă a fiinţei dincolo de jalnicul înveliş material...

Umilinţa pompoasă a acestui început îmi fusese impusă de Zira şi Cornelius, care ştiau că îi va mişca pe urangutani. Am continuat într-o tăcere adâncă:

— Ascultaţi-mă, o, maimuţe! Căci vorbesc, şi vă asigur, nu ca o maşinărie sau ca un papagal! Gândesc şi vorbesc şi înţeleg la fel de bine ceea ce spuneţi, precum şi ceea ce spun eu însumi. Puţin mai târziu, dacă Înălţimile Voastre binevoiesc să-mi pună întrebări, va fi o plăcere pentru mine să răspund cât pot de bine întrebărilor lor. Înainte, vreau să dezvălui un adevăr stupefiant: nu numai că sunt o creatură care gândeşte, nu numai că un suflet sălăşluieşte în mod paradoxal în acest corp uman, ci vin şi de pe o planetă îndepărtată, Pământul, de pe acel Pământ unde, printr-o fantezie încă inexplicabilă a naturii, oamenii deţin înţelepciunea şi raţiunea. Cer îngăduinţa să precizez locul originii mele, desigur, nu pentru iluştrii doctori pe care îi văd în jurul meu, ci pentru unii dintre auditorii mei care, poate, nu sunt atât de familiarizaţi cu diferitele sisteme stelare.

M-am apropiat de tabla neagră şi, cu ajutorul câtorva scheme, am descris cum m-am priceput mai bine sistemul solar şi

locul lui în galaxie. Expunerea mea a fost ascultată într-o tăcere desăvârşită. Dar când, după ce am terminat de făcut schiţele, mi-am lovit de câteva ori palmele una de alta ca să scutur praful de cretă, acest simplu gest a iscat un entuziasm zgomotos în rândul mulţimii din băncile de sus. Am continuat, cu faţa la public:

— Aşadar, pe acest Pământ, spiritul se întrupează în oameni. Aşa stau lucrurile şi nu pot să fac nimic în privinţa asta. În timp ce maimuţele – şi sunt profund tulburat de asta de când v-am descoperit lumea – au rămas în stare sălbatică, cei care au evoluat au fost oamenii. Creierul s-a dezvoltat şi s-a organizat în capul omului. Oamenii au inventat limbajul, au descoperit focul, au folosit uneltele. Tot ei au amenajat planeta şi i-au transformat faţa; în sfârşit, au construit o civilizaţie atât de rafinată, încât, în multe privinţe, o, maimuţe, o amintesc pe a voastră.

Şi m-am străduit să dau multe exemple dintre frumoasele noastre realizări. Am descris oraşele, industriile, mijloacele de comunicare, guvernările, legile, distracţiile. Apoi m-am adresat îndeosebi savanţilor şi am încercat să-i ajut să-şi facă o idee despre cuceririle noastre în domeniile nobile ale ştiinţelor şi artelor. Vocea îmi devenea tot mai fermă pe măsură ce vorbeam. Am început să simt un fel de beţie, ca un proprietar care îşi face inventarul bogăţiilor.

Apoi am ajuns la relatarea propriilor aventuri. Am explicat felul în care ajunsesem până în sistemul Betelgeuse şi pe planeta Soror, cum fusesem capturat, pus în cuşcă, modul în care am încercat să comunic cu Zira, le-am vorbit despre ajutorul ei preţios şi despre cel al doctorului Cornelius. Şi am încheiat astfel:

— Iată ce aveam să vă spun, o, maimuţe! Acum va trebui să hotărâţi dacă trebuie să fiu tratat ca un animal şi să-mi sfârşesc zilele într-o cuşcă, după atâtea aventuri excepţionale. Îmi mai rămâne să adaug că am venit spre voi fără nicio intenţie ostilă, animat doar de dorinţa de a face descoperiri. De când am început să vă cunosc, mi-aţi devenit extrem de simpatice şi vă admir din tot sufletul. Aşadar, iată planul pe care îl sugerez marilor spirite de pe această planetă. Cu siguranţă, pot să vă fiu util graţie cunoştinţelor mele pământene; la rândul meu, am învăţat mai multe lucruri în câteva luni de

captivitate la voi decât în existenţa mea anterioară. Să ne unim eforturile! Să stabilim contacte cu Pământul! Să mergem, maimuţe şi oameni, mână în mână, şi nicio putere, niciun secret al cosmosului nu ne vor putea rezista!

M-am oprit, epuizat, într-o tăcere deplină. M-am întors din reflex spre masa preşedintelui, am apucat paharul cu apă aflat acolo şi l-am golit pe nerăsuflate. La fel ca frecatul mâinilor, acest simplu gest a produs un efect enorm şi a dat semnalul tumultului. Sala s-a dezlănţuit, brusc, într-un entuziasm pe care niciun condei n-ar putea să-l descrie. Ştiam că îmi câştigasem auditoriul, dar nu aş fi crezut posibil ca vreo adunare din lume să poată exploda cu atâta zgomot. Am rămas uimit, cu destul sânge-rece totuşi ca să observ unul dintre motivele acelui vacarm fantastic: maimuţele, în mod natural exuberante, aplaudă cu toate patru mâinile când le place spectacolul. Astfel, aveam în jurul meu un vârtej de creaturi înfocate, stând în echilibru pe fese şi bătând din cele patru membre cu atâta frenezie, încât te aşteptai să se prăbuşească cupola; totul însoţit de urlete dominate de vocea groasă a gorilelor. A fost una dintre ultimele imagini rămase de la şedinţa memorabilă. Am simţit că mă clatin. Am privit cu îngrijorare în jur. Zaius îşi părăsise furios fotoliul şi se plimba pe estradă, cu mâinile la spate, aşa cum făcea în faţa cuştii mele. Am zărit, ca într-un vis, fotoliul gol şi m-am prăbuşit în el. Această atitudine a fost salutată de o nouă explozie de aclamaţii, pe care am avut timp să le aud înainte de a-mi pierde cunoştinţa.

Capitolul 9

Mi-am recăpătat cunoştinţa mult mai târziu, atât de mult mă afectase tensiunea puternică a acelei şedinţe. Mă aflam într-o încăpere, întins pe un pat. Zira și Cornelius mă îngrijeau, în timp ce gorile în uniformă ţineau la depărtare un grup de jurnalişti şi de curioşi, care voiau morţiş să se apropie de mine.

— Admirabil!, mi-a şoptit Zira la ureche. Ai câştigat!

— Ulysse, vom face împreună lucruri mari, mi-a spus Cornelius.

Mi-a adus la cunoştinţă că Marele Consiliu de pe Soror a ţinut o şedinţă extraordinară și a hotărât eliberarea mea imediată.

— Câţiva s-au opus, a adăugat el. Dar opinia publică o cerea şi nu puteau să facă altfel.

El însuşi ceruse şi obţinuse să mă ia drept colaborator, aşa că își freca mâinile, gândindu-se la ajutorul pe care îl voi aduce cercetărilor sale.

— Vei locui aici. Sper să-ţi placă acest apartament. E situat foarte aproape de al meu, într-o aripă a institutului rezervată personalului superior.

Am aruncat o privire speriată în jur, crezând că visez. Camera era înzestrată cu tot confortul; era începutul unei noi ere. După ce dorisem atât de mult această clipă, mă simţeam cuprins brusc de un sentiment ciudat de nostalgie. M-am uitat la Zira și am înţeles că îmi ghicea gândul. A zâmbit destul de ambiguu.

— Evident, aici nu o vei avea pe Nova, a spus ea.

Am roşit, am dat din umeri şi m-am ridicat în capul oaselor. Îmi recăpătasem forţele şi eram nerăbdător să pornesc în noua mea viaţă.

— Te simţi în stare să asişti la o mică reuniune?, m-a întrebat Zira. Am invitat câţiva prieteni, toţi cimpanzei, ca să sărbătorim această zi mare.

Am răspuns că nimic nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere, dar că nu voiam să mă mai plimb în pielea goală. Am remarcat atunci că purtam o pijama, împrumutată de Cornelius. Dar dacă, la nevoie, puteam să îmbrac o pijama de cimpanzeu, aş fi arătat grotesc cu unul dintre costumele sale.

— Mâine vei avea o garderobă completă şi, din seara asta, un costum acceptabil. Iată-l pe croitor!

Un cimpanzeu mic de statură a intrat chiar atunci, salutându-mă cu multă amabilitate. Am aflat că, pe când eram leşinat, cei mai cunoscuţi croitori îşi disputaseră onoarea de a mă îmbrăca. Acesta, cel mai reputat, făcea haine pentru cele mai importante gorile din Capitală.

I-am admirat îndemânarea şi rapiditatea. În mai puţin de două ore reuşise să-mi confecţioneze un costum acceptabil. Am fost foarte surprins când m-am simţit îmbrăcat, şi Zira mă privea cu ochi mari. În timp ce priceputul croitor făcea retuşurile, Cornelius i-a lăsat să intre pe jurnaliştii care se înghesuiau la uşă. Am fost în postura de vedetă mai bine de o oră, hărţuit cu întrebări, mitraliat de aparatele fotografilor, obligat să dau detaliile cele mai picante despre planeta Pământ şi viaţa pe care o duceau acolo oamenii. Am luat parte cu bunăvoinţă la această ceremonie. Jurnalist eu însumi, înţelegeam mana cerească pe care o reprezentam pentru confraţii mei şi ştiam că presa era pentru mine un sprijin de nădejde.

Se făcuse târziu când au plecat. Urma să ne întâlnim cu prietenii lui Cornelius. Când să ieşim, am fost reţinuţi de venirea lui Zanam. Probabil că era la curent cu ultimele evenimente, pentru că m-a salutat cu o plecăciune adâncă. O căuta pe Zira, ca să-i spună ce se întâmplase între timp. Furioasă de absenţa mea prelungită, Nova făcea mare scandal. Nervozitatea ei se transmisese tuturor prizonierilor şi nu puteau fi calmaţi nici cu lovituri de suliţă.

— Mă duc acolo, a spus Zira. Aşteptaţi-mă aici.

I-am aruncat o privire imploratoare. A şovăit, apoi a ridicat din umeri.

— Hai cu mine, dacă vrei, a spus ea. La urma urmelor, eşti liber şi poate că vei şti s-o linişteşti mai bine decât mine.

Am intrat cu ea în sala cuştilor. Prizonierii s-au calmat de cum m-au zărit şi o tăcere ciudată a urmat hărmălaiei. Cu siguranţă că mă recunoşteau, deşi eram îmbrăcat, şi păreau să înţeleagă că se petrecea un eveniment miraculos.

M-am îndreptat tremurând spre cuşca în care se afla Nova: cuşca mea. M-am apropiat de ea. I-am zâmbit. I-am vorbit. Am avut un moment impresia că îmi urmărea gândul şi că avea să-mi răspundă. Nu era cu putinţă, dar simpla mea prezenţă o calmase, ca şi pe ceilalţi. A acceptat bucăţica de zahăr pe care i-am întins-o şi a mâncat-o în timp ce mă îndepărtam cu inima grea.

Despre seara aceea, care a avut loc într-un cabaret la modă – Cornelius hotărâse să mă impună dintr-odată societăţii simiene, deoarece eram acum destinat să trăiesc în rândul ei –, am păstrat o amintire confuză şi destul de tulburătoare.

Confuzia era pricinuită de alcoolul pe care l-am băut de cum am ajuns acolo şi cu care organismul meu nu era obişnuit. Efectul tulburător era o senzaţie neobişnuită, care avea să pună stăpânire pe mine în multe alte ocazii mai târziu. Nu pot s-o descriu mai bine decât ca pe o diminuare treptată în mintea mea a naturii simiene a personajelor din jurul meu, pe care le vedeam în funcţie de profesiunea sau rolul pe care îl jucau în societate. De exemplu, şeful chelnerilor, care s-a apropiat cu slugărnicie să ne conducă la masa noastră: vedeam în el doar *şeful chelnerilor,* gorila având tendinţa să se estompeze. O femelă bătrână, fardată exagerat, devenea o *cocotă bătrână* şi, când am dansat cu Zira, am uitat complet că este o maimuţă, simţind în braţele mele doar talia unei dansatoare. Orchestra de cimpanzei nu mai era decât o orchestră banală şi elegantele maimuţe de lume, care rosteau vorbe de duh în jurul meu, deveneau simple persoane de lume.

Nu voi insista asupra senzaţiei provocate de prezenţa mea printre ei. Eram ţinta tuturor privirilor. Am fost nevoit să dau autografe multor amatori, şi cele două gorile pe care Cornelius avusese prudenţa să le aducă au avut de furcă să mă apere de vârtejul de femele de toate vârstele, care îşi disputau onoarea să ciocnească un pahar sau să danseze cu mine.

Se făcuse foarte târziu. Eram pe jumătate beat când gândul mi-a zburat la profesorul Antelle. M-am simţit copleşit de o mare remuşcare. Eram la un pas să plâng din pricina infamiei mele, gândindu-mă că stăteam acolo distrându-mă şi bând cu maimuţele, în timp ce tovarăşul meu zăcea în paie, într-o cuşcă.

Zira m-a întrebat ce mă întrista. I-am spus. Cornelius mi-a adus la cunoştinţă că se interesase de profesor şi că acesta era sănătos. Nimic nu mai stătea acum în calea eliberării sale. Am spus vehement că nu mai puteam aştepta niciun minut, că voiam să-i aduc neîntârziat această veste.

— La urma urmelor, nu-ţi putem refuza nimic într-o astfel de zi, a încuviinţat Cornelius, după un moment de gândire. Să mergem. Îl cunosc pe directorul grădinii zoologice.

Am părăsit toţi trei cabaretul şi ne-am dus la grădina zoologică. Directorul, trezit din somn, s-a grăbit să ne facă pe plac. Cunoştea povestea mea. Cornelius i-a adus la cunoştinţă adevărata identitate a unuia dintre oamenii pe care îi ţinea într-o cuşcă. Nu-i venea să creadă, dar nu voia nici el să mă refuze. Evident, trebuia să aşteptăm să se facă ziuă şi să îndeplinim câteva formalităţi ca să-l poată elibera pe profesor, dar nimic nu mă împiedica să vorbesc cu el imediat. S-a oferit să mă însoţească.

Se lumina de ziuă când am ajuns în faţa cuştii unde nefericitul savant trăia ca un animal, în mijlocul a cincizeci de bărbaţi şi femei. Aceştia dormeau încă, în cupluri sau în grupuri de câte patru-cinci. Au deschis ochii îndată ce directorul a aprins lumina.

Nu mi-a trebuit mult să-mi descopăr semenul.

Stătea întins pe jos ca şi ceilalţi, ghemuit lângă corpul unei femei destul de tinere, mi s-a părut mie. M-am înfiorat văzându-l astfel şi m-am simţit totodată răscolit de abjecţia în care fusesem obligat să trăiesc şi eu timp de patru luni.

Eram atât de tulburat, încât nu puteam vorbi. Oamenii, acum treji, nu se arătau deloc surprinşi. Erau îmblânziţi şi bine dresaţi. Au început să execute figurile lor obişnuite, în speranţa vreunei recompense. Directorul le-a aruncat rămăşiţe de prăjitură. Imediat au urmat îmbrâncelile şi încăierările,

ca în cursul zilei, pe când cei mai liniştiţi se aşezau în poziţia preferată, pe vine, lângă gratii, cu mâinile întinse.

Profesorul Antelle i-a imitat pe aceştia din urmă. S-a apropiat şi el cât a putut de director şi a cerşit o prăjitură. Acest comportament nedemn m-a tulburat profund şi s-a transformat curând într-o spaimă insuportabilă. Se afla la trei paşi de mine; se uita şi nu părea să mă recunoască. Într-adevăr, privirea lui, atât de vioaie altădată, îşi pierduse strălucirea şi sugera acelaşi gol spiritual ca al celorlalţi prizonieri. Am descoperit în ei cu înfricoşare doar puţină teamă, aceeaşi, exact aceeaşi pe care o provoca printre prizonieri prezenţa unui om îmbrăcat.

Am făcut un efort violent şi am reuşit în sfârşit să vorbesc ca să alung coşmarul.

— Profesore, maestre, sunt eu, Ulysse Mérou!, i-am spus. Suntem salvaţi. Am venit să te anunţ că...

M-am oprit, descumpănit. La sunetul vocii mele, avusese aceeaşi reacţie ca oamenii de pe planeta Soror. Întinsese brusc gâtul şi făcuse un pas înapoi.

— Profesore, profesore Antelle, sunt eu, eu, Ulysse Mérou, tovarăşul dumitale de călătorie!, am insistat. Sunt liber şi peste câteva ore vei fi la fel ca mine. Maimuţele pe care le vezi aici sunt prietenii noştri. Ştiu cine suntem şi ne primesc ca pe nişte fraţi.

Nu mi-a răspuns şi nu a arătat în niciun fel că ar fi înţeles ceva. Dar, cu o nouă mişcare furişă, asemenea unui animal speriat, a mai făcut un pas înapoi.

Eram disperat şi maimuţele păreau foarte mirate. Cornelius s-a încruntat, ca şi cum ar fi căutat soluţia problemei. Mi-a trecut prin minte că profesorul, speriat de prezenţa lor, putea foarte bine să se prefacă. Le-am cerut să se îndepărteze şi să mă lase singur că el, ceea ce au făcut cu dragă inimă. După ce au dispărut, am dat ocol cuştii ca să mă apropii de punctul unde savantul se refugiase, şi i-am vorbit din nou.

— Maestre, îţi înţeleg prudenţa, i-am spus cu glas implorator. Ştiu la ce se expun oamenii de pe Pământ pe această planetă. Dar suntem singuri, jur, şi suferinţele au luat sfârşit. Eu îţi spun asta, eu, tovarăşul, discipolul, prietenul, eu, Ulysse Mérou.

A făcut un salt înapoi, aruncându-mi priviri furişe. Atunci, cum stăteam acolo, tremurând, neştiind cu ce cuvinte să-l înduplec, gura i s-a întredeschis.

Reuşisem în sfârşit să-l conving? L-am privit, tremurând de nerăbdare. Dar am rămas mut de oroare în faţa genului de manifestare care îi exprima emoţia. Am spus că gura i se întredeschisese, dar nu era manifestarea voită a unei creaturi care se pregătea să vorbească. Din gâtul lui a ieşit un sunet asemănător celor pe care le scoteau oamenii ciudaţi de pe acea planetă ca să-şi exprime satisfacţia sau teama. Acolo, în faţa mea, fără să mişte buzele, în timp ce spaima îmi îngheţa inima, profesorul Antelle a scos un ţipăt prelung.

Partea a treia

Capitolul 1

M-am trezit devreme, după un somn agitat. M-am întors de vreo trei-patru ori de pe o parte pe alta şi m-am frecat la ochi înainte de a mă dezmetici, încă neobişnuit cu viaţa de fiinţă civilizată pe care o duceam de o lună, îngrijorat în fiecare dimineaţă să nu aud trosnind paiele şi să nu simt trupul cald al frumoasei Nova.

În sfârşit, m-am dezmeticit. Locuiam într-unul dintre apartamentele cele mai confortabile din institut. Maimuţele se arătaseră generoase. Aveam un pat, o baie, haine, cărţi, un televizor. Citeam toate ziarele; eram liber; puteam să ies, să mă plimb pe străzi, să asist la orice spectacol. Prezenţa mea într-un loc public provoca întotdeauna un interes considerabil, dar vâlva din primele zile începuse să se risipească.

Cornelius devenise acum marele conducător ştiinţific al institutului. Zaius fusese destituit – i se acordaseră totuşi un alt post şi o nouă decoraţie – şi în locul lui fusese numit logodnicul prietenei mele, Zira. Avusese loc o întinerire a cadrelor, o promovare generală a taberei cimpanzeilor şi un avânt al activităţii în toate secţiile. Zira devenise adjuncta noului director.

Eu participam la cercetările savantului nu în calitate de cobai, ci de colaborator. Cornelius obţinuse această favoare cu multă greutate şi trebuise să înfrângă multe reticenţe din partea Marelui Consiliu. Autorităţile păreau să fi admis fără tragere de inimă natura şi originea mea.

M-am îmbrăcat rapid, am ieşit din cameră şi m-am îndreptat spre clădirea institutului, unde fusesem cândva prizonier, către serviciul condus de Zira şi de care se ocupa şi

acum, pe lângă noile sarcini. Cu încuviinţarea lui Cornelius, începusem acolo un studiu sistematic al oamenilor.

Mă aflam în sala cuştilor, trecând pe culoar prin faţa gratiilor ca unul dintre stăpânii acelei planete. Să mărturisesc că făceam aici vizite frecvente, mai dese decât îmi erau necesare pentru studiu? Uneori, prezenţa permanentă a maimuţelor mi se părea apăsătoare şi găseam acolo un fel de refugiu.

Prizonierii mă cunoşteau acum foarte bine şi îmi admiteau autoritatea. Făceau oare vreo diferenţă între mine, Zira şi gardienii care le aduceau de mâncare? Aş dori să fie aşa, dar mă îndoiesc. De o lună, în pofida răbdării şi a eforturilor, nu reuşisem nici eu să-i fac să ajungă la performanţe superioare celor ale unor animale bine dresate. Un instinct secret mă avertizase că au totuşi posibilităţi mai mari.

Aş fi vrut să-i învăţ să vorbească. Asta era marea mea ambiţie. Desigur, nu am reuşit. Abia câţiva au putut să repete două-trei sunete monosilabice, ceea ce fac unii cimpanzei de la noi. Era puţin, dar mă încăpăţânam. Mă încuraja insistenţa cu care toate privirile o căutau pe a mea, priviri care mi se părea că se transformau de la o vreme şi aveam impresia că vedeam ivindu-se o oarecare curiozitate, de o esenţă superioară perplexităţii animale.

Am făcut lent turul sălii, oprindu-mă la fiecare. Le-am vorbit cu blândeţe, cu răbdare. S-au obişnuit acum cu această manifestare insolită din partea mea. Par să asculte. Am continuat timp de câteva minute, apoi am renunţat la fraze şi am pronunţat cuvinte simple, repetându-le de câteva ori, aşteptând o reacţie din partea lor. Unul dintre ei a articulat cu stângăcie o silabă, dar asta va fi tot pe ziua de azi. Subiectul a obosit repede, a renunţat la o sarcină supraomenească şi s-a culcat pe paie, ca după o muncă istovitoare. Am oftat şi am trecut la altul. În sfârşit, am ajuns la cuşca în care acum lâncezeşte Nova, singură şi tristă; tristă, cel puţin aşa cred, cu îngâmfarea de om de pe Pământ, străduindu-mă să descopăr acest sentiment pe chipul ei frumos, dar inexpresiv. Zira nu i-a repartizat alt partener şi îi sunt recunoscător pentru asta.

Mă gândeam adesea la Nova. Nu puteam să uit orele petrecute cu ea. Dar nu mai intrasem niciodată în cuşca ei. Res-

pectul uman îmi interzicea. Oare nu era un animal? Cum m-aş fi putut preta la o astfel de promiscuitate acum, când mă mişcăm în înalte sfere ştiinţifice? Roşeam la amintirea intimităţii noastre din trecut. De când schimbasem tabăra, îmi interzisesem chiar să-i arăt mai multă prietenie decât semenilor ei. Totuşi, eram obligat să constat că era un subiect de elită şi asta mă bucura. Obţineam cu ea rezultate mai bune decât cu ceilalţi. A venit să se lipească de gratii când m-am apropiat şi gura i s-a contractat într-o grimasă care ar fi putut chiar să pară un zâmbet. Chiar mai înainte să deschid gura, a încercat să pronunţe cele patru-cinci silabe pe care le-a învăţat. Se vedea bine că îşi dădea toată silinţa. Era în mod natural mai înzestrată decât ceilalţi? Sau contactul cu mine o civilizase şi o făcuse mai receptivă la lecţiile mele? Îmi plăcea să cred, cu oarecare vanitate, că ăsta era adevărul.

Am pronunţat numele ei, apoi pe al meu, arătând pe rând cu degetul spre unul şi spre celălalt. A schiţat şi ea acelaşi gest. Dar şi-a schimbat brusc expresia feţei şi şi-a arătat dinţii, în timp ce în spatele meu răsuna un râs cunoscut.

Era Zira, care râdea fără răutate de eforturile mele, şi prezenţa ei îi stârnea întotdeauna furia tinerei femei. Era însoţită de Cornelius, care se interesa de experimentele mele şi venea deseori să vadă rezultatele. Astăzi dorea să mă caute pentru altceva. Părea destul de surescitat.

— Ţi-ar plăcea să faci o călătorie împreună cu mine, Ulysse?

— O călătorie?

— Destul de departe, aproape la antipozi. Arheologii au descoperit acolo ruine extrem de ciudate, dacă este să dau crezare rapoartelor pe care le primim. Săpăturile sunt conduse de un urangutan şi nu se poate conta pe el pentru interpretarea corectă a acestor vestigii. Este o enigmă care mă pasionează şi poate să aducă elemente decisive pentru unele cercetări pe care le-am întreprins. Academia mă trimite acolo în misiune şi cred că prezenţa ta ar fi foarte utilă.

Nu vedeam cum l-aş fi putut ajuta, dar am acceptat cu bucurie ocazia să văd alte zone ale planetei Soror. M-a condus într-un birou ca să-mi dea şi alte detalii.

Am fost încântat de această diversiune, care era o scuză ca să nu-mi termin vizita, pentru că îmi mai rămăsese un prizonier de vizitat: profesorul Antelle. Era în aceeaşi stare, ceea ce făcea imposibilă punerea lui în libertate. Datorită mie fusese plasat totuşi separat, izolat într-o celulă destul de confortabilă. Vizitarea lui era o îndatorire penibilă pentru mine. Nu răspundea la solicitările mele şi se comporta în continuare ca un animal.

Capitolul 2

Am plecat o săptămână mai târziu. Zira ne însoţea, dar trebuia să se întoarcă după câteva zile ca să se ocupe de institut în absenţa lui Cornelius. Savantul intenţiona să stea mai mult în zona săpăturilor arheologice dacă ar fi fost atât de interesante după cum se presupunea. Ni se pusese la dispoziţie un avion special, un aparat cu reacţie destul de asemănător cu primele noastre tipuri de acest gen, dar foarte confortabil, prevăzut cu un mic salon izolat fonic, unde puteai să discuţi nestingherit. Acolo m-am întâlnit cu Zira la puţin timp după decolare. Eram bucuros de această călătorie. Mă obişnuisem cu lumea maimuţelor. N-am fost nici surprins, nici speriat să văd acel avion mare pilotat de o maimuţă. Mă gândeam doar să mă bucur de peisaj şi de spectacolul impresionant care avea loc atunci când răsărea Bételgeuse. Am atins o altitudine de aproximativ zece mii de metri. Aerul era de o puritate remarcabilă şi astrul gigantic se detaşa la orizont ca soarele nostru observat prin lunetă. Zira nu se mai sătura admirându-l.

— Sunt şi pe Pământ dimineţi aşa splendide?, m-a întrebat ea. Soarele tău e la fel de frumos ca al nostru?

I-am răspuns că era mai mic şi mai puţin roşu, dar că era de-ajuns pentru ambiţiile noastre. În schimb, astrul nostru nocturn era mai mare şi răspândea o lumină palidă mai intensă decât cea a lui Soror. Ne simţeam veseli ca nişte şcolari în vacanţă şi glumeam cu ea cum aş fi făcut cu o prietenă foarte dragă. Când a venit şi Cornelius, după câtva timp, aproape că mi-a fost necaz că ne-a stricat această intimitate. Era preocupat. De altfel, de la un timp, părea nervos. Muncea enorm, continuând cercetări personale care îl absorbeau atât de mult, încât avea uneori momente de absenţă totală.

Păstrase întotdeauna secretul în privinţa subiectului acestor lucrări şi credeam că Zira nu-l cunoştea nici ea. Ştiam doar că erau legate de originea maimuţei şi că savantul cimpanzeu tindea din ce în ce mai mult să se îndepărteze de teoriile clasice. În dimineaţa aceea mi-a dezvăluit pentru prima dată câteva aspecte şi am înţeles curând de ce existenţa mea de om civilizat era atât de importantă pentru el. A început prin a relua un subiect pe care îl dezbătusem de nenumărate ori.

— Mi-ai spus, Ulysse, că pe Pământ maimuţele sunt adevărate animale? Că omul s-a ridicat la un grad de civilizaţie care îl egalează pe al nostru şi care, în multe privinţe, chiar...? Să nu-ţi fie teamă că ai să mă ofensezi, spiritul ştiinţific ignoră vanitatea.

— ...Care, în multe privinţe, îl depăşeşte. E incontestabil. Una dintre cele mai bune dovezi este că mă aflu aici. Se pare că aţi ajuns în punctul...

— Ştiu, ştiu, m-a întrerupt el, agasat. Am discutat despre toate astea. Am ajuns acum să înţelegem secretele pe care voi le-aţi descoperit acum câteva secole... Şi nu mă frământă numai declaraţiile tale, a continuat el, începând să se plimbe nervos prin micul salon. Sunt de mult timp chinuit de intuiţia – o intuiţie susţinută de unele indicii concrete – că alte inteligenţe deţineau cheia acestor secrete chiar aici, pe planeta noastră, într-un trecut îndepărtat.

Aş fi putut să-i răspund că această impresie de redescoperire afectase şi unele spirite de pe Pământ. Poate că era universal răspândită şi servea drept bază credinţei noastre într-un Dumnezeu. Dar m-am ferit să-l întrerup. Urmărea un gând confuz încă, pe care îl exprima într-o manieră foarte reticentă.

— Inteligenţe, a repetat el, gânditor. Şi care, poate, nu erau...

S-a întrerupt brusc. Avea un aer nefericit, chinuit parcă de perceperea unui adevăr pe care mintea lui nu putea să-l admită.

— Mi-ai mai spus că maimuţele au la voi un spirit de imitaţie foarte dezvoltat...

— Imită tot ce facem, adică toate mişcările care nu cer cu adevărat raţionament. În privinţa asta, verbul *a maimuţări* este pentru noi sinonim cu a imita.

— Zira, oare nu ne caracterizează şi pe noi acest spirit de *maimuţăreală?* a întrebat el, şoptit.

Fără să-i lase logodnicei sale timp să protesteze, Cornelius a continuat cu însufleţire:

— Asta începe din copilăria noastră. Tot învăţământul nostru e bazat pe imitaţie.

— Urangutanii sunt cei care...

— Ei! Au o importanţă esenţială, pentru că instruiesc tineretul prin cărţile lor. Îl obligă pe copilul-maimuţă să repete toate erorile strămoşilor săi. Aşa se explică lentoarea progreselor noastre. De zece mii de ani am rămas aceiaşi, n-am mai evoluat.

Această lentoare a dezvoltării la maimuţe merită câteva comentarii. Am fost frapat de asta studiindu-le istoria, simţind diferenţe importante faţă de avântul luat de mintea umană. Sigur, am cunoscut şi noi o eră de cvasistagnare. Am avut urangutanii noştri, învăţământul nostru denaturat, programe ridicole, iar această perioadă a durat foarte mult timp. Totuşi, nu atât de mult ca la maimuţe şi, mai ales, nu în acelaşi stadiu al evoluţiei. Perioada obscură pe care o deplângea cimpanzeul se întindea pe aproape zece mii de ani. În acest răstimp nu fusese realizat niciun progres notabil, poate doar în ultima jumătate de secol. Dar, pentru mine, lucrul cel mai ciudat era că primele lor legende, primele cronici, primele *amintiri* atestau existenţa unei civilizaţii deja foarte avansate, aproape asemănătoare, în realitate, cu aceea de azi. Aceste documente, vechi de zece mii de ani, aduceau dovada unor cunoştinţe generale şi a unor realizări comparabile cu realizările şi cunoştinţele actuale; iar înainte de ele, stăruia o beznă completă: nicio tradiţie orală sau scrisă, niciun indiciu. Pe scurt, părea că civilizaţia simiană şi-ar fi făcut apariţia în mod miraculos, dintr-odată, în urmă cu zece mii de ani, şi s-ar fi păstrat de atunci aproape fără modificări. Maimuţa de rând fusese obişnuită să considere acest lucru natural, neimaginându-şi o stare de conştiinţă diferită, dar o minte subtilă ca a lui Cornelius intuia aici o enigmă şi asta îl frământa.

— Există maimuţe capabile de creaţii originale, a protestat Zira.

— Sigur, a admis Cornelius. E adevărat, mai ales de câţiva ani. Cu timpul, spiritul se poate întruchipa în gest. Ba chiar

trebuie să facă asta; e cursul natural al evoluţiei... Dar ce caut eu cu pasiune, Zira, şi vreau să găsesc, este cum au început toate astea... Astăzi nu mi se pare imposibil ca la originea erei noastre să fi fost o simplă imitaţie.

— Imitaţie a ce, a cui?

Şi-a reluat atitudinea reticentă, a lăsat ochii în jos, parcă regretând că spusese prea mult.

— Încă nu pot să ajung la o concluzie, a răspuns el în cele din urmă. Am nevoie de dovezi. Poate le vom găsi în ruinele oraşului îngropat. Din rapoartele primite se pare că exista cu mult înainte de zece mii de ani, într-o epocă despre care nu ştim nimic.

Capitolul 3

Cornelius nu a spus mai mult şi părea că nici nu vrea sau nu poate, dar ceea ce întrezăream deja în teoriile lui făcea să mă cuprindă o exaltare ciudată. Arheologii scoseseră la lumina zilei un oraş întreg, un oraş îngropat sub nisipul deşertului, din care nu rămăseseră, din păcate, decât ruine. Dar aveam convingerea că acele ruine ascundeau un secret extraordinar, pe care am jurat să-l descopăr. Lucrul acesta trebuia să fie posibil pentru cineva care ştia să observe şi să cugete, ceea ce urangutanul care conducea săpăturile nu părea să fie în stare. L-a primit pe Cornelius cu respectul datorat funcţiei sale înalte, dar cu un dispreţ abia reţinut faţă de tinereţea lui şi de ideile originale pe care le emitea uneori.

Să faci cercetări printre pietre care se fărâmiţează la fiecare atingere şi prin nisipul care se prăvăleşte sub paşii tăi e o muncă migăloasă. A trecut o lună de când munceam pe acest şantier. Zira ne părăsise de mult timp, dar Cornelius se încăpăţâna să-şi prelungească şederea. Era la fel de pasionat ca mine, convins că aici, printre acele vestigii ale trecutului, se afla soluţia marilor probleme care îl obsedau.

Amploarea cunoştinţelor sale era cu adevărat uimitoare. Întâi a ţinut să verifice el însuşi vechimea oraşului.

Maimuţele au în privinţa asta procedee comparabile cu ale noastre, folosind noţiuni aprofundate de chimie, fizică şi geologie. Asupra acestui punct, cimpanzeul a căzut de acord cu savanţii oficiali: oraşul era foarte, foarte vechi. Avea mai mult de zece mii de ani, adică constituia un document unic, care poate dovedi că civilizaţia simiană actuală nu apăruse din neant, prin miracol.

Existase ceva înainte de era actuală? Ce? După această lună de investigaţii febrile am fost dezamăgiţi, deoarece părea

că acel oraş preistoric nu era nici el foarte diferit de cele de azi. Am găsit ruinele unor case, urme de uzine, vestigii care dovedeau că acei strămoşi aveau automobile şi avioane, ca şi maimuţele de azi. Asta situa originile raţiunii foarte departe în trecut. Dar intuiam că nu numai asta aştepta Cornelius. Şi nici eu.

În dimineaţa aceea, Cornelius a ajuns înaintea mea pe şantier, unde lucrătorii dezgropaseră o casă cu ziduri groase, construită dintr-un fel de beton, care părea mai bine conservată decât celelalte. Interiorul era plin cu nisip şi dărâmături, care fuseseră cercetate cu mare grijă. Până ieri nu găsiseră nimic în plus faţă de celelalte secţiuni: fragmente de ţevi, de aparate casnice, de ustensile de bucătărie. Leneveam încă puţin la intrarea cortului pe care îl împărţeam cu savantul. Îl zăream din acel loc pe urangutanul care îi dădea ordine şefului de echipă, un cimpanzeu tânăr, cu privirea şmecheroasă. Nu îl vedeam pe Cornelius. Era în groapă, alături de lucrători. Dădea deseori o mână de ajutor, temându-se ca să nu facă ceilalţi vreo prostie şi să le scape vreun element interesant.

Tocmai atunci ieşea din groapă şi mi-am dat repede seama că făcuse o descoperire excepţională. Ţinea în mâini un obiect mic, pe care nu-l vedeam bine. L-a dat la o parte fără menajamente pe bătrânul urangutan care voia să i-l ia şi l-a aşezat pe sol cu mare grijă. S-a uitat în direcţia mea şi m-a chemat cu gesturi mari. Când m-am apropiat, am fost frapat de tulburarea de pe chipul lui.

— Ulysse! Ulysse!

Niciodată nu-l mai văzusem într-o astfel de stare. Abia putea să vorbească. Lucrătorii, care ieşiseră şi ei din groapă, au făcut cerc în jurul descoperirii şi mă împiedicau s-o văd. Şi-o arătau cu degetul şi păreau doar amuzaţi. Unii râdeau de-a dreptul. Aproape toţi erau gorile robuste. Cornelius le ţinea la distanţă.

— Ulysse!

— Ce s-a întâmplat?

Am descoperit şi eu obiectul aşezat pe nisip, în timp ce el murmura cu o voce sugrumată:

— O păpuşă, Ulysse, o păpuşă!

Era o păpuşă, o simplă păpuşă din porţelan. Un miracol o conservase aproape intactă, cu rămăşiţe de păr şi ochii care încă mai purtau câteva coji colorate. Era ceva atât de familiar pentru mine, încât nu înţelegeam la început emoţia lui Cornelius. Mi-au trebuit câteva secunde ca să-mi dau seama. Am priceput! Insolitul a pus stăpânire pe mine şi m-a tulburat profund pe dată. Era o păpuşă *umană,* care reprezenta o fetiţă, o fetiţă de la noi. Dar am refuzat să mă las pradă himerelor. Înainte de a decreta că era un miracol, trebuiau examinate toate posibilităţile, căci explicaţia putea fi banală. Un savant precum Cornelius probabil că o făcuse. Ia să vedem: printre păpuşile de copii-maimuţă, existau unele, puţine, totuşi câteva, care aveau o formă animală şi chiar umană. Nu numai prezenţa acesteia putuse să-l impresioneze atât de mult pe cimpanzeu. Încă ceva: jucăriile micuţelor maimuţe care înfăţişau animale nu erau din porţelan; şi, mai ales, în general, nu erau *îmbrăcate;* în orice caz, nu îmbrăcate ca nişte fiinţe raţionale. Iar păpuşa descoperită, vă spun, era îmbrăcată ca o păpuşă de la noi – se puteau distinge fragmente foarte clare de fustă, de bluză, de jupon şi de chiloţi –, îmbrăcată cu gustul de care ar fi dat dovadă o fetiţă de pe Pământ dacă şi-ar fi îmbrăcat păpuşa preferată, cu grija pe care ar fi avut-o o maimuţică de pe Soror dacă şi-ar fi îmbrăcat păpuşa maimuţică. O grijă de care niciodată, *niciodată* nu ar fi dat dovadă ca să îmbrace un animal precum omul. Înţelegeam, înţelegeam din ce în ce mai bine emoţia subtilului meu prieten cimpanzeu.

Dar asta nu era totul. Jucăria mai prezenta o anomalie, o altă bizarerie, care îi făcuse pe toţi lucrătorii să râdă şi chiar să zâmbească solemn pe urangutanul care conducea săpăturile. Păpuşa *vorbea.* Vorbea ca o păpuşă de la noi. Aşezând-o jos, Cornelius apăsase din întâmplare mecanismul rămas intact şi ea vorbise. O, n-a ţinut un discurs! A rostit un cuvânt, un cuvânt simplu din două silabe: *ta-ta. Tata,* a repetat păpuşa, în timp ce Cornelius o răsucea pe toate părţile în mâinile lui agile. Cuvântul era acelaşi în franceză şi în limbaj simian, poate că şi în alte limbaje din acest cosmos misterios, având aceeaşi semnificaţie. *Tata,* a spus din nou mica păpuşă umană, şi îndeosebi asta a făcut să roşească botul savantului meu prieten; asta m-a tulburat atât de mult, încât a trebuit să

mă abţin să nu strig, în timp ce mă trăgea deoparte, luând cu el preţioasa descoperire.

— Idiot monstruos!, a şoptit el, după o lungă tăcere.

Ştiam despre cine vorbea şi îi împărtăşeam indignarea. Bătrânul urangutan decorat văzuse în păpuşă doar o simplă jucărie de maimuţică, pe care un fabricant excentric, dintr-un trecut îndepărtat, ar fi înzestrat-o cu vorbire. Era inutil să-i propui o altă explicaţie. Cornelius nici măcar nu a încercat. Cea care îi venea în mod normal în minte îi părea atât de tulburătoare, încât o păstra pentru el. Nu mi-a spus o vorbă nici mie, dar ştia că o ghicisem.

A rămas cufundat în gânduri şi tăcut tot restul zilei. Aveam impresia că, acum, îi era teamă să-şi continue cercetările şi regreta cele câteva confidenţe pe care mi le făcuse. După ce i-a dispărut surescitarea, îi părea rău că fusesem martorul descoperirii sale.

Îi părea rău că mă luase cu el şi a doua zi am avut şi dovada. După o noapte de gândire, mi-a adus la cunoştinţă, evitându-mi privirea, că a luat hotărârea să mă trimită înapoi la institut, unde voi putea să continui studii mai importante decât acele ruine. Totul fusese aranjat. Urma să plec în douăzeci şi patru de ore.

Capitolul 4

Mi-am spus: să presupunem că oamenii au domnit pe vremuri peste această planetă; să presupunem că o civilizaţie umană, asemănătoare cu a noastră, a înflorit pe planeta Soror, în urmă cu mai bine de zece mii de ani...

Nu era deloc o ipoteză absurdă, dimpotrivă! Imediat ce am formulat-o, am simţit exaltarea pe care mi-o stârnea descoperirea singurei piste corecte dintre cele înșelătoare. Ştiam că numai mergând pe această cale va fi descoperită soluţia iritantului mister simian. Mi-am dat seama că inconștientul meu visase întotdeauna o explicaţie de acest gen.

Mă aflam în avionul care mă ducea înapoi în Capitală, însoţit de un secretar al lui Cornelius, un cimpanzeu nu foarte vorbăreţ. Nu simt nevoia să conversez cu el. Avionul m-a predispus întotdeauna la meditaţie. Nu puteam găsi o ocazie mai bună să-mi pun ordine în gânduri.

... Așadar, să presupunem existenţa îndepărtată a unei civilizaţii asemănătoare cu a noastră pe planeta Soror.

Oare era cu putinţă ca niște creaturi lipsite de înţelepciune să fi perpetuat-o printr-un simplu proces de imitaţie? Răspunsul la această întrebare mi se părea îndrăzneţ, dar, tot gândindu-mă la asta, mi-au venit în minte o mulţime de argumente care îl fac din ce în ce mai puţin extravagant. Ideea că nişte maşini perfecţionate ar putea să ne ia locul într-o zi era ceva obişnuit pe Pământ. Şi nu numai în rândul poeţilor şi romancierilor, ci şi al tuturor claselor societăţii. Probabil că irita atât de mult elita intelectuală pentru că era foarte răspândită, născută spontan din imaginaţia populară. Probabil că din acelaşi motiv conţinea şi o parte de adevăr. Numai o parte: maşinile vor fi întotdeauna maşini; robotul cel mai perfecţionat tot robot rămâne. Dar dacă ar fi vorba despre

creaturi vii, având un anumit grad de psihism, ca maimuţele? Iar maimuţele erau înzestrate cu un simţ ascuţit al imitaţiei!

Am închis ochii. M-am lăsat legănat de duduitul motoarelor. Simţeam nevoia să discut cu mine ca să-mi justific poziţia.

Ce caracteriza o civilizaţie? Oare geniul excepţional? Nu, viaţa de toate zilele... Hm! Să favorizăm cultura spirituală. Să admitem că e vorba mai întâi de arte şi, în primul rând, de literatură. Aceasta chiar nu le este accesibilă marilor noastre maimuţe antropoide, dacă acceptăm că sunt în stare să îmbine cuvinte? Din ce era făcută literatura noastră? Din capodopere? Răspunsul era tot „nu". Dar, după ce a fost scrisă o carte originală – nu există mai mult de una sau două într-un secol –, oamenii de litere o *imitau,* adică o copiau astfel încât erau publicate sute de mii de lucrări tratând exact aceleaşi subiecte, cu titluri puţin diferite şi combinaţii de fraze modificate. Probabil că maimuţele, prin esenţă imitatoare, sunt în stare să realizeze asta, cu condiţia, din nou, să poată folosi limbajul.

În fond, limbajul constituia singura obiecţie valabilă. Dar, atenţie! Nu era indispensabil ca maimuţele să înţeleagă ceea ce copiau ca să compună o sută de mii de volume pornind de la unul singur. Evident, asta nu le era mai necesar decât nouă. Ca şi noi, le-ar fi fost de-ajuns să poată repeta fraze după ce le-au auzit. Tot restul procesului literar era pur mecanic. Aici căpăta întreaga ei valoare opinia unor savanţi biologi: nu exista nimic în anatomia maimuţei, susţineau ei, care să se opună uzului vorbirii; nimic, doar voinţa. Putem foarte bine să ne imaginăm că această voinţă i-a venit într-o bună zi în urma unei mutaţii bruşte.

Perpetuarea unei literaturi ca a noastră de către maimuţe vorbitoare nu şoca aşadar în niciun fel înţelegerea. Mai târziu, poate, câteva *maimuţe de litere* au urcat o treaptă pe scara intelectuală. După cum spunea savantul meu prieten Cornelius, spiritul se întrupează în gest – aici, în mecanismul vorbirii – şi au putut să apară câteva idei originale în noua lume simiană, în cadenţa de una pe secol, ca la noi.

Urmând voiniceşte firul acestui raţionament, am ajuns repede să mă conving că animalele bine dresate puteau pur şi simplu să fi executat picturile şi sculpturile pe care le

admirasem în Capitală şi, în general, să se dovedească experte în toate artele umane, inclusiv în arta cinematografică.

După ce abordasem întâi cele mai înalte activităţi ale spiritului, îmi era foarte uşor să-mi extind teza la celelalte activităţi. Industria noastră nu a rezistat mult analizei mele. Mi-a apărut evident că nu necesita prezenţa niciunei iniţiative raţionale ca să se propage în timp. La baza ei stăteau muncitori care efectuau permanent aceleași gesturi, cărora maimuţele puteau să le ia locul fără nicio problemă; la eşaloanele superioare se aflau cadre, al căror rol era să alcătuiască unele rapoarte și să rostească anumite cuvinte în împrejurări date. Era vorba de reflexe condiţionate. Pe treptele cele mai de sus ale administraţiei, maimuţăreala mi se părea şi mai uşor de admis. Ca să ne continue sistemul, gorilele n-ar fi avut decât să imite câteva atitudini şi să ţină câteva discursuri plicticoase, toate copiate întocmai după același model.

Am ajuns astfel să privesc cu ochi noi cele mai diferite activităţi de pe Pământul nostru şi să mi le imaginez executate de maimuţe. M-am dedat cu oarecare satisfacţie acestui joc, care nu-mi impunea niciun efort intelectual. Am revăzut astfel câteva reuniuni politice la care asistasem ca jurnalist. Mi-am reamintit răspunsurile pline de formalism ale personalităţilor cărora le luasem un interviu. Am retrăit cu o intensitate deosebită un proces celebru, pe care îl urmărisem cu câţiva ani în urmă. Apărătorul era un maestru al baroului. De ce îmi apărea acum având trăsăturile unei gorile fudule, ca de altfel şi procurorul, o altă somitate? De ce asemuiam declanşarea gesturilor şi intervenţiilor lor cu nişte reflexe condiţionate, formate în urma unui dresaj pe cinste? De ce preşedintele tribunalului se confunda cu un urangutan solemn, recitând fraze învăţate pe de rost, a căror rostire era automată, declanşată şi ea de vreun cuvânt al unui martor sau de murmurele mulţimii?

Până la finalul călătoriei am fost obsedat de asemănări care mai de care mai sugestive. Când am abordat lumea finanţelor şi a afacerilor, ultimul exemplu pe care mi-i aminteam a fost un spectacol curat simian, amintire recentă de pe planeta Soror. Era vorba despre o şedinţă la Bursă, unde un prieten al lui Cornelius ţinuse să mă ducă, deoarece era una

dintre curiozităţile oraşului. Acolo am văzut un tablou care se recompunea în mintea mea cu o claritate ciudată, în ultimele minute ale călătoriei de întoarcere.

Bursa era o clădire mare, învăluită într-o atmosferă stranie încă de afară, creată de un murmur dens şi confuz ce creştea când te apropiai de ea, până când devenea un vacarm ameţitor. Am intrat şi am ajuns imediat în mijlocul tumultului. M-am lipit de o coloană. Eram obişnuit cu maimuţele ca indivizi, dar eram cuprins din nou de stupoare când în jurul meu era o mulţime compactă. Aşa se întâmpla şi acum, iar spectacolul mi s-a părut şi mai deplasat decât cel al adunării de savanţi, la faimosul congres. Trebuie să vă imaginaţi o sală imensă ca dimensiuni şi plină, înţesată de maimuţe care strigau, gesticulau, alergau într-un mod complet dezordonat, maimuţe cuprinse de isterie, maimuţe care nu numai că se încrucişau şi se izbeau una de alta pe podea, ci forfoteau pe pereţi până la tavan, situat la o înălţime care îmi provoca ameţeală. Într-adevăr, acolo erau instalate scări, trapeze, frânghii, care le serveau să se deplaseze. Umpleau astfel întregul volum al localului, acesta căpătând aspectul unei cuşti gigantice, amenajate pentru exhibiţiile groteşti ale patrupedelor.

Maimuţele zburau literalmente în acel spaţiu, agăţându-se tot timpul de unul dintre acele aparate de gimnastică în momentul în care credeam că aveau să cadă; totul într-un vacarm infernal de exclamaţii, interpelări, strigăte şi sunete care nu aminteau de niciun limbaj civilizat. Erau acolo maimuţe care *lătrau*; chiar aşa, lătrau fără un motiv aparent, avântându-se de la un capăt la altul al sălii.

— Ai mai văzut vreodată aşa ceva?, m-a întrebat mândru prietenul lui Cornelius.

Am recunoscut cu mâna pe inimă că nu. Adevărul e că aveam nevoie de toate cunoştinţele anterioare despre maimuţe ca să reuşesc să le consider creaturi raţionale. Orice fiinţă cu judecată, adusă în acel circ, ajungea inevitabil la concluzia că asista la agitaţia unor nebuni sau a unor animale furioase. Inteligenţa nu le mai strălucea în privire şi toţi cei de acolo se asemănau. Nu-l puteam deosebi pe unul de celălalt. Toţi, îmbrăcaţi la fel, purtau aceeaşi mască: a nebuniei.

Lucrul cel mai tulburător în viziunea mea de acum era că, printr-un fenomen invers, care mă făcuse mai devreme să

atribui o formă de gorilă sau de urangutan personajelor dintr-o scenă pământeană, vedeam aici membrii acelei mulţimi demente căpătând înfăţişare umană.

Îmi păreau oameni, urlând, răcnind şi suspendându-se de o sfoară ca să ajungă cât mai repede la ţintă. Surescitarea mă făcea să retrăiesc şi alte aspecte ale acestei scene. Îmi aminteam că, după ce observasem mult timp, reuşisem să văd câteva detalii care sugerau vag că acea gloată făcea totuşi parte dintr-o structură civilizată. Un cuvânt articulat se detaşa uneori de urletele animalice. Urcată pe un eşafodaj la o înălţime ameţitoare, o gorilă, fără să-şi întrerupă gesticulaţia isterică a mâinilor, apucase cu un picior o bucată de cretă şi scrisese pe o tablă o cifră având probabil o anumită semnificaţie. Şi acestei gorile i-am atribuit trăsături omeneşti.

Nu am reuşit să scap de acest fel de halucinaţie decât revenind la teoria mea despre originile civilizaţiei simiene şi am descoperit în această reminiscenţă a lumii finanţelor argumente noi în favoarea ei.

Avionul a aterizat. Mă înapoiasem în Capitală. Zira venise să mă ia de la aeroport. I-am zărit de departe pălărioara lăsată pe o ureche şi am simţit o mare bucurie. Când ne-am întâlnit, după formalităţile vamale, a trebuit să mă înfrânez ca să nu o iau în braţe.

Capitolul 5

Luna care a urmat întoarcerii mele am petrecut-o în pat, chinuit de o boală contractată probabil în zona săpăturilor şi care se manifesta prin accese violente de febră, asemănătoare cu cele ale malariei. Nu mă durea nimic, dar simţeam că îmi ia foc creierul gândindu-mă tot timpul la elementele înspăimântătorului adevăr pe care îl întrezărisem. Nu mai încăpea nicio îndoială pentru mine că o eră umană precedase perioada simiană pe planeta Soror, iar această convingere îmi stârnea o exaltare curioasă.

Totuşi, gândindu-mă bine, nu ştiam dacă trebuia să fiu mândru de această descoperire sau să mă simt profund umilit. Orgoliul constată cu satisfacţie că maimuţele nu inventaseră nimic, că fuseseră simpli imitatori. Sentimentul de umilinţă era stârnit de faptul că o civilizaţie umană fusese atât de uşor asimilată de maimuţe.

Cum s-a putut întâmpla aşa ceva? În delirul meu eram obsedat permanent de această problemă. Sigur, ştim de mult timp că civilizaţiile sunt sortite să piară, dar o dispariţie totală demoralizează. Nimicire? Cataclism? Sau lenta degradare a unora şi ascensiunea treptată a celorlalţi? Înclinam spre această ultimă ipoteză şi descopeream indicii extrem de sugestive ale acestei evoluţii în situaţia şi în preocupările actuale ale maimuţelor.

De exemplu, importanţa pe care o acordau cercetărilor biologice... Ei bine, eu le-am priceput clar originea! Pe vremuri, probabil că multe maimuţe serveau drept cobai pentru experienţele oamenilor, aşa cum se întâmplă în laboratoarele noastre. Acestea preluaseră ştafeta, fuseseră pionierii revoluţiei. Atunci ar fi început în mod normal prin a imita gesturile şi atitudinile observate la stăpânii lor, iar aceşti stăpâni

erau cercetători, savanţi biologi, medici, infirmieri şi gardieni. De aici, acea „ştampilă" neobişnuită observată de mine în tot ce făceau şi care stăruie şi acum.

Dar ce se întâmplase cu oamenii în tot acest timp?

Făcusem destule speculaţii pe seama maimuţelor! Nu-i mai văzusem de două luni pe foştii mei tovarăşi de captivitate, fraţii mei oameni. Astăzi m-am simţit mai bine. Nu mai aveam febră. I-am spus ieri prietenei mele Zira, care mă îngrijise ca o soră cât timp fusesem bolnav, că intenţionam să-mi reiau studiile în cadrul serviciului ei. Asta nu a părut să o încânte, dar nu a avut nicio obiecţie. Era timpul să-i vizitez.

Iată-mă din nou în sala cuştilor. O emoţie ciudată mă reţinea în prag. Vedeam acum acele creaturi într-o lumină nouă. M-am întrebat cu teamă, înainte de a mă hotărî să intru, dacă mă vor recunoaşte după lunga mea absenţă. Dar m-au recunoscut. Toate privirile s-au îndreptat spre mine, ca altădată, şi chiar cu un fel de respect. Oare visam descoperind în ochii lor o nuanţă nouă, destinată mie, de o altă calitate decât cele acordate gardienilor maimuţe? O lucire imposibil de descris, dar în care mi se părea că disting curiozitatea trezită, o emoţie neobişnuită, umbre de amintiri ancestrale, care încercau să răbufnească din animalitate şi, poate... strălucirea nesigură a speranţei.

Cred că această speranţă o nutream eu însumi în mod inconştient de la o vreme. Oare nu-mi stârnea o exaltare febrilă? Nu eram eu, eu, Ulysse Mérou, omul pe care destinul l-a dus pe această planetă pentru a fi instrumentul regenerării umane?

Iată în sfârşit clarificat acest gând tulbure care mă obseda de o lună. Bunul Dumnezeu nu joacă zaruri, cum spunea cândva un fizician. Nu există hazard în cosmos. Călătoria mea spre sistemul Bételgeuse fusese hotărâtă de o conştiinţă superioară. Acum era rândul meu să mă dovedesc demn de această alegere şi să fiu noul Mântuitor al acestei omeniri decăzute.

Ca şi altădată, am făcut lent turul sălii. Mă străduiesc să nu alerg spre cuşca unde se afla Nova. Trimisul destinului era oare îndreptăţit să aibă preferaţi? M-am adresat fiecăruia dintre subiecţii mei... Nu vor vorbi azi; m-am consolat în

privința asta; aveam toată viața la dispoziție să-mi îndeplinesc misiunea.

M-am apropiat de fosta mea cușcă cu o degajare calculată. M-am uitat cu coada ochiului, dar nu am zărit brațele frumoasei Nova întinse printre gratii; nu am auzit strigătele de bucurie cu care obișnuia să mă întâmpine. Am fost cuprins de un presentiment sumbru. Nu m-am mai putut stăpâni. Am dat fuga: cușca era goală!

L-am strigat pe unul dintre gardieni, cu o voce autoritară care i-a făcut să tresară pe prizonieri. A venit Zanam. Nu-i prea plăcea să-i dau ordine, dar Zira îi ceruse să fie la dispoziția mea.

— Unde e Nova?

Mi-a răspuns cu un aer morocănos că nu știa. Fusese luată într-o zi fără să i se dea explicații. Am insistat, dar fără succes. În sfârșit, din fericire, a apărut Zira, care venise să-și facă inspecția. M-a văzut în fața cuștii goale și mi-a ghicit tulburarea. Părea jenată și mi-a vorbit mai întâi despre altceva.

— S-a întors Cornelius. Ar vrea să te vadă.

Dar în momentul acela mă durea în cot de Cornelius, de toți cimpanzeii, de toate gorilele și de ceilalți monștri care puteau să bântuie cerul și iadul. I-am arătat celula cu degetul.

— Nova?

— Suferindă, a răspuns Zira. A fost mutată într-o clădire specială.

Mi-a făcut un semn și m-a scos afară, departe de gardian.

— Administratorul m-a pus să promit că voi păstra secretul. Cred totuși că trebuie să știi.

— E bolnavă?

— Nimic grav, dar e un eveniment destul de important ca să alerteze autoritățile noastre. Nova trebuie să fete.

— E...

— Vreau să spun că e însărcinată, a explicat ea, privindu-mă cu un aer curios.

Capitolul 6

Am rămas stupefiat, fără să-mi dau încă seama de tot ce implica acest eveniment. Am fost copleşit la început de o mulţime de detalii triviale şi, mai ales, chinuit de o întrebare îngrijorătoare: cum de nu fusesem anunţat? Zira nu mi-a lăsat timp să protestez.

— Am observat acum două luni, când m-am întors din călătorie. Gorilele nu şi-au dat seama. I-am telefonat lui Cornelius, care a avut o discuţie lungă cu administratorul. Au căzut de acord că era preferabil să păstreze secretul. Nimeni nu ştie, doar ei și eu. Acum se află într-o cuşcă izolată şi numai eu mă ocup de ea.

Am simţit ascunderea adevărului ca o trădare din partea lui Cornelius şi vedeam bine că Zira se arăta stânjenită. Aveam impresia că se uneltea ceva în umbră.

— Fii liniştit! E bine tratată şi nu-i lipseşte nimic. Am mare grijă de ea. Niciodată sarcina unei femele umane nu s-a bucurat de atâtea măsuri de precauţie.

Am lăsat ochii în jos, ca un licean prins copiind, sub privirea ei maliţioasă. Se străduia să ia un ton ironic, dar simţeam că era tulburată. Sigur, ştiam că intimitatea mea fizică cu Nova nu-i fusese pe plac din momentul în care a descoperit că sunt o fiinţă raţională, dar în privirea ei mai şi altceva în afară de ciudă. Ataşamentul faţă de mine îi stârnea îngrijorarea. Aceste mistere legate de Nova nu prevesteau nimic bun. Mi-am zis că nu-mi spunea tot adevărul, că Marele Consiliu cunoştea situaţia şi că discuţiile au avut loc la un nivel foarte ridicat.

— Când trebuie să nască?

— Peste trei-patru luni.

Partea tragicomică a situaţiei m-a tulburat brusc. Voi deveni tată în sistemul Bételgeuse. Voi avea un copil pe planeta Soror, de la o femeie pentru care simt o mare atracţie fizică, uneori milă, dar care are creierul unui animal. Nicio fiinţă nu trăise o astfel de aventură în cosmos. Îmi venea să plâng şi să râd în acelaşi timp.

— Zira, vreau s-o văd!

Femela cimpanzeu a făcut o grimasă contrariată.

— Ştiam că îmi vei cere asta. I-am spus deja lui Cornelius şi cred că nu se va împotrivi. Te aşteaptă în biroul lui.

— Cornelius e un trădător!

— N-ai dreptul să spui asta. E stăpânit de dragostea faţă de ştiinţă şi totodată de datoria lui de maimuţă. E normal ca această naştere apropiată să-i inspire mari temeri.

Teama mea a crescut în timp ce mă deplasam pe culoarele institutului. Ghiceam punctul de vedere al savanţilor maimuţe şi temerea lor de a vedea născându-se o rasă nouă care... Sigur că da! Vedeam acum foarte bine cum se putea îndeplini misiunea hărăzită mie!

Cornelius m-a primit cu vorbe amabile, dar între noi stăruia o stânjeneală permanentă. Din când în când se uita la mine cu un fel de spaimă. M-am străduit să nu abordez imediat subiectul care îmi stătea pe suflet. I-am cerut veşti despre călătorie şi despre sfârşitul şederii lui printre ruine.

— Pasionant. Acum sunt în posesia unor dovezi de netăgăduit.

Ochii lui mici şi inteligenţi s-au însufleţit. Nu a putut să se abţină să nu-şi declare succesul. Zira avea dreptate: era împărţit între dragostea pentru ştiinţă şi datoria lui de maimuţă. În acel moment vorbea savantul, savantul entuziasmat, pentru care conta numai triumful propriilor teorii.

—Schelete, a spus el. Nu unul, ci foarte multe. Condiţiile şi ordinea în care le-am găsit dovedesc fără tăgadă că e vorba de un cimitir. Destul ca să-i convingă pe cei mai obtuzi. Bineînţeles, urangutanii noştri se încăpăţânează să considere toate astea doar coincidenţe ciudate.

— Şi scheletele?

— Nu sunt simiene.

— Înţeleg.

Ne-am privit în ochi. Entuziasmul lui a dispărut în parte. A continuat lent:

— Nu pot să-ţi ascund asta. Ai ghicit deja: sunt schelete de oameni.

Cu siguranţă că Zira ştia şi ea, pentru că nu şi-a manifestat surprinderea. M-au privit amândoi cu insistenţă. În sfârşit, Cornelius s-a hotărât să abordeze deschis problema.

— Acum sunt sigur că pe planeta noastră a existat pe vremuri o rasă de fiinţe umane, înzestrate cu o minte comparabilă cu a ta şi a oamenilor care populează Pământul vostru, o rasă care a degenerat şi s-a reîntors în stare animalică... De altfel, am găsit aici, la întoarcere, alte dovezi în sprijinul ipotezei mele.

— Alte dovezi?

— Da. Le-a descoperit directorul secţiunii encefalice, un tânăr cimpanzeu de mare viitor. Are chiar geniu! Ai greşi însă dacă ai crede că maimuţele au fost întotdeauna imitatoare, a continuat el cu o ironie plină de tristeţe. Am făcut inovaţii remarcabile în unele ramuri ale ştiinţei, îndeosebi în ceea ce priveşte aceste experienţe pe creier. Îţi voi arăta într-o zi rezultatele, dacă pot. Sunt sigur că te vor uimi.

Mi se părea că voia să se convingă pe sine de geniul simian şi se exprima cu o agresivitate inutilă. Nu-l contrazisesem niciodată în privinţa asta. El deplângea, în urmă cu două luni, lipsa de spirit creator al maimuţelor. A continuat, cu un elan de mândrie:

— Crede-mă, va veni o zi în care îi vom depăşi pe oameni în toate domeniile. Şi nu le-am luat locul în urma unui accident, cum ţi-ai putea imagina. Acest eveniment se înscrie în liniile normale ale evoluţiei. Omului rezonabil îi trecuse timpul şi o fiinţă superioară trebuia să-i urmeze, să conserve rezultatele esenţiale ale cuceririlor sale, să le asimileze într-o perioadă de stagnare aparentă, ca apoi să-şi ia zborul spre un nou progres.

Era un nou mod de a vedea evenimentul. Aş fi putut să-i răspund că mulţi oameni de pe Pământ au avut presentimentul unei fiinţe superioare care le va succeda într-o zi, dar că niciun savant, filosof sau poet nu şi-a imaginat vreodată omul sub trăsăturile unei maimuţe. Dar nu eram dispus să discutăm despre asta. La urma urmelor, esenţialul nu era oare ca

spiritul să se întrupeze într-un organism? Forma acestuia conta prea puţin. Aveam multe alte subiecte în minte; am deschis subiectul Nova şi starea ei. N-a făcut niciun comentariu şi a încercat să mă consoleze.

— Nu-ţi face griji. Sper că totul se va rezolva. Se va naşte probabil un copil ca toţi copiii oamenilor de pe Soror.

— Sper că nu. Sunt sigur că va vorbi!

Nu am putut să mă abţin să nu protestez cu vehemenţă. Zira s-a încruntat ca să mă facă să tac.

— Să nu-ţi doreşti foarte mult asta, a spus cu gravitate Cornelius. În interesul lui şi al tău.

Şi a adăugat pe un ton familiar:

— Dacă ar vorbi, nu ştiu dacă aş putea să te mai protejez cum o fac acum. Chiar nu-ţi dai seama că Marele Consiliu e alarmat şi că am primit ordine foarte stricte să ţin secretă această naştere? Dacă autorităţile ar şti că ţi-am spus, aş fi destituit, la fel şi Zira, iar tu ai rămâne singur în faţa unor...

— În faţa unor duşmani?

Şi-a ferit privirea. La asta mă gândeam şi eu: sunt considerat un pericol pentru rasa simiană. Totuşi, sunt fericit să simt în Cornelius un aliat, dacă nu un prieten. Probabil că Zira mi-a pledat cauza cu mai multă căldură decât m-a lăsat să înţeleg, şi el nu va face nimic care să nu-i fie pe plac. Mi-a dat voie s-o văd pe Nova, pe ascuns, bineînţeles.

Zira m-a condus spre o clădire mică şi izolată; cheia de la intrare era la ea. Sala în care am intrat nu era mare. Se aflau acolo doar trei cuşti şi două erau goale. În a treia stătea Nova. Ne-a auzit venind şi instinctul a avertizat-o de prezenţa mea, pentru că s-a ridicat şi a întins braţele înainte să mă vadă. I-am strâns mâinile şi mi-am frecat faţa de a ei. Zira a dat din umeri cu un aer dispreţuitor, dar mi-a dat cheia cuştii şi va sta de pază pe culoar. Ce suflet frumos avea! Ce femei ar fi în stare de o asemenea delicateţe sufletească? Ghicise că aveam să ne spunem o mulţime de lucruri şi ne lăsase singuri.

Să ne spunem lucruri? Din păcate, uitasem iar condiţia animalică a frumoasei Nova! M-am repezit în cuşcă; am strâns-o în braţe; i-am vorbit ca şi cum ar fi putut să înţeleagă, ca şi cum aş fi vorbit, de exemplu, cu Zira.

Nu înţelegea? Nu avea măcar o intuiţie vagă a misiunii hărăzite nouă, amândurora, de aici înainte?

M-am întins pe paie lângă ea. Am pipăit rodul iubirii noastre neobişnuite. Mi se părea totuşi că situaţia ei actuală îi conferise o personalitate şi o demnitate pe care nu le avea înainte. A tresărit când mi-am plimbat degetele pe pântecele rotund. Privirea ei căpătase o intensitate nouă, eram sigur. Brusc, a început să bâiguie cu greu silabele numelui meu, pe care învăţase să le pronunţe. Nu uitase lecţiile mele. Eram copleşit de bucurie. Dar privirea i-a redevenit ternă şi s-a întors ca să devoreze fructele pe care i le-am adus.

Zira a revenit; era timpul să ne despărţim. Am ieşit împreună cu ea. Simţindu-mă descumpănit, m-a însoţit până la apartamentul meu, unde am început să plâng ca un copil.

— O, Zira, Zira!

În timp ce mă alinta ca o mamă, am început să-i vorbesc, să-i vorbesc cu tandreţe, fără să mă opresc, eliberându-mă în sfârşit de valul de sentimente şi de gânduri pe care Nova nu le putea preţui.

Capitolul 7

Admirabilă ființă! Datorită ei am putut s-o văd pe Nova destul de des în această perioadă, fără știrea autorităților. Am stat ore întregi pândind luminița intermitentă din privirea ei; săptămânile treceau și așteptam cu nerăbdare nașterea.

Într-o zi, Cornelius s-a hotărât să-mi arate secția encefalică, pentru care avea numai elogii. M-a prezentat directorului serviciului, un cimpanzeu tânăr pe nume Helius, pe care îl lăudase pentru geniul lui, și s-a scuzat că nu mă putea însoți el însuși din cauza unor treburi urgente.

— Mă voi întoarce peste o oră să-ți arăt chiar eu perla acestor experiențe, cea care aduce dovezile despre care ți-am vorbit, mi-a spus el. Până atunci, sunt convins că vei fi interesat de cazurile clasice.

Helius m-a poftit să intru într-o sală asemănătoare cu toate celelalte din institut, unde se aflau două șiruri de cuști. Am fost frapat, când am intrat, de un miros de farmacie, care îmi amintea de cloroform. Într-adevăr, era vorba de un anestezic. Toate operațiile chirurgicale, mi-a spus ghidul meu, erau efectuate acum pe subiecți adormiți. A insistat mult asupra acestui lucru, deoarece dovedea gradul înalt atins de civilizația simiană, care avea grijă să suprime toate suferințele inutile, chiar și la oameni. Așadar, puteam să fiu liniștit.

Eram însă doar pe jumătate. Și am fost și mai puțin când a încheiat, menționând o excepție de la această regulă: exact cazul experiențelor pentru studierea durerii și localizarea centrilor nervoși unde se forma. Dar nu făceau parte din programul meu din ziua aceea.

Ceea ce-mi spunea nu avea deloc darul să-mi liniștească sensibilitatea omenească. Mi-am amintit că Zira încercase să mă convingă să nu vizitez această secție, unde nu venea nici

ea decât atunci când era obligată. Am fost tentat să mă întorc, dar Helius nu mi-a dat răgazul necesar.

— Dacă vrei să asiști la o operație, vei constata singur că pacientul nu suferă. Nu? Atunci, să vedem rezultatele.

Lăsând în urmă celula închisă de unde venea mirosul de medicamente, m-a condus spre cuști. În prima am văzut un tânăr destul de arătos, dar extrem de slab. Stătea întins pe paie. În fața lui, aproape sub nas, fusese așezat un blid cu un terci de cereale dulci, pe care le mâncau cu cea mai mare plăcere toți oamenii. El însă îl privea buimac, fără să facă nici cel mai mic gest.

— Vezi, mi-a spus directorul. Acestui tânăr îi e foame; n-a mâncat de douăzeci și patru de ore. Totuși, nu reacționează în prezența mâncării preferate. E rezultatul ablației unei părți a creierului mare, efectuată acum câteva luni. De atunci este în aceeași stare și trebuie alimentat cu forța. Uite cât e de slab!

I-a făcut un semn unui infirmier, care a intrat în cușcă și i-a băgat tânărului fața în blid. Atunci, el a început să lipăie terciul.

— Un caz banal. Iată altele mai interesante. Toți acești subiecți au suferit o operație care le-a alterat diferite regiuni ale scoarței cerebrale.

Am trecut prin fața unui șir de cuști unde se găseau bărbați și femei de toate vârstele. La ușa fiecărei cuști, o tăbliță preciza intervenția chirurgicală cu mare lux de amănunte.

— Unele dintre aceste regiuni sunt legate de reflexele naturale; altele, de reflexele dobândite. De exemplu, acesta...

Tăblița arăta că subiectului îi fusese extirpată o întreagă zonă din regiunea occipitală. Bărbatul nu mai distingea distanța și forma obiectelor, ceea ce s-a manifestat printr-o serie de gesturi dezordonate atunci când un infirmier s-a apropiat de el. Nu era în stare să evite un baston care îi bara calea. În schimb, un fruct oferit îi stârnea tulburarea și tindea să se depărteze de el cu spaimă. Nu reușea să apuce barele cuștii și făcea eforturi grotești, strângând degetele în gol.

— Ăsta era altădată un subiect remarcabil, a spus cimpanzeul, făcându-mi cu ochiul. Reușisem să-l dresăm într-un mod uimitor. Își cunoștea numele și asculta într-o anumită măsură de ordine simple. Rezolvase probleme destul de complicate și se obișnuise să folosească unele unelte rudimentare.

Astăzi, a uitat tot ce a învăţat. Nu-şi ştie numele, nu mai ştie să facă nimic. A devenit cel mai prost dintre oameni, în urma unei operaţii deosebit de delicate: extragerea lobilor temporali.

Dezgustat de acest şir de orori, comentate de un cimpanzeu cu faţa stăpânită de grimase, am văzut oameni paralizaţi parţial sau total, alţii lipsiţi în mod artificial de vedere. Am văzut o tânără mamă al cărei instinct matern, altădată foarte dezvoltat, după cum m-a asigurat Helius, dispăruse complet în urma unei intervenţii asupra cortexului cervical. Îşi respingea cu violenţă unul dintre copiii foarte mici de fiecare dată când încerca să se apropie de ea. Asta era prea mult pentru mine. Gândul mi-a zburat la Nova, la naşterea apropiată şi am strâns pumnii cu furie. Din fericire, Helius m-a condus în altă sală, ceea ce mi-a lăsat timp să mă calmez.

— Aici avem de-a face cu cercetări mai delicate, mi-a spus el, cu un aer misterios. Nu mai acţionează bisturiul, ci un agent mai subtil. Este vorba de stimularea electrică a unor puncte din creier. Am reuşit experienţe remarcabile. Se practică şi pe Pământ?

— Pe maimuţe!, am exclamat eu cu furie.

Cimpanzeul nu s-a supărat şi a zâmbit.

— Bineînţeles. Totuşi, nu cred că aţi obţinut vreodată rezultate perfecte ca ale noastre, comparabile cu cele pe care doctorul Cornelius vrea să vi le arate chiar el. Până atunci, să continuăm trecerea în revistă a cazurilor obişnuite.

M-a dus iar în faţa unor cuşti unde operau infirmierii. Subiecţii erau întinşi pe un fel de masă. O incizie în craniu dezvelea o anumită regiune a creierului. O maimuţă aplica electrozii, în timp ce alta supraveghea anestezia.

— Vei constata că şi aici anesteziem subiecţii. Un anestezic uşor, altfel rezultatele ar fi denaturate. Dar subiectul nu simte nicio durere.

În funcţie de punctul de aplicare a electrozilor, subiectul făcea mişcări diferite, care afectau aproape întotdeauna o singură jumătate de corp. Un bărbat îndoia piciorul stâng la fiecare impuls electric, apoi îl întindea îndată ce contactul era întrerupt. Altul efectua aceeaşi mişcare cu un braţ. Următorul începea să mişte spasmodic tot umărul sub acţiunea curentului. Puţin mai departe, în cazul unui pacient foarte tânăr, curentul electric afecta regiunea care comanda muşchii ma-

xilarului. Atunci, nefericitul începea să mestece, să mestece fără oprire, cu un rictus înspăimântător, în timp ce restul corpului de adolescent rămânea nemişcat.

— Observă ce se întâmplă când durata contactului e prelungită, m-a îndemnat Helius. Iată o experienţă împinsă la limita extremă.

Acest tratament era aplicat unei tinere frumoase, care îmi amintea de Nova după unele trăsături. Mai mulţi infirmieri, maimuţe masculi şi femele în halate albe, se agitau în jurul corpului ei gol. Electrozii au fost fixaţi de o maimuţă cu chip gânditor. Tânăra a început imediat să agite degetele de la mâna stângă. Maimuţa a menţinut contactul, în loc să-l întrerupă după câteva clipe, ca în celelalte cazuri. Atunci, mişcarea degetelor a devenit frenetică şi, treptat, s-a pus în mişcare şi încheietura mâinii. După un moment, au urmat antebraţul, apoi braţul şi umărul. Agitaţia s-a întins curând, pe de o parte, spre şold, coapsă, picior şi până la degete, pe de altă parte, la muşchii feţei. Astfel, după zece minute, toată partea stângă a nefericitei era agitată de spasme convulsive, oribile, din ce în ce mai precipitate, mai violente.

—Acesta este fenomenul *extensiunii,* a spus foarte calm Helius. E bine cunoscut şi duce la o stare de convulsie care prezintă toate simptomele epilepsiei, epilepsie foarte ciudată, de altfel, care afectează doar o jumătate a corpului.

— Destul!

Nu mă putusem abţine să nu strig. Toate maimuţele au tresărit şi şi-au întors spre mine capul, dezaprobatoare. Cornelius, care tocmai se înapoiase, m-a bătut familiar pe umăr.

— Recunosc, aceste experienţe sunt destul de impresionante când nu eşti obişnuit cu ele. Dar gândeşte-te că, graţie lor, medicina şi chirurgia noastră au făcut progrese enorme de un sfert de secol.

Acest argument nu mă convingea deloc, cum nu mă convingea nici amintirea aceluiaşi tratament aplicat unor cimpanzei în laboratoarele terestre. Cornelius a dat din umeri şi m-a împins spre un coridor îngust, care ducea către o sală mai mică.

— Aici vei vedea o realizare extraordinară şi cu totul nouă, mi-a spus pe un ton solemn. Doar trei persoane intră în încăperea asta. Helius, care se ocupă personal de aceste

cercetări şi le-a dus la bun sfârşit, eu şi un ajutor ales de noi cu mare grijă. E o gorilă. E mută. Îmi este devotată trup și suflet şi, în plus, e de-o prostie perfectă. Aşadar, intuieşti importanţa pe care o acord secretului acestor cercetări. Am fost de acord să ţi le arăt pentru că ştiu că vei fi discret. E în interesul tău.

Capitolul 8

Am intrat în sală şi, la început, n-am văzut nimic care să justifice aerele lui misterioase. Aparatura semăna cu aceea din sala precedentă: generatoare, transformatoare, electrozi. Acolo erau numai doi subiecţi, un bărbat şi o femeie, întinşi pe paturi paralele, legaţi cu o curea. Când am intrat, au început să ne privească cu o fixitate ciudată.

Gorila asistent ne-a întâmpinat cu un mormăit nearticulat. Helius a schimbat cu ea câteva fraze în limbajul surdomuţilor. Nu era deloc un spectacol banal să vezi o gorilă şi un cimpanzeu agitând astfel degetele. Nu ştiu de ce, dar mi s-a părut culmea grotescului şi am fost gata să izbucnesc în râs.

— Totul e bine. Sunt calmi. Putem să trecem imediat la o încercare.

— Despre ce este vorba?, l-am întrebat pe un ton implorator.

— Prefer să ai o surpriză, mi-a răspuns Cornelius, râzând uşor.

Gorila i-a anesteziat pe cei doi pacienţi, care au adormit curând liniştiţi, şi a pus în funcţiune diferite aparate. Helius s-a apropiat de bărbat, a desfăcut cu mare grijă un pansament care îi acoperea capul şi, vizând un anumit punct, a aplicat electrozii. Bărbatul nu s-a mişcat deloc. M-am uitat întrebător la Cornelius, apoi s-a produs miracolul.

Bărbatul vorbea. Vocea lui a răsunat în încăpere atât de neaşteptat, încât m-a făcut să tresar, acoperind bâzâitul generatorului. Nu aveam halucinaţii. Se exprima în limbaj simian cu glasul unui om de pe Pământ sau al unei maimuţe de pe această planetă.

Pe chipurile celor doi savanţi apăruse imaginea triumfului. Mă priveau cu ochii lucind de şiretenie şi se bucurau de

stupoarea mea. Când să scot o exclamaţie, mi-au făcut semn să tac şi să ascult. Vorbele bărbatului erau dezlânate şi lipsite de originalitate. Probabil că, de mult timp captiv în institut, repeta frânturi din frazele rostite deseori de infirmieri sau savanţi. Cornelius a cerut curând oprirea experienţei.

— De la el nu vom obţine nimic mai mult, doar acest lucru esenţial: vorbeşte.

— Extraordinar, am bâiguit eu.

— Încă n-ai văzut tot. Vorbeşte ca un papagal sau ca un fonograf, a spus Helius. Am obţinut rezultate mai bune cu femela.

Mi-a arătat femeia, care dormea liniştită.

— Rezultate mai bune?

— De o mie de ori mai bune, a confirmat Cornelius, care împărtăşea surescitarea colegului său. Ascultă-mă cu atenţie. Femeia asta vorbeşte şi ea; o vei auzi; dar nu repetă cuvintele auzite în captivitate. Vorbele ei au o semnificaţie excepţională. Printr-o combinaţie de procedee fizico-chimice, de a căror descriere te scutesc, genialul Helius a reuşit să trezească în ea nu numai memoria individuală, ci şi memoria speciei. Este vorba de amintirile unui şir foarte îndepărtat de strămoşi, care revin în limbajul ei sub excitare electrică, amintiri atavice care reînvie un trecut vechi de câteva mii de ani. Înţelegi, Ulysse?

Am rămas uimit de spusele lui absurde, crezând că savantul Cornelius îşi pierduse minţile, căci nebunia atingea şi maimuţele, mai ales intelectuale! Dar celălalt cimpanzeu pregătise deja electrozii şi îi aplica pe creierul femeii. Aceasta a rămas un timp inertă, ca şi bărbatul, apoi a scos un oftat lung şi a început să vorbească. Se exprima tot în limbaj simian, cu o voce puţin înăbuşită, deşi foarte distinctă, dar care se modifica deseori, ca şi cum ar fi aparţinut unor personaje diferite. Toate frazele pe care le-a rostit s-au întipărit în memoria mea.

—Aceste maimuţe, toate aceste maimuţe, spunea vocea cu o nuanţă de îngrijorare, de la o vreme se înmulţesc fără încetare, deşi specia lor părea că ar fi trebuit să se stingă într-o anumită epocă. Dacă vor continua tot aşa, vor deveni aproape la fel de numeroase ca noi... Şi nu e numai asta. Devin arogante. Ne înfruntă privirea. Am greşit domesticindu-le şi lăsându-le o anumită libertate celor pe care le folosim ca servitori.

Acestea sunt cele mai insolente. Zilele trecute am fost îmbrâncită pe stradă de un cimpanzeu. Când am ridicat mâna, m-a privit cu un aer atât de ameninţător, încât n-am îndrăznit să-l bat. Anna, care lucrează la laborator, mi-a spus că multe lucruri s-au schimbat şi acolo. Nu mai îndrăzneşte să intre singură în cuști. Mi-a spus că, seara, se aud un fel de șușoteli şi chiar rânjete. Una dintre gorile îşi ia peste picior stăpânul imitându-i un tic.

Femeia a făcut o pauză, a scos câteva oftaturi neliniştite, apoi a continuat:

— Gata! Una dintre ele a reuşit să vorbească. E sigur, am citit în *Ziarul Femeii.* I-a dat și fotografia. Este un cimpanzeu.

— Un cimpanzeu, primul! Eram sigur!, a exclamat Cornelius.

— Dar nu e singura. Ziarul semnalează zilnic alte cazuri. Unii savanţi consideră asta un mare succes ştiinţific.

Chiar nu văd unde ne poate duce asta. Se pare că unul dintre cimpanzei a proferat injurii grosolane. Primul fel în care îşi folosesc limbajul este să protesteze când vrem să-i facem să fie ascultători.

Femeia a tăcut din nou un moment și a continuat cu voce diferită, o voce de bărbat, destul de doctorală:

— Ceea ce ni se întâmplă era previzibil. O lene cerebrală a pus stăpânire pe noi. Fără cărţi, chiar şi romanele poliţiste au devenit o oboseală intelectuală prea mare. Fără jocuri; o pasienţă, la nevoie. Nici măcar filmele pentru copii nu ne mai tentează. În acest timp, maimuţele meditează în tăcere. Creierul lor se dezvoltă în cugetări singuratice... şi vorbesc. O, puţin! Aproape niciodată cu noi, cu excepţia vreunui refuz dispreţuitor adresat celor mai temerari dintre oamenii care îndrăznesc încă să le dea ordine. Dar noaptea, în lipsa noastră, schimbă impresii și se instruiesc reciproc.

După altă tăcere, a continuat o voce de femeie plină de temeri:

— Îmi era foarte frică. Nu mai puteam să trăiesc aşa. Am preferat să-i cedez locul gorilei mele. Am fugit din propria casă. Era la mine de mulţi ani şi mă servea cu credinţă. Treptat, s-a schimbat. A început să iasă seara, să ia parte la reuniuni. A învăţat să vorbească. A refuzat să mai muncească. Acum o lună mi-a ordonat să fac de mâncare şi să spăl vasele. A început să

mănânce din farfuriile mele, cu tacâmurile mele. Săptămâna trecută m-a alungat din dormitor. Am fost nevoită să dorm pe un fotoliu, în salon. Neîndrăznind s-o cert şi nici s-o pedepsesc, am încercat s-o iau cu vorba bună. A râs de mine şi şi-a sporit pretenţiile. Eram prea nefericită. Am renunţat. M-am refugiat într-o tabără, cu alte femei aflate în aceeaşi situaţie. Aici sunt şi bărbaţi; mulţi n-au mai mult curaj decât noi. Ducem o viaţă mizerabilă, în afara oraşului. Ne e ruşine, aproape că nu mai vorbim. În primele zile făceam pasienţe. Acum nu-mi mai arde.

Femeia s-a întrerupt din nou şi a continuat cu o voce de mascul:

— Cred că găsisem leacul cancerului. Voiam să-l încerc, aşa cum am făcut întotdeauna cu celelalte descoperiri ale mele. Aveam o temere. De la un timp, maimuţele acceptau aceste experienţe fără tragere de inimă. N-am intrat în cuşca lui Georges, cimpanzeul, decât după ce le-am cerut celor doi asistenţi să-l ţină. Mă pregăteam să-i fac injecţia, cea care provoacă boala de cancer. Trebuia să-i provoc cancerul ca să-l pot vindeca. Georges avea un aer resemnat. Nu mişca, dar ochii lui şireţi priveau pe deasupra umărului meu. Am înţeles prea târziu. Gorilele, cele şase gorile pe care le ţineam pentru ciumă, se eliberaseră. O conspiraţie. Au pus mâna pe noi. Georges comanda manevra în limbajul nostru. Îmi copia exact atitudinea. A dat ordin să fim legaţi pe masă, ceea ce gorilele au făcut foarte corect. Apoi a luat seringa şi ne-a injectat la toţi trei lichidul mortal. Aşa că am cancer. E sigur. Poate în privinţa eficacităţii remediului mai sunt îndoieli, dar serul fatal a fost pus la punct de mult timp şi a arătat ce poate. După ce a golit seringa, Georges m-a bătut uşor pe obraz cu familiaritate, cum făceam deseori cu maimuţele mele. Întotdeauna m-am purtat frumos cu ele. Ale mele primeau mai multe mângâieri decât lovituri. După câteva zile, în cuşcă, unde mă închiseseră, am recunoscut primele simptome ale bolii. La fel şi Georges, şi l-am auzit spunându-le celorlalţi că va începe cura. Asta mi-a provocat o nouă spaimă. Totuşi, mă ştiu condamnat. Acum nu mai am încredere în noul leac. Măcar să mă facă să mor mai repede! Am reuşit în cursul nopţii să forţez uşa şi să fug. M-am refugiat în tabăra din afara oraşului. Mai am două luni de trăit. Le petrec făcând pasienţe şi moţăind.

A urmat o altă voce de femeie:

— Eram dresoare. Prezentam un număr cu doisprezece urangutani, nişte animale splendide. Azi, eu stau în cuşca lor, împreună cu alte artiste de circ. Trebuie să fim sinceri. Maimuţele ne tratează bine şi ne dau de mâncare din belşug. Ne schimbă paiele când sunt prea murdare. Nu sunt răutăcioase; îi altoiesc doar pe aceia dintre noi care dau dovadă de rea-voinţă şi refuză să execute acrobaţiile pe care şi-au pus în cap să ne facă să le învăţăm. Oamenii se încăpăţânează degeaba! Eu mă supun capriciilor lor fără să discut. Merg în patru labe; fac tumbe. De aceea, sunt foarte drăguţi cu mine. Nu sunt nefericită. Nu mai am nici griji, nici responsabilităţi. Cei mai mulţi dintre noi s-au acomodat cu acest regim.

Femeia a păstrat apoi o tăcere foarte lungă, timp în care Cornelius s-a uitat la mine cu o insistenţă jenantă, înţelegeam foarte bine ce gândea. O omenire atât de lipsită de vlagă, care se resemna atât de uşor, nu-şi trăise oare traiul pe planetă şi nu trebuia să cedeze locul unei rase mai nobile? Am roşit şi mi-am ferit privirea. Femeia a continuat pe un ton din ce în ce mai speriat:

— Acum controlează întreg oraşul. Am mai rămas doar câteva sute în acest loc şi situaţia noastră e precară. Formăm ultimul nucleu uman din împrejurimile oraşului, dar maimuţele nu ne vor tolera în libertate atât de aproape de ele. Din alte tabere, câţiva oameni au fugit departe, în junglă, ceilalţi s-au predat ca să poată mânca pe săturate. Noi am rămas pe loc mai ales din lene. Dormim, nu suntem în stare să ne organizăm ca să opunem rezistenţă... De asta mă şi temeam. Aud un amestec barbar de voci. Ai zice că e o parodie de muzică militară. Ajutor! Sunt ele, sunt maimuţele! Ne încercuiesc. Sunt conduse de gorile enorme. Ne-au luat trompetele, tobele şi uniformele, dar şi armele, bineînţeles... Nu, nu au arme. Ce cumplită umilinţă, ce ofensă supremă! Vine armata lor şi n-au în mâini decât bice!

Capitolul 9

Unele dintre rezultatele obţinute de Helius au transpirat până la urmă. Probabil că însuşi cimpanzeul n-a putut să-şi ţină gura, ameţit de entuziasmul succesului. În oraş se șoptea că un savant a reuşit să-i facă pe oameni să vorbească. În plus, descoperirile din orașul îngropat stârniseră comentariile presei şi, cu toate că semnificaţia era în general deformată, unii jurnalişti aproape că bănuiau adevărul. Asta a provocat în rândul populaţiei tulburare, care a dus la o neîncredere sporită a conducătorilor faţă de mine și la o atitudine din zi în zi mai îngrijorătoare.

Cornelius avea duşmani. Nu a îndrăznit să-şi anunţe deschis descoperirea. Dacă ar fi vrut s-o facă, autorităţile s-ar fi opus în mod sigur. Clanul urangutanilor, cu Zaius în frunte, urzea intrigi împotriva lui. Vorbeau de conspiraţie contra rasei simiene şi spuneau, mai direct, mai pe ferite, că eram unul dintre răzvrătiţi. Gorilele nu au luat o poziţie oficială, dar erau întotdeauna contra a tot ceea ce tulbura ordinea publică. Azi am simţit o mare emoţie. Evenimentul atât de mult aşteptat a avut loc. Mai întâi am fost cuprins de o mare bucurie, dar, gândindu-mă mai bine, m-am înfiorat în faţa noului pericol pe care îl reprezenta. Nova a născut un băiat.

Am un copil, am un fiu pe planeta Soror. L-am văzut. N-a fost uşor. Ordinele pentru păstrarea secretului au devenit din ce în ce mai severe și n-am putut s-o vizitez pe Nova în săptămâna dinaintea naşterii. Zira mi-a adus vestea. Ea cel puţin va rămâne o prietenă fidelă, orice s-ar întâmpla. M-a găsit atât de agitat, încât şi-a luat sarcina să-mi înlesnească o întrevedere cu noua mea familie. M-a dus la ea la câteva zile după naştere, noaptea târziu, pentru că nou-născutul era supravegheat permanent în cursul zilei.

L-am văzut. E un bebeluş de toată frumuseţea. Stătea întins pe paie, ca un nou Hristos, ghemuit la sânul mamei. Semăna cu mine, dar avea şi frumuseţea ei. Nova a scos un mormăit ameninţător când am deschis uşa. E şi ea îngrijorată. S-a ridicat, cu unghiile pregătite să sfâşie, dar s-a liniştit când m-a recunoscut. Sunt sigur că această naştere a făcut-o să urce câteva trepte pe scara fiinţelor. În ochii ei, o strălucire permanentă a luat locul scânteii fugare. Mi-am îmbrăţişat fiul cu pasiune, fără să vreau să mă gândesc la norii negri care se adunau deasupra capetelor noastre.

Va fi un om adevărat, sunt sigur. Spiritul i se zugrăvea pe chip şi în ochi. Am reaprins focul sacru. Datorită mie, omenirea renăştea şi avea să înflorească pe această planetă. Când va fi mare, va întemeia o familie şi...

Când va fi mare! Mă înfioram gândindu-mă la condiţiile copilăriei sale şi la toate obstacolele care se vor ridica în calea sa. Nu avea importanţă! Noi trei vom triumfa, eram sigur. Spun noi trei, pentru că Nova putea fi considerată acum de-a noastră. Era de-ajuns să vezi felul în care îşi contempla copilul. Chiar dacă încă îl lingea la fel ca mamele de pe această ciudată planetă, fizionomia i se spiritualizase.

L-am pus la loc pe paie. Eram liniştit în privinţa naturii sale. Încă nu vorbea, dar... divagam. Avea trei zile! Dar va vorbi... La un moment dat a început să plângă, să plângă ca un bebeluş uman, nu să scâncească. Nova a înţeles şi se uita la el într-un extaz plin de admiraţie.

Zira a înţeles şi ea. S-a apropiat, urechile ei păroase s-au ridicat şi a privit îndelung bebeluşul, în tăcere, cu aer grav. Apoi mi-a dat de înţeles că nu puteam să mai stau. Ar fi fost prea periculos pentru toţi dacă am fi fost surprinşi acolo. Mi-a promis că va avea grijă de fiul meu şi sunt convins că se va ţine de cuvânt. Dar ştiu că e bănuită de bunăvoinţă faţă de mine şi eventualitatea concedierii sale mă face să mă înfior. Nu trebuie s-o expun la acest risc.

Mi-am îmbrăţişat familia cu fervoare şi m-am îndepărtat. Întorcând capul, am văzut-o pe Zira aplecându-se şi ea spre bebeluşul uman şi aşezându-şi încetişor botul pe fruntea lui, înainte de a închide cuşca. Iar Nova n-a protestat! A admis mângâierea, care a devenit probabil obişnuită. Gândindu-mă

la antipatia pe care o avea înainte faţă de Zira, nu m-am putut abţine să nu văd asta ca un nou miracol.

Am ieşit. Tremuram tot şi am observat că şi Zira era la fel de emoţionată ca şi mine.

— Ulysse, mi se pare uneori că acest copil e şi al meu!, a exclamat ea, ştergându-şi o lacrimă.

Capitolul 10

Vizitele periodice pe care mă sileam să le i fac profesorului Antelle erau pentru mine o datorie din ce în ce mai penibilă. Se afla tot la institut, dar se văzuseră nevoiţi să-l scoată din celula destul de confortabilă unde fusese plasat la rugămintea mea. Se stingea pe zi ce trecea şi, din când în când, avea accese de furie care îl făceau periculos. Voia să-i muşte pe gardieni. Atunci Cornelius a încercat alt sistem. A ordonat să fie plasat într-o cuşcă obişnuită, pe paie, și i-a dat o parteneră: tânăra cu care dormea la grădina zoologică. Profesorul a primit-o manifestându-şi zgomotos o bucurie animalică şi comportamentul i s-a schimbat imediat. A prins gust de viaţă.

Îl găseam în această companie şi părea fericit. Se îngrăşase şi părea mai tânăr. Am făcut imposibilul ca să comunic cu el. Am încercat şi azi, fără succes. Nu era interesat decât de prăjiturile pe care i le dădeam. Când sacul se golea, se întindea lângă partenera lui, care începea să-i lingă faţa.

— Vezi bine că spiritul se poate pierde, după cum se poate şi dobândi, a spus în şoaptă cineva în spatele meu.

Era Cornelius. Mă căuta, dar nu ca să discutăm despre profesor. Avea ceva serios de vorbit cu mine. L-am urmat în biroul lui, unde ne aştepta şi Zira. Avea ochii roşii, ca şi cum ar fi plâns. Am intuit că voiau să-mi aducă la cunoştinţă o veste gravă, dar niciunui dintre ei nu îndrăznea să vorbească.

— Fiul meu?

— E foarte bine, a răspuns repede Zira.

— *Prea bine,* a subliniat Cornelius, cu un aer posac.

Ştiam că era un copil superb, dar nu-l mai văzusem de o lună. Ordinele deveniseră şi mai stricte. Zira, suspectată de autorităţi, era supravegheată îndeaproape.

— Mult prea bine, a insistat Cornelius. Zâmbeşte. Plânge ca un bebeluş maimuţă... şi începe să vorbească.

— La trei luni!

— Cum fac copiii mici, dar totul dovedeşte că va vorbi, în realitate, e de o precocitate miraculoasă.

M-am umflat în pene. Zira era indignată de aerul meu supermulţumit.

— Chiar nu înţelegi că asta e o catastrofă? Niciodată nu-l vor lăsa în libertate.

— Ştiu din sursă sigură că Marele Consiliu, care se va întruni peste cincisprezece zile, va lua hotărâri foarte importante în privinţa lui, a spus încet Cornelius.

— Hotărâri grave?

— Foarte grave. Nu se pune problema suprimării lui... Cel puţin deocamdată. Dar îi va fi luat mamei.

— Şi eu, eu îl voi putea vedea?

—Mai puţin decât oricare altul. Dar lasă-mă să vorbesc, a continuat cu fermitate cimpanzeul. Nu ne-am adunat să ne lamentăm, ci să acţionăm. Aşadar, am informaţii sigure. Fiul tău va fi plasat într-un fel de fortăreaţă, sub supravegherea urangutanilor. Da, Zaius trage sforile de mult timp şi va obţine câştig de cauză.

La aceste ultime cuvinte, Cornelius a strâns pumnii cu furie şi a bombănit câteva injurii dure. Apoi a continuat:

— Consiliul cunoaşte foarte bine valoarea ştiinţifică a acestui individ, dar se preface a fi convins că el e mai calificat decât mine să studieze acest subiect excepţional deoarece este considerat un pericol pentru rasa noastră. Contează pe Zaius să-l aducă în situaţia de a nu ne fi dăunător.

Eram consternat. Nu era posibil să-mi las fiul în mâinile acelui neghiob periculos. Dar Cornelius nu terminase.

— Dar nu e ameninţat doar copilul.

N-am scos un cuvânt şi m-am uitat la Zira, care a lăsat capul în jos.

— Urangutanii te urăsc pentru că eşti dovada vie a rătăcirilor lor ştiinţifice, iar gorilele te consideră prea periculos ca să poţi circula mai departe liber. Se tem să nu te înmulţeşti pe această planetă. Chiar făcând abstracţie de eventuala ta descendenţă, le e teamă, de exemplu, ca nu cumva tu singur să stârneşti o perturbare în rândul oamenilor. Unele rapoarte

semnalează o nervozitate neobişnuită printre cei care ajung în prezenţa ta.

Era adevărat. În cursul ultimei mele vizite în sala cuştilor am observat o schimbare notabilă în rândul oamenilor. Părea că un instinct misterios îi avertizase despre naşterea miraculoasă. Mi-au salutat prezenţa cu ţipete prelungi.

— Îţi spun sincer, tare mi-e teamă că, peste cincisprezece zile, consiliul va hotărî suprimarea ta sau... cel puţin extirparea unei părţi din creier, sub pretextul experienţelor, a conchis cu brutalitate Cornelius. De asemenea, cred că se va lua hotărârea ca şi Nova să fie neutralizată, pentru că ţi-a fost mult prea apropiată.

Nu era cu putinţă! Eu, care mă crezusem menit cu o misiune aproape divină, redeveneam cea mai amărâtă fiinţă şi mă lăsam cuprins de o disperare îngrozitoare! Zira şi-a pus mâna pe umărul meu.

— Cornelius a făcut bine că nu ţi-a ascuns gravitatea situaţiei. Dar încă nu ţi-a spus că nu te vom părăsi. Am hotărât să vă salvăm pe toţi trei şi vom fi ajutaţi de un mic grup de cimpanzei curajoşi.

— Ce-aş putea face, fiind singurul de felul meu?

— Trebuie să fugi. Trebuie să părăseşti această planetă, unde n-ar fi trebuit să vii niciodată. Trebuie să te întorci acasă, pe Pământ. E obligatoriu pentru salvarea ta şi a fiului tău.

Vocea i s-a stins, ca şi cum ar fi urmat să plângă. Era mai ataşată de mine decât aş fi crezut. Mă simţeam şi eu profund tulburat de durerea ei, dar şi de perspectiva de a o părăsi pentru totdeauna. Dar cum aveam să evadez de pe această planetă? Cornelius voia să-mi explice:

— E adevărat, a spus el. I-am promis logodnicei mele că te voi ajuta să fugi şi o voi face, chiar dacă va fi să-mi pierd slujba. Dacă ne ameninţă un pericol, el va fi înlăturat prin întoarcerea ta pe Pământ. Mi-ai spus mai demult că nava ta spaţială e intactă şi că ar putea să te ducă acasă...

— În mod sigur. Are destul combustibil, oxigen şi alimente ca să ne ducă în străfundul universului. Dar cum pot să ajung la ea?

— Gravitează în continuare în jurul planetei noastre. Un prieten astronom a reperat-o şi cunoaşte toate elementele traiectoriei. Cât priveşte mijlocul de a ajunge la ea... Ascultă-mă

cu atenţie! Exact peste zece zile trebuie să lansăm un satelit artificial cu fiinţe la bord, oameni bineînţeles, cu ajutorul căruia dorim să experimentăm influenţa unor radiaţii... Nu mă întrerupe! A fost prevăzut un număr de trei pasageri: un bărbat, o femeie şi un copil.

Am priceput cât ai clipi intenţia lui şi i-am apreciat ingeniozitatea. Dar câte obstacole în cale!

— Unii savanţi responsabili de lansare îmi sunt prieteni şi i-am atras de partea mea. Satelitul va fi plasat pe traiectoria navei tale şi va putea fi dirijat într-o anumită măsură. Cuplul de oameni a fost antrenat să efectueze câteva manevre cu ajutorul unor reflexe condiţionate. Cred că veţi fi mai îndemânatici decât ei! Aşadar, planul nostru este să vă substituiţi toţi trei pasagerilor. Nu va fi greu. Ţi-am spus, ajutorul complicilor mei va fi esenţial: cimpanzeii urăsc asasinatul. Ceilalţi nici măcar nu vor observa festa jucată.

Într-adevăr, era foarte probabil. Pentru majoritâtea maimuţelor, un om e un om şi nimic mai mult. Nu sesizează diferenţele dintre un individ și altul.

— Te voi supune unui antrenament intens în aceste zece zile. Crezi că ai putea să te cuplezi cu nava ta?

Ar trebui să fie posibil. Dar nu la dificultăţi şi la pericole mă gândeam în acel moment. Nu mă puteam apăra de valul de melancolie care mă copleşise, mai adineauri, la gândul că voi părăsi planeta Soror, pe Zira și pe fraţii mei, da, fraţii mei oameni. Faţă de ei mă simt dezertor. Totuşi, trebuie, înainte de orice, să-mi salvez fiul și pe Nova. Dar mă voi întoarce. Da, mai târziu, jur, gândindu-mă la prizonierii din cuşti, că voi reveni cu alţi sorţi de izbândă.

Eram atât de tulburat, încât gândeam cu glas tare.

Cornelius a zâmbit.

— Peste patru-cinci ani ai timpului tău, călătorule, dar peste mai bine de o mie de ani pentru noi, care stăm pe loc. Nu uita că şi noi am descoperit relativitatea. Până atunci... Am discutat despre risc cu prietenii mei cimpanzei şi am hotărât să ni-l asumăm.

Ne-am despărţit, după ce ne-am dat întâlnire a doua zi. Zira a ieşit prima. Rămas un moment singur cu Cornelius, am profitat să-i mulţumesc cu efuziune. M-am întrebat în sinea mea de ce făcea toate astea pentru mine. Mi-a ghicit gândul.

— Mulţumeşte-i logodnicei mele, a spus el. Îi datorezi viaţa. Singur, nu ştiu dacă mi-aş fi dat atâta osteneală şi aş fi riscat atât de mult. Dar nu m-ar ierta niciodată dacă aş fi complice la un asasinat şi... pe de altă parte...

A ezitat. Zira mă aştepta pe culoar. Cornelius s-a asigurat că nu ne aude şi a adăugat foarte repede, pe şoptite:

— Pe de altă parte, pentru ea, ca şi pentru mine, e preferabil să dispari de pe această planetă.

A deschis uşa. Am rămas singur cu Zira şi am făcut câţiva paşi pe culoar.

— Zira!

M-am oprit şi am luat-o în braţe. E la fel de tulburată ca şi mine. Văd o lacrimă curgându-i pe bot, în timp ce o strâng în braţe. A! Ce importanţă avea acel înveliş material oribil! Sufletele noastre erau stăpânite de aceleaşi sentimente. Am închis ochii ca să nu-i văd chipul grotesc, pe care emoţia îl făcea şi mai urât. Îi simţeam corpul diform tremurând, lipit de al meu. M-am străduit să-mi ating obrazul de al ei. Când să ne sărutăm ca doi iubiţi, Zira a avut o tresărire instinctivă şi m-a respins cu violenţă.

Am rămas destul de mirat, neştiind cum să mă comport, în timp ce ea şi-a ascuns botul în labele lungi şi păroase. Iar acea maimuţă hidoasă mi-a spus cu oarecare disperare, izbucnind în lacrimi:

— Dragul meu, nu se poate. E păcat, dar nu pot, nu pot. Eşti prea urât!

Capitolul 11

I-am păcălit. Acum călătoream din nou în spaţiu, la bordul navei cosmice, gonind ca o cometă în direcţia sistemului solar, cu o viteză care creştea cu fiecare secundă.

Nu eram singur. Îi luasem cu mine pe Nova şi pe Sirius, rodul iubirii noastre interplanetare, care ştia să spună „tată”, „mamă" şi multe alte cuvinte. De asemenea, la bord aveam un cocoş şi o găină, un iepure şi o iepuroaică, dar şi diferite seminţe, pe care savanţii le puseseră în satelit pentru studierea efectului radiaţiei asupra unor organisme foarte diverse. Toate îmi vor fi de folos.

Planul lui Cornelius a fost executat întocmai. Am luat locul celor trei fiinţe omeneşti fără nicio greutate. Femeia a schimbat locul cu Nova la institut; copilul îi va fi încredinţat lui Zaius. Acesta va arăta că nu vorbeşte şi că e doar un animal. Poate că atunci nu mă vor mai considera periculos şi îl vor lăsa în viaţă pe bărbatul rămas în locul meu, care nici el nu va vorbi. E puţin probabil să bănuiască cineva vreodată substituirea. Urangutanii, am mai spus, nu făceau diferenţa între un om şi altul. Zaius va triumfa. Cornelius va avea poate câteva necazuri, dar totul va fi repede uitat... Ce spun! A fost deja uitat, pentru că acolo au trecut o mulţime de ani în cele câteva luni de când gonim prin spaţiu. Amintirile mi s-au estompat repede, aşa cum s-a estompat corpul material al supergiganticei Bételgeuse, pe măsură ce prăpastia spaţiu-timp se întindea între noi: monstrul s-a transformat într-un mic balon, apoi într-o portocală. Acum a redevenit un punct minuscul strălucitor în galaxie. Tot aşa se întâmpla şi cu gândurile mele despre Soror.

Aş fi fost nebun să mă chinuiesc. Reuşisem să salvez fiinţele dragi mie. Pe cine aş fi regretat acolo? Zira? Da, Zira. Dar

sentimentul care se născuse între noi nu avea un nume pe Pământ, nici în vreo altă regiune a cosmosului. Despărţirea se impunea. Probabil că îşi regăsise pacea crescând bebeluşi cimpanzei, după ce se căsătorise cu savantul Cornelius. Profesorul Antelle? La naiba cu profesorul! Nu mai puteam să fac nimic pentru el şi, după toate aparenţele, găsise o soluţie satisfăcătoare la problema existenţei. Mă înfioram uneori numai gândindu-mă că, plasat în aceleaşi condiţii, fără Zira, aş fi putut să cad şi eu la fel de jos.

Cuplarea cu nava noastră decursese bine. Am putut să mă apropii puţin câte puţin, manevrând satelitul, să pătrund în compartimentul rămas deschis, prevăzut pentru întoarcerea şalupei noastre. În acel moment, mecanismele automate au intrat în acţiune şi au închis toate ieşirile. Ajunsesem la bord. Aparatura era intactă şi computerul şi-a luat sarcina să facă toate operaţiile de plecare. Pe planeta Soror, complicii noştri au pretins că satelitul fusese distrus în zbor, neputând fi plasat pe orbită.

Navigăm de mai bine de un an din timpul nostru. Am atins viteza luminii cu o diferenţă de o fracţiune infinitezimală, am străbătut într-un timp foarte scurt un spaţiu imens şi am ajuns deja în perioada de frânare, care trebuia să dureze încă un an. În micul nostru univers, îmi admiram neobosit noua familie.

Nova suporta foarte bine călătoria. Devenea din ce în ce mai raţională. Maternitatea o transformase. Petrecea ore în şir contemplându-şi, pierdută de admiraţie, fiul, care se dovedea pentru ea un profesor mai bun decât mine. Acum articula corect cuvintele pe care le rostea. Încă nu-mi vorbea, dar stabilisem un cod de gesturi suficient ca să ne înţelegem. Aveam impresia că trăisem dintotdeauna cu ea. Iar Sirius era perla cosmosului. Avea un an şi jumătate. Mergea, în pofida gravitaţiei puternice, şi gângurea tot timpul. Eram nerăbdător să-l arăt oamenilor de pe Pământ.

Azi-dimineaţă am fost emoţionat când am constatat că Soarele începea să capete o dimensiune perceptibilă! Îl vedeam acum ca o bilă de biliard şi avea o nuanţă galbenă. I l-am arătat cu degetul frumoasei Nova şi lui Sirius. Le-am

explicat ce este acea lume nouă pentru ei şi m-au înţeles. Sirius vorbea acum curent şi Nova aproape la fel de bine. Învăţase odată cu el. Miracolul maternităţii; miracol a cărui cauză sunt eu. Nu-i salvasem de la înjosire pe toţi oamenii de pe Soror, dar reuşita cu Nova era totală.

Soarele se mărea văzând cu ochii. Încercam să reperez aştrii cu telescopul. Mă orientam cu uşurinţă. Am descoperit planetele: Jupiter, Marte şi... Pământul. Iată Pământul!

Mi-au dat lacrimile. Numai cine a trăit mai bine de un an pe planeta maimuţelor mi-ar putea înţelege emoţia. Ştiam că, după şapte sute de ani, nu-mi voi găsi nici părinţii, nici prietenii, dar tare îmi era dor să revăd oameni adevăraţi.

Lipiţi de hublouri, priveam cum se apropia Pământul. Nu mai era nevoie de telescop ca să distingem continentele. Am intrat pe orbită. Ne roteam în jurul bătrânei mele planete. Vedeam trecând Australia, America şi Franţa... Da, iată Franţa! Ne-am îmbrăţişat toţi trei plângând.

Am trecut la bordul celei de-a doua şalupe a navei. Toate calculele fuseseră făcute în vederea unei aterizări în patria mea şi, speram, nu departe de Paris.

Am pătruns în atmosferă. Retrofuzeele au intrat în acţiune. Nova s-a uitat la mine zâmbind. Învăţase să zâmbească şi să plângă. Fiul meu şi-a întins braţele şi a deschis ochii fermecat. Sub noi se afla Parisul. Turnul Eiffel era tot acolo.

Am preluat comenzile şi am condus aparatul cu toată precizia. Miracolul tehnicii! După şapte sute de ani de absenţă, am reuşit să aterizez la Orly, care nu se schimbase mult, la capătul pistei, destul de departe de clădiri. Probabil că fusesem observat; nu-mi mai rămânea decât să aştept. Nu mi se părea că era trafic aerian. Oare dezafectaseră aeroportul? Nu, vedeam un aparat. Semăna întru totul cu avioanele din epoca mea!

Un autovehicul a pornit de la clădiri, Îndreptându-se spre noi. Am oprit fuzeele, cuprins de o agitaţie din ce în ce mai mare. Câte lucruri le voi putea povesti fraţilor mei oameni! Poate că nu aveau să mă creadă la început, dar aveam dovezi. Îi aveam pe Nova, pe fiul meu.

Autovehiculul se apropia. Era o camionetă, un model destul de vechi: patru roţi şi un motor cu explozie. Am înregistrat

automat toate aceste detalii. M-aş fi aşteptat ca aceste vehicule să fie acum doar în muzee.

Mi-aş fi imaginat cu dragă inimă şi o primire puţin mai solemnă. Veniseră puţini să mă întâmpine. Mi se părea că numai doi oameni. Ce prost eram! Nu aveau de unde să ştie. Dar când vor afla!

Da, erau doi. Nu-i vedeam prea bine din pricina soarelui la asfinţit, care bătea în geamuri; geamuri murdare. Şoferul şi un însoţitor. Acesta purta uniformă. Era ofiţer; îi văzusem strălucirea galoanelor. Probabil comandantul aeroportului. Ceilalţi vor veni după el.

Camioneta s-a oprit la cincizeci de metri de noi. Mi-am luat fiul în braţe şi am ieşit din şalupă. Nova ne-a urmat puţin şovăitoare. Părea temătoare. Îi va trece repede.

Şoferul a coborât. Cu spatele la mine, era pe jumătate ascuns de iarba înaltă care creştea între noi şi maşină. A deschis portiera ca să-i permită însoţitorului să coboare. Nu m-am înşelat, era un ofiţer, vedeam lucind multe galoane. A coborât din maşină. A făcut câţiva paşi spre noi, a ieşit din iarbă şi mi-a apărut în sfârşit în plină lumină. Nova a scos un urlet, mi-a smuls fiul din braţe şi a luat-o la fugă să se refugieze cu el în şalupă, în timp ce eu am rămas ţintuit locului, neputând să fac vreun gest sau să rostesc vreun cuvânt.

Era o gorilă!

Capitolul 12

Phyllis şi Jinn îşi ridicară în acelaşi timp capul aplecat peste manuscris şi se priviră un lung moment în tăcere.

— O mistificare foarte frumoasă, spuse în sfârşit Jinn, forţându-se puţin să râdă.

Phyllis era însă visătoare. Unele pasaje o emoţionaseră şi păreau veridice. Îi spuse şi prietenului ei.

— Asta dovedeşte că există poeţi peste tot, în toate colţurile cosmosului, dar şi farsori.

Ea rămase pe gânduri. Îi venea greu să se lase convinsă. Apoi cedă, oftând.

— Ai dreptate, Jinn. Sunt şi eu de aceeaşi părere... Oameni înzestraţi cu raţiune? Oameni cu înţelepciune? Oameni inspiraţi de spirit? Nu, nu-i cu putinţă. Povestitorul a exagerat aici. Dar e păcat!

— De acord cu tine, spuse Jinn. Acum e timpul să ne întoarcem.

Desfăşură toată pânza, expunând-o în întregime radiaţiei conjugate a celor trei sori. Apoi începu să manevreze manetele de comandă, folosindu-şi cele patru mâini agile, în timp ce Phyllis, după ce îşi alungase o ultimă îndoială scuturând energic urechile păroase, îşi scoase pudriera şi, în vederea întoarcerii în port, îşi învioră cu un dram de pudră roz botul adorabil de cimpanzeu femelă.

— Sfârşit —

PLANETA MAIMUȚELOR

Pierre Boulle

#4E3829	#07080C	#848A8C	#565B61
CIE-LAB	CIE-LAB	CIE-LAB	CIE-LAB
25,5877	2,2167	57,0519	38,4172
7,5423	0,3095	-1,7833	-0,6061
13,1938	-1,6492	-1,8368	-4,1232